

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

Τ.Ε.Ι. ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
(πρ. Τ.Ε.Ι. Πάτρας & πρ. Τ.Ε.Ι. Μεσολογγίου)

**ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (ΠΑΤΡΑ)**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

**«ΦΗΜΕΣ ΚΑΙ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ ΣΤΟΥΣ ΝΟΜΙΜΟΥΣ
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ-ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ»**

**ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ: ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ ΤΙΝΑ Α.Μ. 9727
ΦΡΑΓΚΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ Α.Μ. 9760**

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΜΙΧΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ

ΠΑΤΡΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2015

Περίληψη

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας αποτελεί το ζήτημα των φημών και των στερεοτύπων που επικρατούν σε σχέση με το φαινόμενο της μετανάστευσης. Η επικαιρότητα του ζητήματος σχετίζεται τόσο με την εξέλιξη της διαδικασίας παγκοσμιοποίησης όσο και με την τρέχουσα οικονομική ύφεση. Το μεταναστευτικό φαινόμενο διακρίνεται από αυξημένη πολυπλοκότητα και βαθμό επιρροής στο σύνολο της ανθρώπινης δραστηριότητας. Στην παρούσα εργασία, η έρευνα επικεντρώνεται στην παράμετρο της κοινωνικής στάσης απέναντι στους μετανάστες, μια στάση η οποία αποτελεί συνισταμένη πολλών και διαφορετικών συνιστωσών, στις οποίες ανήκουν και οι φήμες - στερεότυπα που επικρατούν κατά καιρούς.

Για τον προσδιορισμό των συγκεκριμένων συνιστωσών πραγματοποιήθηκε τόσο βιβλιογραφική επισκόπηση αντίστοιχων ερευνών όσο και νέα έρευνα σε δείγμα 121 ατόμων (ποσοστό 0,07% επί του συνολικού πληθυσμού του Δήμου Πατρέων) με τη χρήση ερωτηματολογίου και στατιστική επεξεργασία των αποτελεσμάτων. Τα ευρήματα παρουσίασαν ομοιότητες ως προς το γενικότερο έντονο αίσθημα απόρριψης των μεταναστών, τη σύνδεσή τους με εγκληματικές συμπεριφορές και το πρόβλημα της ανεργίας, την κατά πολύ μεγαλύτερη εκτίμηση του αριθμού τους σε σχέση με τον πραγματικό αριθμό, καθώς και με τη μη αποδοτική λειτουργία του επιπολιτισμού. Ενθαρρυντικά για την προοπτική αντιμετώπισης του ζητήματος ήταν τα αποτελέσματα που αφορούν στην αποδοχή λήψης αποφάσεων από μετανάστες, γεγονός που μπορεί να ερμηνευθεί ως την έναρξη μιας διαδικασίας επιτυχούς αντιμετώπισης του ζητήματος.

Η απαλλαγή από προκαταλήψεις και στερεότυπα (τα οποία διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της προαναφερόμενης κοινωνικής στάσης) είναι μια χρονοβόρα διαδικασία και απαιτεί την προσέγγιση σε επίπεδο κουλτούρας του πληθυσμού, λαμβάνοντας υπόψη το μηχανισμό κατασκευής κάθε στερεοτύπου, μακριά από μη τεκμηριωμένες και ασαφείς γενικεύσεις.

Λέξεις – Κλειδιά: Μετανάστευση, Φήμη, Στερεότυπο, Προκατάληψη

Περιεχόμενα

Περίληψη	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
1.1 Πρόλογος	7
1.2 Η αναγκαιότητα ενασχόλησης με το συγκεκριμένο ζήτημα	9
1.2.1 Παγκοσμιοποίηση και Οικονομική Κρίση.....	9
1.2.2 Το μέγεθος του φαινομένου σε εγχώριο επίπεδο	10
1.2.2.1 Ιστορική αναδρομή.....	10
1.2.2.2 Η τρέχουσα κατάσταση	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.....	15
2.1 Ορισμοί και διαφοροποιήσεις.....	15
2.2 Το θεσμικό πλαίσιο.....	16
2.3 Τα αίτια της μετανάστευσης.....	19
2.4 Οι επιπτώσεις της μετανάστευσης στη χώρα υποδοχής	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ.....	24
3.1 Η ψυχολογία της προκατάληψης	24
3.2 Η έννοια της κοινωνικής στάσης	25
3.3 Η θεωρία των κοινωνικών στερεοτύπων	25
3.4 Σύγκριση των παραπάνω εννοιών	26
3.5 Αναγωγή του θεωρητικού πλαισίου στο φαινόμενο της μετανάστευσης.....	27
3.5.1 Αποτελέσματα σχετικών ερευνών	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΕΡΕΥΝΑ	29
4.1 Μεθοδολογία	29

4.2 Ευρήματα.....	30
4.3 Ανάλυση των Ευρημάτων.....	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	55
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	57
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: Ερωτηματολόγιο Έρευνας.....	62
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: Πίνακες απαντήσεων.....	68

Λίστα Πινάκων

Πίνακας 1: Εγχώριος πληθυσμός κατά υπηκοότητα έτους 2012 (ΕΛ.ΣΤΑΤ, 2013)	13
---	----

Λίστα Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Ιστορική εξέλιξη του φαινομένου της μετανάστευσης σε εγχώριο επίπεδο (ΙΜΕΠΟ 2005, Σούλης 1993)	10
Διάγραμμα 2: Εξέλιξη του αριθμού μεταναστών στην Ελλάδα (Καλοφωλιάς, 2011)	12
Διάγραμμα 3: Κατανομή εγχώριου πληθυσμού κατά υπηκοότητα έτους 2012	13
Διάγραμμα 4: Κατηγοριοποίηση μετανάστευσης ανά διαφορετικά κριτήρια.....	15
Διάγραμμα 5: Διαπολιτισμική διάσταση της μετανάστευσης (Berry 1991, Παυλόπουλος 2007).....	23
Διάγραμμα 6: Αποτελέσματα έρευνας σχετικά με τις επιπτώσεις της μετανάστευσης στην οικονομία (Public Issue, 2010)	28
Διάγραμμα 7: Άποψη για ταυτόχρονη αύξηση της εγκληματικότητας και του αριθμού των μεταναστών.....	31
Διάγραμμα 8: Μη διαθεσιμότητα θέσεων εργασίας εξαιτίας των μεταναστών	32
Διάγραμμα 9: Μεγαλύτερη ωφέλεια μεταναστών από το σύστημα κοινωνικής φροντίδας σε σχέση με τον εγχώριο πληθυσμό	33
Διάγραμμα 10: Διαμοιρασμός δημόσιου χώρου με μετανάστες σε καθημερινή βάση	34
Διάγραμμα 11: Διαμοιρασμός χώρου εργασίας με μετανάστες σε καθημερινή βάση	35
Διάγραμμα 12: Αποδοχή μετανάστη ως ανώτερου ή αποφασίζοντα	36
Διάγραμμα 13: Αποδοχή παρουσίας μαθητών σε σχολείο όπου το 50% των μαθητών έχουν μεταναστευτική προέλευση	37
Διάγραμμα 14: Αντίδραση σε γάμο μέλους της οικογένειας με μετανάστη	39
Διάγραμμα 15: Αντίληψη αριθμού μεταναστών στην πόλη.....	40
Διάγραμμα 16: Αντίληψη ποσοστού μεταναστών στην πόλη	41
Διάγραμμα 17: Εκτίμηση σχέσεων ντόπιων και μεταναστών	42
Διάγραμμα 18: Συχνότητα συναναστροφής με μετανάστες	43

Διάγραμμα 19: Συχνότητα συζήτησης μεταναστευτικού ζητήματος	44
Διάγραμμα 20: Αίσθηση «αδελφότητας» σε μια μεικτή κοινωνία	45
Διάγραμμα 21: Ακολουθία τοπικών και εθνικών ΜΜΕ για το μεταναστευτικό ζήτημα.....	46
Διάγραμμα 22: Αντικειμενικότητα τοπικών ΜΜΕ σε σχέση με τα αθηναϊκά όσον αφορά στο μεταναστευτικό ζήτημα	47
Διάγραμμα 23: Αντίληψη θετικότερης θεώρησης των τοπικών ΜΜΕ σε σχέση με τα αθηναϊκά όσον αφορά στο μεταναστευτικό ζήτημα	48
Διάγραμμα 24: Κατανομή φύλου του δείγματος.....	49
Διάγραμμα 25: Κατανομή ηλικίας του δείγματος	49
Διάγραμμα 26: Κατανομή μορφωτικού επιπέδου του δείγματος	50
Διάγραμμα 27: Κατανομή απασχόλησης του δείγματος	50
Διάγραμμα 28: Κατανομή κατοχής σύνδεσης στο διαδίκτυο του δείγματος	51
Διάγραμμα 29: Κατανομή κατοχής κινητού τηλεφώνου του δείγματος	51
Διάγραμμα 30: Κατανομή ετήσιου εισοδήματος του δείγματος	52

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Πρόλογος

Την τρέχουσα περίοδο βρίσκονται υπό εξέλιξη δυο φαινόμενα σε ευρεία κλίμακα, αυτά της παγκοσμιοποίησης και της υφιστάμενης οικονομικής κρίσης, η ύπαρξη των οποίων πιστοποιείται καθημερινά από την αντίληψη των επιπτώσεών τους στην καθημερινότητα. Ένας από τους βασικούς άξονες εξέλιξης των δύο αυτών φαινομένων αποτελεί η διαδικασία της μετανάστευσης, η οποία αλληλεπιδρά δυναμικά με τα συγκεκριμένα φαινόμενα, συμβάλλοντας στη μεταβολή και στην τελική τους διαμόρφωση.

Αποδεχόμενοι λοιπόν τη σημασία του φαινομένου της μετανάστευσης, το αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι επίσης ιδιαίτερα σημαντικό αφού σχετίζεται με την προσέγγισή του συγκεκριμένου φαινομένου από την κοινωνική του διάσταση, προσδιορίζοντας όλο εκείνο το πλαίσιο που ορίζουν τα συνοδευτικά στοιχεία της εικόνας ενός μετανάστη, όπως οι φήμες και τα στερεότυπα που επικρατούν ως μέρος της κοινωνικής στάσης επί του θέματος.

Στόχος της εργασίας είναι να γίνει αντιληπτό το σύνολο των πτυχών του μεταναστευτικού φαινομένου, όπως η εξέλιξή του στο χρόνο αντανακλώντας την εκάστοτε κοινωνική πραγματικότητα, το θεσμικό του πλαίσιο, τα αίτια που οδηγούν στην εκδήλωση του φαινομένου και οι επιπτώσεις του στις χώρες αφετηρίας και προορισμού του μεταναστευτικού ρεύματος, με έναν όμως κοινό παρονομαστή για το σύνολο αυτών των πτυχών, αυτόν της κοινωνικής στάσης απέναντι στο υφιστάμενο κάθε φορά μεταναστευτικό ρεύμα. Άλλωστε, μόνο μέσα από τη βαθύτερη κατανόηση του φαινομένου μπορεί να γίνει ευκολότερη η αντίληψη της κοινής γνώμης για το συγκεκριμένο ζήτημα.

Η μεθοδολογία που εφαρμόστηκε περιλαμβάνει τόσο ποιοτική όσο και ποσοτική έρευνα. Στα πλαίσια της πρώτης περίπτωσης έγινε επισκόπηση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας με το ίδιο αντικείμενο με αυτό της παρούσας εργασίας, ενώ όσον αφορά στη δεύτερη συνιστώσα της έρευνας πραγματοποιήθηκε συλλογή δεδομένων στα οποία έγινε στατιστική επεξεργασία. Αναλυτικότερα,

χρησιμοποιήθηκε το «εργαλείο» του ερωτηματολογίου, το οποίο απαντήθηκε από δείγμα 121 ατόμων στο χρονικό διάστημα Σεπτέμβριος – Οκτώβριος 2014.

Η επεξεργασία των αποτελεσμάτων έγινε με το λογισμικό SPSS v.20 (Statistical Package for Social Sciences της IBM) το οποίο χρησιμοποιείται κατεξοχήν για στατιστική επεξεργασία δεδομένων κοινωνικών ερευνών, με την κατασκευή αντίστοιχων διαγραμμάτων και την εξαγωγή σχετικών συμπερασμάτων, τα οποία παράλληλα συγκρίνονται με εκείνα της βιβλιογραφικής επισκόπησης.

Η δομή της εργασίας συνοψίζεται στις ακόλουθες ενότητες. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά σε εισαγωγικά στοιχεία τα οποία συνθέτουν το εξεταζόμενο ζήτημα στο σύνολό του. Παρουσιάζεται ο σκοπός και το αντικείμενο της εργασίας ενώ παράλληλα επισημαίνεται η σπουδαιότητα ενασχόλησης με το συγκεκριμένο θέμα, αναδεικνύοντας τη σχέση του με τη παγκοσμιοποίηση και την οικονομική κρίση αλλά και το μέγεθος του φαινομένου σε εγχώριο επίπεδο, παρουσιάζοντας τα βασικά σημεία της ιστορικής του εξέλιξης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται αναλυτικά το φαινόμενο της μετανάστευσης, ορίζοντας την έννοια του μετανάστη, το θεσμικό πλαίσιο που τη διέπει, τα αίτια αλλά και τις επιπτώσεις του φαινομένου.

Στο τρίτο κεφάλαιο περιγράφεται η έννοια του στερεότυπου και στη συνέχεια η συγκεκριμένη έννοια ανάγεται στη διάσταση που λαμβάνει όσον αφορά στη διαμόρφωση της κοινωνικής στάσης απέναντι στο μεταναστευτικό φαινόμενο. Παράλληλα παρουσιάζονται αποτελέσματα αντίστοιχων ερευνών οι οποίες επιβεβαιώνουν ποσοτικά τα καταγραφόμενα στερεότυπα.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα ευρήματα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια υλοποίησης της παρούσας εργασίας μέσω αντίστοιχων διαγραμμάτων και γίνεται περαιτέρω ανάλυση – ερμηνεία τους.

Στο πέμπτο κεφάλαιο, αναφέρονται οι προβληματισμοί που δημιουργεί το προς ανάλυση ζήτημα. Τέλος, με βάση όλα τα προαναφερόμενα στοιχεία, εξάγονται συγκεκριμένα συμπεράσματα και παράλληλα διατυπώνονται προτάσεις που θα μπορούσαν να οδηγήσουν το όλο ζήτημα σε σαφέστερες και καλύτερες προοπτικές τόσο για τους ίδιους τους ανθρώπους που συμμετέχουν ή μπορεί να συμμετέχουν σε ένα μεταναστευτικό ρεύμα όσο και για τις κοινωνίες με τις οποίες θα αλληλεπιδράσει το συγκεκριμένο ρεύμα.

1.2 Η αναγκαιότητα ενασχόλησης με το συγκεκριμένο ζήτημα

1.2.1 Παγκοσμιοποίηση και Οικονομική Κρίση

Η αναφορά του όρου «παγκοσμιοποίηση» πριν από χρόνια εξέφραζε την επιθυμία μιας υπερεθνικής ενοποίησης υπό την έννοια μιας ιδανικής κατάστασης που θα συνεπαγόταν κάλυψη διάσπαρτων αδυναμιών στην παγκόσμια κοινότητα μέσω πλεονασμάτων που υφίστανται στα διάφορα μέλη αυτής της ενοποίησης και σε οποιοδήποτε τομέα και αν εντοπίζονταν αυτές οι αδυναμίες. Χρησιμοποιώντας έναν γενικότερο ορισμό της παγκοσμιοποίησης που επισημαίνει τη συγκεκριμένη ιδανικότητα μέσω ανταλλαγής και εξομάλυνσης θα μπορούσε να αναφερθεί πως πρόκειται για την παγκόσμια διαδικασία ομογενοποίησης τιμών, προϊόντων, απολαβών, τόκων, και κερδών (Shariff, 2013).

Όσον αφορά τους διαφορετικούς τομείς πάνω στους οποίους δομείται η παγκοσμιοποίηση, αυτοί συνθέτουν το σύνολο του ανθρώπινου βίου αφού συμπεριλαμβάνουν την οικονομία, τον πολιτισμό, την πολιτική και την κοινωνία, με τις νέες τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών να διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο.

Παγκοσμιοποίηση και μετανάστευση είναι αλληλένδετα αφού και τα δύο έχουν κάνουν με τον τρόπο ζωής, τις καταναλωτικές συνήθειες, τις παραγωγικές δομές και τα πολιτικά συστήματα (ΕΛΙΑΜΕΠ, 2013), με τους μετανάστες να αναζητούν βελτίωση και να επηρεάζουν ταυτόχρονα τις συγκεκριμένες παραμέτρους.

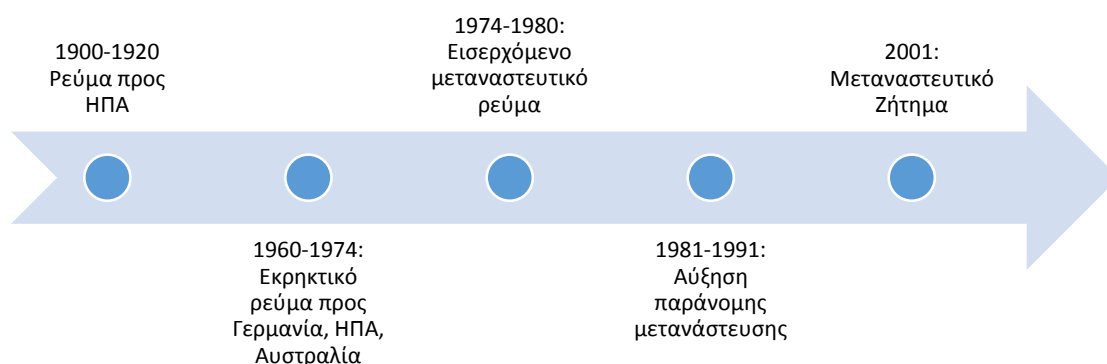
Εντούτοις σε αυτή την εξελικτική διαδικασία, όπως και από κάθε πορεία προς μια ιδανική κατάσταση, προέκυψαν σημαντικές αποκλίσεις οι οποίες μεταφράζονται στην καθολικά αποδεκτή οικονομική κρίση. Έτσι, ενώ οι εμπορικές συναλλαγές και οι κινήσεις κεφαλαίων οδήγησαν αρχικά σε υψηλούς αναπτυξιακούς ρυθμούς, αυτό δε συμβαίνει πια, με τους ρυθμούς να επιβραδύνονται, αν όχι να μειώνονται (Καθημερινή, 2013), θέτοντας υπό κίνδυνο την επιθυμητή κατάσταση της μελλοντικής σταθερότητας.

Επομένως, η μετανάστευση αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της παγκοσμιοποίησης, με τους υψηλούς αναπτυξιακούς ρυθμούς να σχετίζονται και με τη θετική κοινωνική στάση απέναντι στους μετανάστες. Στον αντίποδα, η εκδήλωση της οικονομικής κρίσης και η αναστροφή της αναπτυξιακής πορείας δε μπορεί παρά να επηρεάσει και την κοινωνική στάση απέναντι στο μεταναστευτικό φαινόμενο, θέτοντας υπό αμφισβήτηση τη συνολική διαδικασία.

1.2.2 Το μέγεθος του φαινομένου σε εγχώριο επίπεδο

1.2.2.1 Ιστορική αναδρομή

Προκειμένου να γίνει αντιληπτή η σημασία του φαινομένου της μετανάστευσης και να είναι έτσι ευκολότερη η ερμηνεία των φημών και των στερεοτύπων που το συνοδεύουν κατά καιρούς, δόκιμη θα ήταν η καταγραφή των βασικών χρονικών σημείων – σταθμών της ιστορικής του εξέλιξης. Χαρακτηριστικό είναι το διάγραμμα που ακολουθεί.

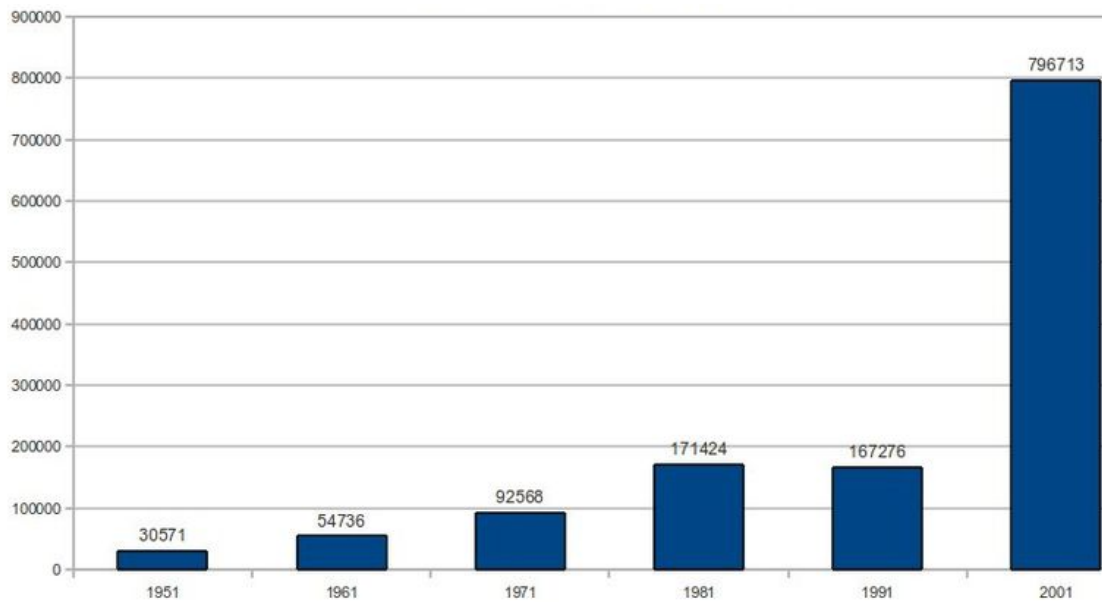

Διάγραμμα 1: Ιστορική εξέλιξη του φαινομένου της μετανάστευσης σε εγχώριο επίπεδο (ΙΜΕΠΟ 2005, Σούλης 1993)

Όπως μπορεί να παρατηρηθεί, η πρώτη περίοδος κατά την οποία ο εγχώριος πληθυσμός αλλοιώνεται σημαντικά εξαιτίας της μετανάστευσης είναι αυτή των ετών 1900-1920, με τη μείωση του πληθυσμού να φτάνει στο 8% και να εξυπηρετεί την παροχή εργατικού δυναμικού χαμηλού μορφωτικού επιπέδου κυρίως στις ΗΠΑ, στα πλαίσια αναμόρφωσής τους μετά το τέλος του αμερικάνικου εμφυλίου πολέμου

(ΙΜΕΠΟ, 2005), με τους μετανάστες να εντάσσονται ομαλά και νόμιμα στη νέα πραγματικότητα. Η μεταναστευτική ροή συνεχίζεται με έξαρση την περίοδο 1960 – 1974, με κομβικό σημείο την υπογραφή το 1960 της ελληνογερμανικής συμφωνίας «Περί απασχολήσεως Ελλήνων εργατών στη Γερμανία», με το εργατικό δυναμικό που ακολουθεί το συγκεκριμένο δρόμο να φτάνει το ένα εκατομμύριο. Αρχικά, ο μεταναστευτικός πληθυσμός συνάντησε αρκετές δυσκολίες εξαιτίας της μη παροχής δικαιωμάτων διατηρώντας τον σε μια κατάσταση προσωρινής παραμονής. Εντούτοις, η αφομοίωση και η ομαλότητα αναπτύχθηκαν σημαντικά με την πάροδο των ετών (Κουνενάκη, 1998).

Η επικρατούσα ροή μεταβάλλεται περίπου το 1974, εξαιτίας διαφόρων αιτιών που οδήγησαν σε κρίση της διεθνούς οικονομίας (ανάμεσα τους συμπεριλαμβάνονται ο κορεσμός των αγορών από τη μέχρι τότε μαζική παραγωγή προϊόντων, η πετρελαϊκή κρίση του 1973 και η αντίδραση των εργατών στις συνθήκες εργασίας). Αποτέλεσμα αυτής της κρίσης ήταν οι περισσότερες χώρες προορισμοί των μεταναστών να κάνουν σαφείς προσπάθειες για τον περιορισμό του φαινομένου. Στο συγκεκριμένο πνεύμα λήψης αποτρεπτικών για τους μετανάστες μέτρων και σε συνδυασμό με την ανάγκη για φθηνό εργατικό δυναμικό στην Ελλάδα και τη δυνατότητα επιστροφής των πολιτικών προσφύγων εξαιτίας της πτώσης της δικτατορίας διαμορφώνεται εισερχόμενη πια ροή στη χώρα (Psimmenos and Georgoulas, 2001). Η ροή αυτή αυξήθηκε κατά πολύ τα έτη 1981-1991, για να οδηγήσει στο μεταναστευτικό ζήτημα το 2001 (έτσι όπως χαρακτηρίστηκε το σύνολο των προβλημάτων που δημιουργήθηκε από τη συστηματική παράνομη είσοδο μεγάλου αριθμού μεταναστών στην Ελλάδα), οδηγώντας σε εισερχόμενα μεγέθη πρωτόγνωρα για την ελληνική κοινωνία όπως χαρακτηριστικά παρουσιάζεται στο ακόλουθο διάγραμμα.

Διάγραμμα 2: Εξέλιξη του αριθμού μεταναστών στην Ελλάδα (Καλοφωλιάς, 2011)

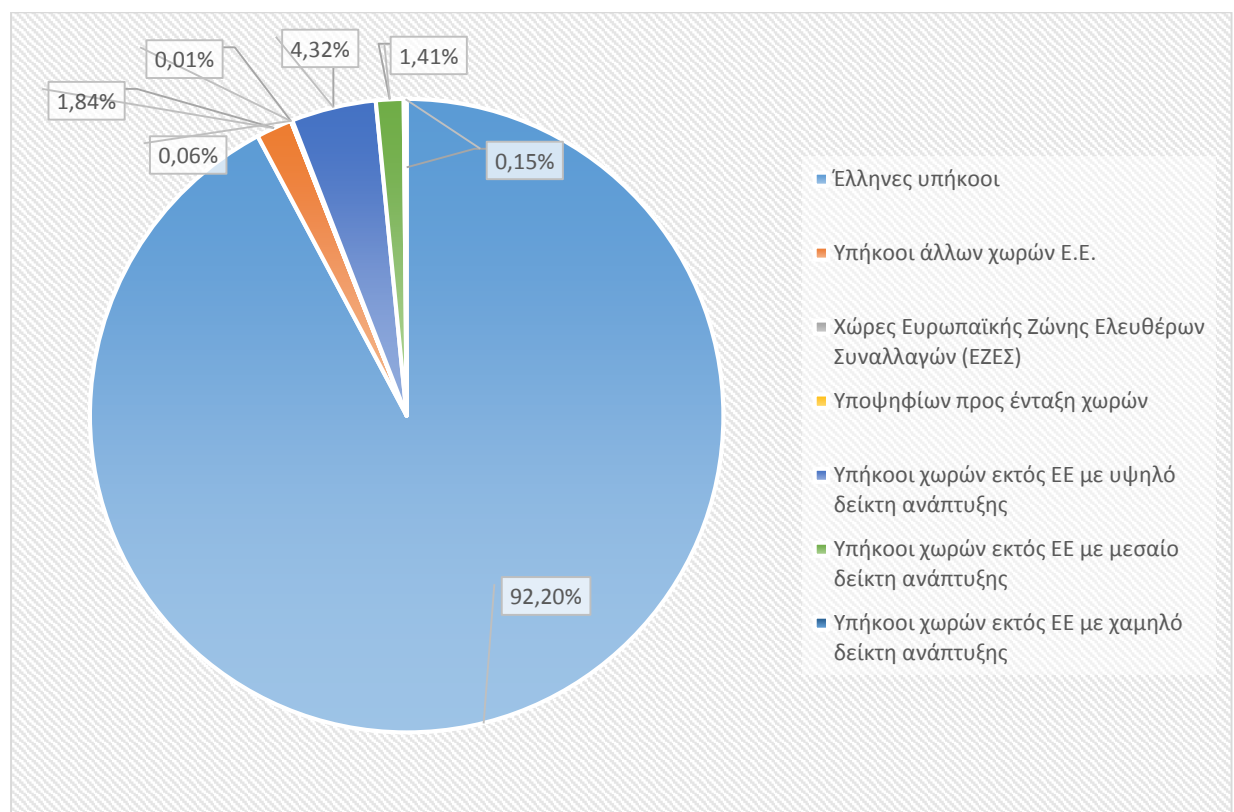
Λαμβάνοντας υπόψη πως ο σημερινός αριθμός των μεταναστών είναι περίπου 862381 (ΕΛ.ΣΤΑΤ, 2013) όπως αναλύεται στην επόμενη ενότητα, προκύπτει πως τη δεκαετία 2001-2011 ο αριθμός των μεταναστών απλά διατηρήθηκε στα υψηλά επίπεδα που είχε διαμορφωθεί από το 2001, με την αθρόα αυτή εισροή να σχετίζεται με τη γεωγραφική θέση της χώρας, τα προβλήματα των καθεστώτων στην Ανατολική Ευρώπη (Αλβανία, Βουλγαρία και Ρουμανία) αλλά και τα ελλιπή μέτρα φύλαξης των συνόρων, στοιχεία που οδήγησαν στο χαρακτηρισμό της Ελλάδας ως «την πύλη της Ευρώπης για την παράνομη μετανάστευση» για την περίοδο 2005-2010 (Becatoros, 2010).

1.2.2.2 Η τρέχουσα κατάσταση

Σε συνέχεια της προαναφερόμενης ιστορικής αναδρομής θα πρέπει να γίνει μια σύντομη περιγραφή της τρέχουσας κατάστασης, η οποία περιγράφεται αναλυτικά στον πίνακα και στο διάγραμμα που ακολουθούν. Παρά λοιπόν το γεγονός ότι ο αριθμός των μεταναστών δεν έχει μεταβληθεί κατά πολύ σε σχέση με αυτόν που υπήρχε πριν μια δεκαετία, εκείνο που έχει αλλάξει σημαντικά είναι η κοινωνική στάση απέναντι στο μεταναστευτικό ρεύμα συνολικά, απόρροια του γεγονότος της υφιστάμενης οικονομικής κρίσης.

Υπηκοότητες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
Σύνολο	11.062.508	5.413.290	5.649.218
Έλληνες υπήκοοι	10.200.127	4.987.134	5.212.993
Υπήκοοι άλλων χωρών Ε.Ε.	203.120	82.978	120.142
Υπήκοοι χωρών εκτός Ε.Ε.	659.261	343.178	316.083
Χώρες Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ)	1.479	518	961
Υποψηφίων προς ένταξη χωρών	6.957	3.162	3.795
Άλλων εκτός Ε.Ε. χωρών εκ των οποίων	650.825	339.498	311.327
Υπήκοοι χωρών με υψηλό δείκτη ανάπτυξης	478.238	238.766	239.472
Υπήκοοι χωρών με μεσαίο δείκτη ανάπτυξης	156.197	89.352	66.845
Υπήκοοι χωρών με χαμηλό δείκτη ανάπτυξης	16.390	11.380	5.010

Πίνακας 1: Εγχώριος πληθυσμός κατά υπηκοότητα έτους 2012 (ΕΛ.ΣΤΑΤ, 2013)

Διάγραμμα 3: Κατανομή εγχώριου πληθυσμού κατά υπηκοότητα έτους 2012

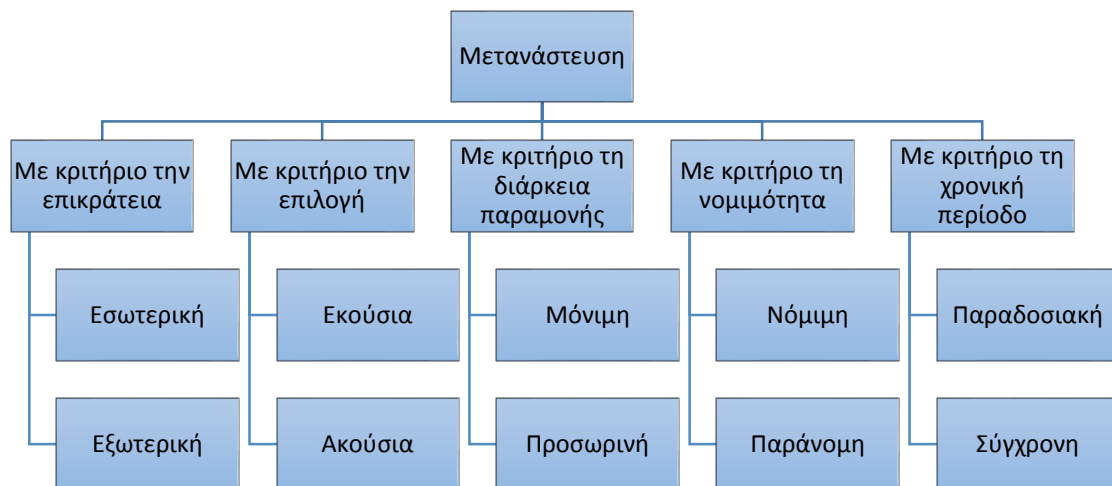
Στα πλαίσια της γενικότερης αμφισβήτησης που δέχονται σύγχρονες δομές και πολιτικές, η υφιστάμενη σύνθεση του πληθυσμού όσον αφορά στη συμμετοχή του μεταναστευτικού συνόλου σε αυτόν αλλά και στη δυναμική του φαινομένου, αφήνει μια εντύπωση «απειλής» για τη χώρα ή τουλάχιστον ως ένα παράγοντα αποσταθεροποίησης. Ενδιαφέρουσα όμως είναι η συγκεκριμένη προσέγγιση, ούσα απαλλαγμένη από εντυπώσεις και συναισθήματα (τα οποία διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση στερεοτύπων και κατ' επέκταση κοινωνικής στάσης και θα αναλυθούν σε επόμενο κεφάλαιο). Σε μια τέτοια λοιπόν καθαρά αριθμητική προσέγγιση προκύπτει πως υφίσταται υψηλός δείκτης εθνικής συνοχής (Δελαστικός, 2013), με το ποσοστό των Ελλήνων υπηκόων να φτάνει το 92%. Σχετικά με το πλήθος των υπηκόων άλλων χωρών μπορεί να παρατηρηθεί πως το 6% είναι από χώρες εκτός Ε.Ε., με το μεγαλύτερο όμως ποσοστό από αυτούς να ανήκει σε χώρες με υψηλό και μεσαίο δείκτη ανάπτυξης (Αλβανία σε μεγάλο βαθμό, φτάνοντας το 52% του συνόλου των μεταναστών, Βουλγαρία, Ρουμανία κτλ.). Από αυτό το 6%, το 12% περιλαμβάνει μετανάστες ασιατικής και αφρικανικής προέλευσης (Ινδία, Πακιστάν, Μπαγκλαντές, Αίγυπτος, Φιλιππίνες κτλ.) (ΕΛ.ΣΤΑΤ, 2013).

Στοιχεία τα οποία αναδεικνύονται από τη συγκεκριμένη ποσοτική προσέγγιση, είναι το υψηλό ποσοστό των Βαλκάνιων μεταναστών (ιδιαίτερα των Αλβανών), το σχετικά μικρό ποσοστό των μεταναστών ασιατικής και αφρικανικής προέλευσης παρά το γεγονός ότι υφίσταται διαφορετική άποψη λόγω της υψηλής συγκέντρωσης αυτών των ομάδων ειδικά στα αστικά κέντρα καθώς και ότι το ποσοστό του συνόλου των μεταναστών, φαντάζει ακόμα μεγαλύτερο στις συνθήκες κρίσης οι οποίες υφίστανται στη σύγχρονη κοινωνία (αφήνοντας βέβαια «ανοιχτό» το ενδεχόμενο μη καταγραφής μέρους του μεταναστευτικού πληθυσμού που επιβαρύνει το «αποτύπωμά» τους στην ελληνική κοινωνία).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

2.1 Ορισμοί και διαφοροποιήσεις

Δίνοντας ένα γενικό μα σαφή ορισμό του όρου μετανάστευση θα μπορούσε να ειπωθεί πως πρόκειται για τη «μόνιμη ή προσωρινή μεταβολή του τόπου εγκατάστασης ενός ατόμου ή μιας κοινωνικής ομάδας», με τα κυριότερα αίτια στα οποία αποδίδεται να είναι η αναζήτηση εργασίας και η οικογενειακή επανένωση (ΕΚΚΕ, 2005). Τα διάφορα είδη της μετανάστευσης ανάλογα με το κριτήριο που χρησιμοποιείται κάθε φορά καταγράφονται στο ακόλουθο διάγραμμα (INE / ΓΣΕΕ–ΑΔΕΔΥ, 2003; Μουσούρου, 2003; Ζολώτα, 2010).

Διάγραμμα 4: Κατηγοριοποίηση μετανάστευσης ανά διαφορετικά κριτήρια.

Συχνά ο όρος του μετανάστη συγχέεται με εκείνους του πρόσφυγα ή του αιτούντα άσυλο κ.α. και για αυτό θα ήταν δόκιμη η διάκριση αυτών των εννοιών. Αναλυτικότερα,

- ως μετανάστης ορίζεται το άτομο που είναι μακριά από τη χώρα που γεννήθηκε ή από τη χώρα που έχει την εθνικότητα ή υπηκοότητά της για την ανεύρεση καλύτερης τύχης και την επίτευξη καλύτερης ζωής (στη βιβλιογραφία τίθεται επίσης το όριο των 12 μηνών για αυτή την παραμονή (Ζολώτα, 2010), χωρίς το συγκεκριμένο όριο να υιοθετείται γενικά.
- Ως παλιννοστούντας χαρακτηρίζεται το άτομο το οποίο οικειοθελώς επιστρέφει στη χώρα καταγωγής (Παυλόπουλος, 2007),

- Ως αιτών/αιτούσα άσυλο ορίζεται εκείνο το άτομο που έχει καταθέσει αίτηση για άσυλο στη χώρα υποδοχής και αναμένει την έγκρισή της. Σύμφωνα με τη νομοθεσία, δεν έχει το δικαίωμα εργασίας εκτός αν αποκτήσει την αντίστοιχη άδεια.
- Ως πρόσφυγας χαρακτηρίζεται το άτομο που μετακινείται εξαιτίας διώξεων ή άσκησης βίας για λόγους φυλετικούς, θρησκευτικούς κοινωνικούς και λόγους εθνικότητας. Τους χορηγείται άδεια αορίστου παραμονής στη χώρα με πλήρη εργασιακά δικαιώματα (ΙΜΕΠΟ, 2005).

2.2 Το θεσμικό πλαίσιο

Στην παρούσα ενότητα θα επιχειρηθεί μια κριτική καταγραφή των νομικών διατάξεων που ίσχυαν κατά καιρούς στη χώρα σχετικά με το ζήτημα της μετανάστευσης και οι οποίες αποτελούν χαρακτηριστικές διατάξεις για το πώς το συγκεκριμένο φαινόμενο αντιμετωπίστηκε από το επίσημο ελληνικό κράτος. Οι νόμοι αναφέρονται κατά χρονολογική σειρά, ως ένα ακόμα δείγμα της εξέλιξης του μεταναστευτικού φαινομένου σε εγχώριο επίπεδο.

Νόμος 4310/1929: «Εγκατάσταση και κινητικότητα των αλλοδαπών στην Ελλάδα, αστυνομικός έλεγχος διαβατηρίων, απελάσεις και μετακινήσεις - μεταθέσεις»

Ο συγκεκριμένος νόμος είχε περιορισμένη έκταση αφού είχε να διαχειριστεί μικρό πληθυσμό μεταναστών, με όποια μαζική εισροή να συνδέεται με το γεγονός της Μικρασιατικής Καταστροφής (ΙΝΕ / ΓΣΕΕ - ΑΔΕΔΥ, 2003), διέποντας τη μεταναστευτική πολιτική μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1990.

Νόμος 1975/1991: «Περί Αλλοδαπών»

Στη συγκεκριμένη νομική διάταξη αποτυπώθηκε η ανάγκη της αντιμετώπισης σε νομικό επίπεδο της μαζικής εισροής μεταναστών που έλαβε χώρα μετά το 1989 (όπως επισημάνθηκε στο Διάγραμμα 1 του προηγούμενου κεφαλαίου). Το σημαντικό στοιχείο της συγκεκριμένης διάταξης είναι ότι αναγνωρίστηκε επίσημα η ανάγκη των μεταναστών όσον αφορά στη νόμιμη παρουσία τους στη χώρα, μέσω της γνωστής «πράσινης κάρτας» (Μετανάστευση, 2006).

Π.Δ. 358/1997 «Προϋποθέσεις και διαδικασία για τη νόμιμη παραμονή και εργασία αλλοδαπών στην Ελλάδα, που δεν είναι υπήκοοι των Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

Π.Δ. 359/1997 «Χορήγηση της Κάρτας Παραμονής Περιορισμένης Χρονικής Διάρκειας σε αλλοδαπούς».

Τα συγκεκριμένα Προεδρικά Διατάγματα έθεσαν σε αναλυτική βάση τη διαδικασία χορήγησης άδειας παραμονής και εργασίας στους αλλοδαπούς, με βασικό όμως άξονα ανάπτυξης της την αντίληψη ότι οι μετανάστες αποτελούν ένα προσωρινό εργατικό δυναμικό, με τη μετανάστευσή τους στη χώρα να αποτελεί απλά έναν ενδιάμεσο σταθμό. Επίσης, τέθηκε το ζήτημα της καταγραφής του μεταναστευτικού πληθυσμού ως αναγκαίο μέτρο για την εξασφάλιση του ελέγχου του (Ναξάκης και Χλέτσος, 2003). Η συγκεκριμένη προσέγγιση αποτέλεσε άμεση συνέπεια της ανάγκης αντιμετώπισης των προβλημάτων της λαθρομετανάστευσης. Μια σημαντική επίσης εξέλιξη όσον αφορά στην αντίληψη της αντιμετώπισης των μεταναστών, εκτός από τις ενέργειες της καταστολής που χαρακτήριζαν τη μέχρι τότε αντιμετώπιση του ζητήματος ήταν η θεσμοθέτηση του Κρατικού Πιστοποιητικού Γλωσσομάθειας, από το Υπουργείο Παιδείας με το ΠΔ 1998 (και αναλυτικότερα με τις υπουργικές αποφάσεις Β7/256/19.05.1998, Β7/255/19.05.1998 και Β7/144/06.04.1999). Δόθηκε έτσι μια εκπαιδευτική διάσταση στο ζήτημα, ως αναγκαίο μέτρο για την αρμονική ένταξη των μεταναστών στους τομείς της εργασίας αλλά και της καθημερινότητας.

Νόμος 2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της Ελληνικής Ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις».

Με τη συγκεκριμένη διάταξη επιχειρήθηκε να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της αναποτελεσματικής εφαρμογής του υφιστάμενου μέχρι τότε πλαισίου και το οποίο δεν ήταν δυνατό να ξεφύγει από τα συνήθη δεδομένα της αυξημένης γραφειοκρατίας που χαρακτηρίζει τέτοιου είδους κρατικές διαδικασίες. Με βάση λοιπόν αυτόν το διορθωτικό προσανατολισμό, διοικητικές και λειτουργικές αρμοδιότητες αποδίδονται και σε περιφερειακές υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών όπως και στην τοπική αυτοδιοίκηση, οι οποίες δρουν σε συνεργασία με τις αστυνομικές αρχές (Μαρβάκης, Παρσάνογλου και Παύλου 2001). Παράλληλα, εντοπίζονται πρόσθετα ψήγματα θετικής αντιμετώπισης των μεταναστών, όπως η εκπαίδευση των

ανηλίκων παιδιών των μεταναστών, ανεξαρτήτως νομικού καθεστώτος των γονέων και η διασφάλιση ίσων ασφαλιστικών δικαιωμάτων με τους Έλληνες υπηκόους, για τους νόμιμους μετανάστες (Βαρβιτσιώτης και Καμπούρογλου 2006, Ζολώτα 2010).

Τροποποιήσεις – Συμπληρώσεις του Ν. 2910/2001:

3103/2002 (άρθρα 19-25), 3068/2002 (άρθρο 15), 3074/2002 (άρθρο 11), 3103/2003 (άρθρο 23), 3146/2003 (άρθρο 8), 3169/2003 (άρθρο 10), 3242/2004 (άρθρο 25) και 3274/ (άρθρο 34).

Παρά τα νέα νομοθετήματα, η γραφειοκρατική βελτίωση της διαδικασίας δεν έγινε πραγματικότητα με τα καταγεγραμμένα χρονικά διαστήματα να είναι ιδιαίτερα μεγάλα καθιστώντας τη διαδικασία στο σύνολό της αναποτελεσματική, με τα προβλήματα να παραμένουν ακόμα και σήμερα. Χαρακτηριστική είναι η ερώτηση του βουλευτή Β. Οικονόμου σχετικά με τις μεγάλες καθυστερήσεις και τη γραφειοκρατία για την έκδοση ακόμα και μιας απλής άδειας παραμονής μεταναστών (Ερώτηση στη Βουλή των Ελλήνων 1636, 2007)

Νόμος 3386/2005: «Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια».

Μέσω του συγκεκριμένου νόμου επιχειρήθηκε εναρμόνιση με τις αντίστοιχες οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποδίδοντας σημασία στην επίλυση θεμάτων πιστοποίησης γνώσης της ελληνικής γλώσσας, ιστορίας και πολιτισμού καθώς και ομαλής ένταξης στην αγορά εργασίας και στην κοινωνία μέσω της υλοποίησης ενός Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης.

Νόμος 3536/2007: «Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης».

Ο νόμος αυτός προσπάθησε να επιλύσει προβλήματα που εμφανίστηκαν με την εφαρμογή του προηγούμενου (Ζολώτα, 2010).

2.3 Τα αίτια της μετανάστευσης

Τα αίτια που οδηγούν τους μετανάστες στη «στροφή» της εργασιακής τους πορείας σε άλλες χώρες και στην αναζήτηση μιας καλύτερης εργασιακής πραγματικότητας και κατ' επέκταση μιας καλύτερης ζωής, εντοπίζονται σε μικρό ή μεγάλο βαθμό κατά περίπτωση σε έναν κοινό παρονομαστή ο οποίος περιλαμβάνει καταστάσεις όπως η οικονομική κρίση, οι κακές εργασιακές συνθήκες και η πολιτική αστάθεια στη χώρα αποστολής, παράγοντες που επιβεβαιώνονται και από βιβλιογραφικά ερευνητικά δεδομένα στα οποία έγινε στοχευμένη αναζήτηση των αιτιών στους μετανάστες επαγγελματίες υγείας (Awases et al., 2004; Astor et al., 2005; Okeke, 2013). Τα αίτια αυτά μπορούν να αποτελέσουν κίνητρα φυγής. Ποια είναι όμως εκείνα τα κίνητρα που οδηγούν στην επιλογή της εκάστοτε χώρας προορισμού; Προφανώς κάθε χώρα με καλύτερη τιμή στις προαναφερόμενες «μεταβλητές» ανήκει στο δυναμικό αυτής της επιλογής.

Ενδιαφέρον όμως έχει ο προσδιορισμός εκείνων των παραγόντων που καθιστούν (ή τουλάχιστον καθιστούσαν) ειδικά την Ελλάδα ως μια ελκυστική επιλογή χώρας υποδοχής μεταναστών.

Ανάμεσα σε αυτά τα αίτια εξέχουσα θέση κατέχει η γεωγραφική θέση της Ελλάδας ως σταυροδρόμι των τριών Ηπείρων (Ευρώπη - Ασία - Αφρική). Έτσι, είναι ιδιαίτερα πιθανή η επιλογή της ακόμα και ως ενδιάμεσος σταθμός, από μετανάστες που μπορεί να μην έχουν ως τελική επιλογή την Ελλάδα αλλά το ευκολότερο μονοπάτι προς αυτήν τους την επιλογή περνά μέσα από την Ελλάδα. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός του πλήθους των καταγεγραμμένων μεταναστών στη χώρα που προέρχονται από όμορες χώρες (π.χ. Αλβανία, Ρουμανία, Τουρκία, Βουλγαρία) (Εμκε-Πουλοπούλου, 1986).

Ένας ακόμα παράγοντας που συμβάλλει στην επιλογή της Ελλάδας ως χώρα υποδοχής ή ενδιάμεσου έστω σταθμού είναι τα εκτεταμένα χερσαία και θαλάσσια σύνορα της χώρας (1.181 χλμ. και 15.021 χλμ. αντίστοιχα). Τα συγκεκριμένα μεγέθη καθιστούν την αποτελεσματική φύλαξη των συνόρων μια δύσκολη υπόθεση, η οποία για την επίλυσή της απαιτεί υψηλή κατανάλωση πόρων ακόμα και αν υποθεθεί πως υφίσταται η διάθεση και η επιθυμία από τη μεριά του επίσημου κράτους. Οι δύο

προαναφερόμενοι παράγοντες απεικονίζονται παραστατικά στην εικόνα που ακολουθεί.

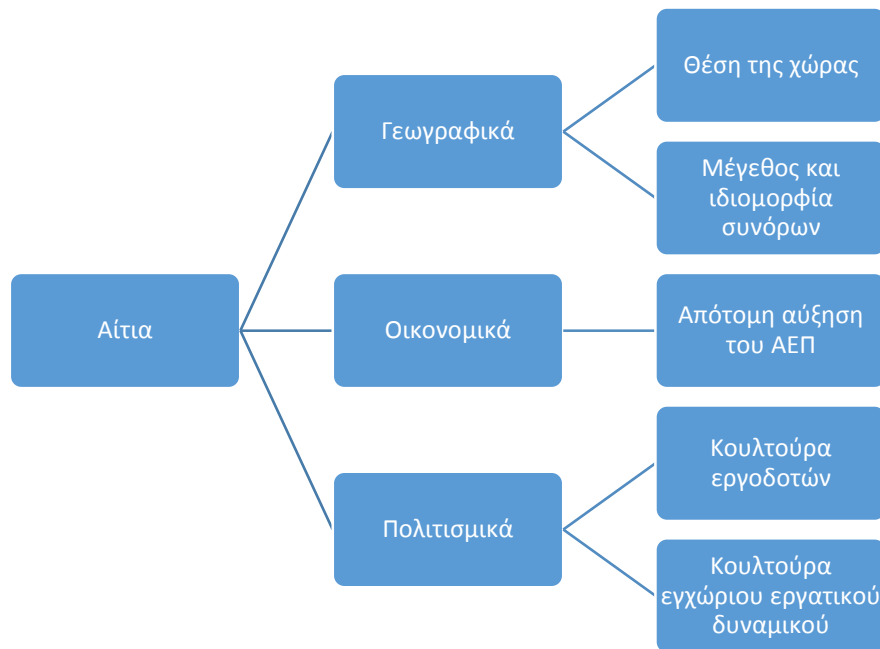
Εικόνα 1: Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας ως ελκυστικός παράγοντας μετανάστευσης (E Learning Platform Slideboom, 2015)

Σημαντική επίσης αιτία ήταν η μη ελεγχόμενη και απότομη αύξηση του ΑΕΠ που έλαβε χώρα την περίοδο 1990-2002 (συνυπολογίζοντας τα έργα στα πλαίσια των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004). Αποτέλεσμα αυτής της ανάπτυξης ήταν η προσφορά ζητούμενων των μεταναστών, όπως η άμεση εύρεση εργασίας και η παροχή υψηλών αμοιβών (συγκριτικά με τις χώρες αποστολής).

Δεν πρέπει επίσης να παραβλεφθεί η κουλτούρα του εγχώριου πληθυσμού τόσο από τη μεριά των εργοδοτών όσο και από τη μεριά του εγχώριου εργατικού δυναμικού. Έτσι, στην πρώτη περίπτωση, οι εργοδότες δεν ενδιαφέρονται για το νόμιμο των εργατών που «προσλαμβάνουν» παρά μόνο για το χαμηλό κόστος εργασίας και το υψηλότερο άμεσο κέρδος, στα πλαίσια μιας ευρύτερης παραοικονομίας. Στη δεύτερη περίπτωση, το εγχώριο εργατικό δυναμικό επιδεικνύει

μα αποστροφή στις χειρωνακτικές εργασίες, ακόμα και στην περίπτωση της υπαίθρου και των παραδοσιακών αγροτικών εργασιών, οι οποίες «παραδίδονται» στους μετανάστες (Χαλιάπα, 2009).

Συνολικά, οι προαναφερόμενες αιτίες ομαδοποιημένες καταγράφονται στο διάγραμμα που ακολουθεί.

Εικόνα 2: Αίτια που κατέστησαν την Ελλάδα μια ελκυστική χώρα προορισμού

2.4 Οι επιπτώσεις της μετανάστευσης στη χώρα υποδοχής

Οι επιπτώσεις που έχει το φαινόμενο της μετανάστευσης στη χώρα υποδοχής είναι ιδιαίτερα σημαντικές, αφού η καταγραφή και κατ' επέκταση η κατανόησή τους μπορεί να δώσει ευρύτερη ερμηνεία στην επικρατούσα κάθε φορά αντίληψη για τους μετανάστες και στην αντιμετώπιση των αρνητικών φαινομένων. Αυτές οι επιπτώσεις δεν επικεντρώνονται σε ένα μόνο τομέα της ζωής στη χώρα υποδοχής αλλά παρουσιάζουν πολυεπίπεδη δράση. Αυτή η κατανομή ανά επίπεδο θα επιχειρηθεί να καταγραφεί στην παρούσα ενότητα.

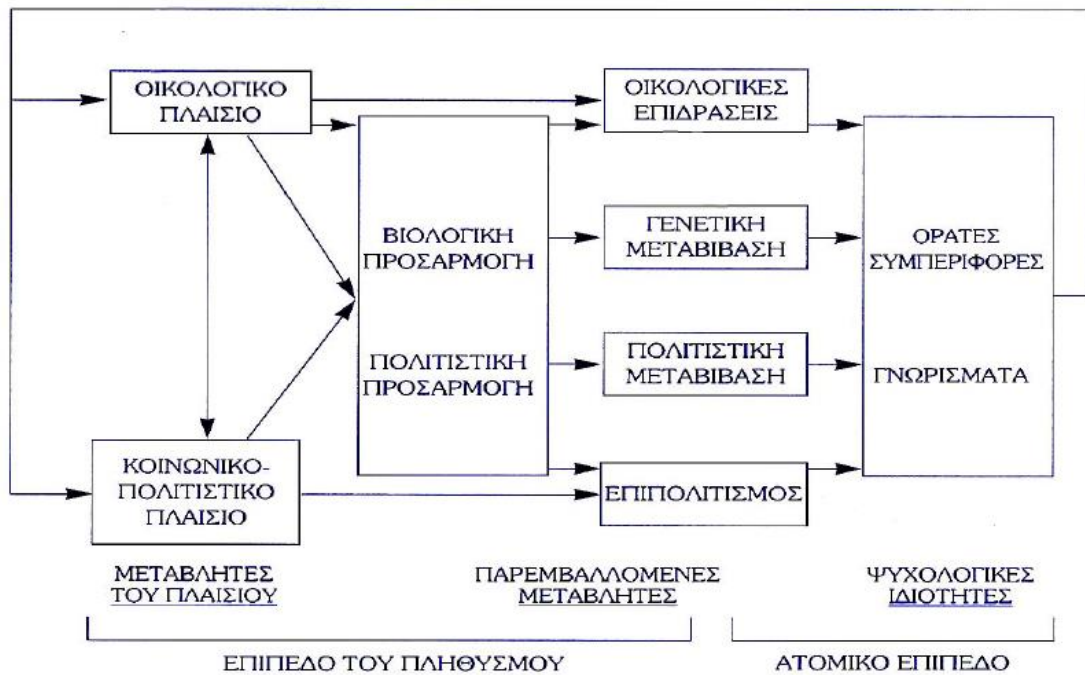
Σε κοινωνικό επίπεδο εντοπίζεται η προσθήκη μιας νέας διακριτής κοινωνικής ομάδας, η οποία συγκεντρώνουν συγκεκριμένες αντιλήψεις από τον εγχώριο κοινωνικό περίγυρο, με την πλειονότητα των μελών αυτής της ομάδας να

θεωρούνται ως «χαμηλής κοινωνικής θέσης» και να έχουν να αντιμετωπίσουν αρνητική κοινωνική στάση και προκαταλήψεις. (Skordas και Sitaropoulos, 2004: 52). Αυτή η διακριτότητα της συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας έχει επισημανθεί στη βιβλιογραφία (Μουσούρου 1991, Sitaropoulos, 2001) και σχετίζεται τόσο με την έννοια μιας ξεχωριστής πηγής εργατικού δυναμικού όσο και με την έννοια της δημιουργίας νέων μειονοτήτων. Σημαντικό στοιχείο σε αυτή την προσέγγιση είναι ότι αυτή η διακριτότητα γίνεται αντιληπτή και από τους ίδιους τους μετανάστες οι οποίοι με τη σειρά τους «οχυρώνονται» εντός των «συνόρων» και των χαρακτηριστικών που τους αποδίδονται, διατηρώντας ασφαλώς την εγγενή τους ανάγκη για να διατηρήσουν τα δικά τους πολιτισμικά χαρακτηριστικά που «κουβαλούν» από τη χώρα καταγωγής τους, με τις δύο αυτές αντικρουόμενες καταστάσεις να δημιουργούν αναπόφευκτα συνθήκες πίεσης, η οποία είναι ανάλογη της διαφοράς του πολιτισμού των μεταναστών με τη χώρα υποδοχής (Lianos, 2001). Ζητούμενο είναι βέβαια κάθε φορά η εκτόνωση αυτής της πίεσης να γίνει ομαλά, αφού έχουν δηλαδή προηγηθεί οι μηχανισμοί της ομαλής ένταξης και της αφομοίωσης αυτής της νέας κοινωνικής ομάδας.

Σε επίπεδο πολιτισμού, η πολιτισμική μεταβολή είναι αναπόφευκτη και μπορεί να λάβει χώρα σε διαφορετικό βέβαια βαθμό και κλίμακα, τόσο σε ομαδικό όσο και σε ατομικό επίπεδο. Μπορεί να περιγραφεί με την έννοια του επιπολιτισμού, τη διαδικασία πολιτισμικής μεταβολής η οποία υλοποιείται ως αποτέλεσμα της επαφής μεταξύ διαφορετικών ομάδων (Παυλόπουλος, 2007). Πρόκειται ασφαλώς για μια πολυπαραγοντική και πολύπλοκη διαδικασία, όπως περιγράφεται παραστατικά στο διάγραμμα που ακολουθεί, στο οποίο είναι εμφανής η υφιστάμενη πολυπλοκότητα αλλά και η αλληλεπίδραση των διάφορων εμπλεκόμενων μεταβλητών.

Σε οικονομικό επίπεδο, η μετανάστευση δημιουργεί μια νέα ομάδα εργατικού δυναμικού η οποία γίνεται εκ των πραγμάτων ανταγωνιστική σε σχέση με το εγχώριο εργατικό δυναμικό του ίδιου εργασιακού αντικειμένου (χειρωνακτικών κυρίως εργασιών), αποτελώντας ταυτόχρονα μια δυναμική πηγή που μπορεί να παράγει έργο και πλούτο εφόσον αξιοποιηθεί με το σωστό τρόπο. Η βιβλιογραφία βέβαια ως προς τη συγκεκριμένη διαπίστωση παρουσιάζεται αμφίπλευρη, επισημαίνοντας τόσο το στοιχείο της ανταγωνιστικότητας (από την αρνητική της πλευρά) (Τσαρδανίδης, 1998), όσο και αυτό της τόνωσης της αγοράς εργασίας

εξαιτίας αυτού ακριβώς του εργατικού δυναμικού (Fix and Passel 1994, Κλόκας 2008).

Διάγραμμα 5: Διαπολιτισμική διάσταση της μετανάστευσης (Berry 1991, Παυλόπουλος 2007)

Βασικό επίσης σημείο σε οικονομική βάση είναι η έμμεση απώλεια εισοδήματος λόγω επιστροφής εμβασμάτων από τους μετανάστες στη χώρα καταγωγής τους (για τις οικογένειές τους ή για μελλοντική επένδυση), με αποτέλεσμα άμεσα παραγόμενο κεφάλαιο να μην επανατοποθετείται στο χώρο παραγωγής του (με ταυτόχρονη απώλεια λόγω μη φορολογίας αλλά και επιβάρυνση των ασφαλιστικών οργανισμών λόγω πρωτοβάθμιας περίθαλψης). Σε ευρύτερο επίσης επίπεδο, η απασχόληση των παράνομων μεταναστών συμβάλλει στην ενίσχυση του φαινομένου της παραοικονομίας, με τις οικονομικές απώλειες να προέρχονται πια από το εσωτερικό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Στο παρόν κεφάλαιο θα αποσαφηνιστούν έννοιες που συχνά συγχέονται μεταξύ τους, όπως η κοινωνική στάση, η προκατάληψη και το στερεότυπο οι οποίες όμως συνθέτουν στο σύνολό τους αυτό το οποίο περιγραφικά μπορεί να αποδοθεί ως «πως η εγχώρια κοινωνία αντιλαμβάνεται τους μετανάστες» με ότι συνεπάγεται η συγκεκριμένη αντίληψη στα επίπεδα της κοινωνίας, της οικονομίας και του πολιτισμού.

3.1 Η ψυχολογία της προκατάληψης

Η παρουσία του στοιχείου της προκατάληψης στην καθημερινότητα σχετίζεται με δύο βασικά στοιχεία της ανθρώπινης φύσης, την έμφυτη τάση να γενικεύει (πόσο μάλλον όσον αφορά σε μια κατάσταση στην οποία υφίστανται ατομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές διαφορές) καθώς και την τάση να χρησιμοποιεί την κατηγοριοποίηση ως μια συνήθη διαδικασία προκειμένου να οδηγήσει τη σκέψη του σε λογικά αποτελέσματα (Allport, 1954).

Το στοιχείο της προκατάληψης έχει μια αρνητική διάσταση εξ ορισμού της, αν ληφθεί υπόψη πως μπορεί να οριστεί ως μια αρνητική κρίση χωρίς επαρκή αιτιολόγηση (Φίγγου, 2009), βασιζόμενη σε γενικεύσεις που χαρακτηρίζονται από ακαμψία και αδυναμία ή έλλειψη διάθεσης προσαρμογής στα νέα δεδομένα.

Ο μηχανισμός εκείνος που μπορεί να δράσει εναντίον της προκατάληψης περιλαμβάνει αρχικά την επαφή με την κοινωνική ομάδα, την ύπαρξη ενός ευρύτερου κλίματος συνεργασίας και κατανόησης του διαφορετικού καθώς και την κυριαρχία του σεβασμού του διαφορετικού, με τα στοιχεία αυτά βέβαια να διαφοροποιούνται και να διαμορφώνονται δυναμικά τόσο σε ατομικό-ψυχολογικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο.

3.2 Η έννοια της κοινωνικής στάσης

Ο όρος κοινωνική στάση χρησιμοποιήθηκε αρχικά από τους κοινωνιολόγους Thomas και Znaniecki οι οποίοι μελετούσαν τα κοινωνικά προβλήματα των Πολωνών μεταναστών στην Αμερική και αναζητούσαν έναν όρο που θα συμπεριελάμβανε τόσο την ατομική προδιάθεση όσο και τις κοινωνικές συνθήκες (Thomas & Znaniecki, 1918).

Ουσιαστικά με την έννοια της κοινωνικής στάσης αποδίδεται το πώς κάθε φορά ερμηνεύονται επικρατούσες κοινωνικές αξίες κατά καιρούς. Βέβαια θα πρέπει να συνυπολογιστεί το γεγονός ότι το συγκεκριμένο μέγεθος είναι ευμετάβλητο, τουλάχιστον όσον αφορά στο πως επηρεάζεται από κοινωνικές συμπεριφορές αλλά και ατομικές προδιαθέσεις (Φίγγου, 2009). Άλλωστε, ακόμα και αν κοινωνικές νόρμες παραμένουν αμετάβλητες, η αντίληψη τους μπορεί να αλλάξει, οδηγώντας σε μια διαφορετικής εκδοχή κοινωνική στάση για το ίδιο ζήτημα.

3.3 Η θεωρία των κοινωνικών στερεοτύπων

Ο όρος στερεότυπο χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τον Lippman (1921), (έναν δημοσιογράφο βραβευμένο με δύο Πούλιτζερ) στο έργο του “Public Opinion” (Wikipedia 2015), έτσι ώστε να περιγράψει εικόνες και εντυπώσεις που ήταν «στέρεες» ως προς την ισχύ τους, υπό την έννοια της δύσκολης απαλοιφής ή έστω αλλαγής τους.

Ορίζοντας την έννοια του κοινωνικού στερεοτύπου θα μπορούσε να ειπωθεί πως πρόκειται για «κατασκευασμένες διαπιστώσεις για μια κοινωνική κατηγορία, οι οποίες διεκδικούν γενικευτική ισχύ, ενώ δε στηρίζονται σε αληθινά δεδομένα». Με τον όρο κοινωνική κατηγορία γίνεται αναφορά σε μια ομάδα ανθρώπων οι οποίοι διαθέτουν ένα σύνολο κοινών χαρακτηριστικών (Σωτηρόπουλος, 2003).

Είναι σημαντικό να αναζητηθεί εκείνες οι διεργασίες στις οποίες μπορούν να αποδοθεί η δημιουργία των στερεοτύπων. Όπως μπορεί να παρατηρηθεί από τον παραπάνω ορισμό, ιδιαίτερη σημασία έχει η έννοια της κατασκευής

Με αυτή την έννοια αποτυπώνεται το πώς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ξεχωριστής κοινωνικής κατηγορίας υπερτονίζονται και προβάλλονται συχνά έτσι ώστε να προκαλέσουν διαδοχικούς μηχανισμούς που ακολουθούν (όπως για

παράδειγμα να εξυπηρετηθούν ορισμένα συμφέροντα ή να κατευθυνθούν ομάδες σε συγκεκριμένες αντιδράσεις).

Προκύπτει επομένως μια αρνητική υπόσταση της έννοιας του στερεοτύπου η οποία δημιουργείται σχεδόν αυτόματα κάθε φορά που υφίσταται ένας διαχωρισμός του τύπου «Εμείς» και οι «Άλλοι» και έχει να κάνει με το εξυπηρετήσει συγκεκριμένες ομάδες ή θεσμούς (Βεντούρα, 1997).

Τα στερεότυπα εντοπίζονται όχι μόνο σε εθνικό αλλά σε παγκόσμιο επίπεδο και σχετίζονται άμεσα με τη φήμη που συνοδεύει μια εθνικότητα, χωρίς να εξυπηρετούνται κατ' ανάγκη συγκεκριμένα συμφέροντα σε άμεσο τουλάχιστον επίπεδο. Χαρακτηριστικά είναι αποτελέσματα έρευνας του Κέντρου Pew που διεξήχθη σε οκτώ χώρες (Γαλλία, Γερμανία, Τσεχία, Πολωνία, Ισπανία, Βρετανία, Ιταλία και Ελλάδα) και σύμφωνα με τα οποία οι Γερμανοί χαρακτηρίζονται ως εργατικοί και πειθαρχημένοι (για το 64% των συμμετεχόντων) ή φαινόμενα διαφοράς συνδέονται με τις χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου (πχ. Ιταλία σε ποσοστό 52%, και Ελλάδα σε ποσοστό 35%) (Παστρικού, 2012).

Μπορεί λοιπόν να εξαχθεί το συμπέρασμα πως ο μηχανισμός δράσης των στερεοτύπων όσον αφορά στην κοινωνική τους επιρροή σχετίζεται με το ότι μπορούν να διαμορφώσουν και να κατευθύνουν φήμες, σε μια αμφίδρομη σχέση επίδρασης.

3.4 Σύγκριση των παραπάνω εννοιών

Σε μια συγκριτική θεώρηση των παραπάνω εννοιών προκύπτει καταρχάς η συνολική αρνητική «υφή» των στερεοτύπων και της προκατάληψης, αφού και μόνο με την παρουσία τους μπορούν να διαμορφώσουν αρνητικές συμπεριφορές απέναντι στην εκάστοτε κοινωνική ομάδα αναφοράς. Η προκατάληψη τείνει περισσότερο προς την έννοια της αξίας, αποτελώντας ουσιαστικά ένα επόμενο στάδιο του στερεοτύπου.

Τα στερεότυπα υπάρχουν, είναι γνωστά και εφόσον γίνονται αποδεκτά αποτελούν προκατάληψη σε ένα συγκεκριμένο ζήτημα. Στο συγκεκριμένο κομβικό σημείο έγκειται και η διαφορά ανά άτομο και την κοινωνική του στάση, αφού τα στερεότυπα ως γνώση υπάρχουν το ίδιο για όλους, το κατά πόσο όμως θα γίνουν αποδεκτά από τον καθένα, (έτσι που να καθορίσουν τη συμπεριφορά του) εξαρτάται

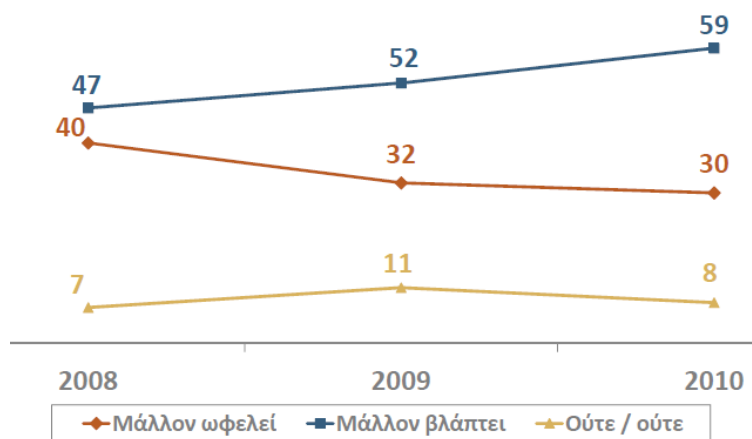
από τη συνισταμένη των ατομικών του χαρακτηριστικών και το πώς αυτή θα «φιλτράρει» τη συγκεκριμένη γνώση.

3.5 Αναγωγή του θεωρητικού πλαισίου στο φαινόμενο της μετανάστευσης

Εκτός από το θεωρητικό πλαίσιο όπως αναλύθηκε παραπάνω σημασία έχει να παρατεθούν ερευνητικά δεδομένα τα οποία ανάγουν αυτό το πλαίσιο στην καθημερινή πραγματικότητα και μπορούν να αποτελέσουν ερευνητικές υποθέσεις για την παρούσα έρευνα, αφού στο τέλος μπορούν να διαπιστωθούν τυχόν αποκλίσεις – συμφωνίες με αυτά.

3.5.1 Αποτελέσματα σχετικών ερευνών

Το αρνητικό κλίμα που επικρατεί για τους μετανάστες επιβεβαιώνεται και από το περιρρέον αίσθημα απόρριψης, το οποίο επιβεβαιώνεται βιβλιογραφικά. Χαρακτηριστικά είναι τα αποτελέσματα διαφόρων γύρων Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Έρευνας σύμφωνα με τα οποία η ελληνική κοινωνία εμφανίζει σταθερά ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά απόρριψης των ξένων, με την έννοια της απόρριψης να σημαίνει ότι είναι αποδεκτή η είσοδος σε λίγους ή σε κανέναν (60,1% το 2009, 66,1% το 2005 και 68,1% το 2003) (Αφουξενίδης, Σαρρής και Τσακηρίδη, 2012). Το ποσοστό αυτό επιβεβαιώνεται και από αντίστοιχη έρευνα της Public Issue (2010), σύμφωνα με την οποία το 60% των ερωτηθέντων (δείγμα 514 ατόμων πάνω από 18 ετών) θεώρησαν ότι η Ελλάδα έχει φτάσει το όριο των μεταναστών που μπορεί να δεχτεί, ενώ ποσοστό 59% θεώρησε ότι συνολικά η μετανάστευση μάλλον βλάπτει. Όσον αφορά στο ζήτημα των επιπτώσεων της μετανάστευσης στον τομέα της οικονομίας τα αντίστοιχα αποτελέσματα ήταν ότι η παρουσία των ξένων κάνει κακό στην οικονομία της χώρας σε ποσοστό 51,7% για το έτος 2009 (το 2003 ήταν 48,4% και το 2005 47,6%) (Αφουξενίδης, Σαρρής και Τσακηρίδη, 2012), ενώ το διάγραμμα από την έρευνα της Public Issue είναι ενδεικτικό της αυξητικής τάσης στην αρνητική αντίληψη.

Διάγραμμα 6: Αποτελέσματα έρευνας σχετικά με τις επιπτώσεις της μετανάστευσης στην οικονομία (Public Issue, 2010)

Ομοίως θεωρήθηκε αρνητική η επίδραση και στον τομέα του πολιτισμού, με τις αντίστοιχες απαντήσεις του «Μάλλον Βλάπτει» να είναι 47, 52 και 57 για τα έτη 2008-2010 στην έρευνα της Public Issue και στην περίπτωση της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Έρευνας το ποσοστό γνώμης για υποβάθμιση της πολιτιστικής ζωής από την παρουσία των μεταναστών ήταν 50,4% για το 2009, 48,3% για το 2005 και 46,1% για το 2003.

Συνολικά λοιπόν, στοιχειοθετείται το ζήτημα της απειλής και επομένως της επιτακτικής ανάγκης για επίλυση του ζητήματος της μετανάστευσης και της ακολουθούμενης πολιτικής από το ελληνικό κράτος, με την απειλή να επιβεβαιώνεται και από πρόσθετες βιβλιογραφικές πηγές (Βούλγαρης κ.α. 1995, European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia 2005).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΕΡΕΥΝΑ

4.1 Μεθοδολογία

Στόχος της έρευνας ήταν να αποτυπωθεί η άποψη του εγχώριου πληθυσμού όσον αφορά στις διάφορες πτυχές του μεταναστευτικού ζητήματος και ειδικότερα μέσα από την αποτύπωση να καταγραφούν υφιστάμενες προκαταλήψεις και στερεότυπα. Η έρευνα έλαβε χώρα στην πόλη της Πάτρας, κατά το χρονικό διάστημα Σεπτέμβριος – Οκτώβριος 2014. Στην έρευνα συμμετείχαν τελικά 121 άτομα, με το ζητούμενο το πλήθος του δείγματος να παρουσιάζει κατά το δυνατό μεγαλύτερη αντιπροσωπευτικότητα του ευρύτερου πληθυσμού της πόλης για την αναγωγή των συμπερασμάτων και ισορροπημένη αναλογία όσον αφορά στα δημογραφικά χαρακτηριστικά. Η σταθερά του δείγματος (το κοινό δηλαδή χαρακτηριστικό για το σύνολο του πληθυσμού του δείγματος) είναι ότι πρόκειται για πολίτες της Πάτρας.

Λαμβάνοντας υπόψη πως εντός του Δήμου Πατρέων, η Δημοτική Ενότητα Πατρέων έχει το μεγαλύτερο πληθυσμό (με βάση την απογραφή της ΕΣΥΕ του 2011 ο πληθυσμός της ήταν 171484 κάτοικοι) και στην προσπάθεια να αναχθούν τα συμπεράσματα της παρούσας έρευνας στο σύνολο της Δημοτικής Ενότητας Πατρέων (και κατ' επέκταση στο Δήμο Πατρέων), μέσω του δείγματος λήφθηκε ένα ποσοστό της τάξης του 0,07% του συνολικού πληθυσμού της συγκεκριμένης Δημοτικής Ενότητας.

Η έρευνα είναι τόσο ποιοτική όσο και ποσοτική αφού απαντώνται ερωτήματα του τύπου «Γιατί», «Πως», «Τι» (Yin, 2009) αλλά και καταγράφονται ποσοστά απαντήσεων σε συγκεκριμένα ερωτήματα, τα οποία μάλιστα συγκρίνονται με ανάλογες έρευνες. Το «εργαλείο» που χρησιμοποιήθηκε ήταν το ερωτηματολόγιο (το οποίο παρατίθεται αναλυτικά στο αντίστοιχο παράρτημα της παρούσας εργασίας), κατά τη δόμηση του οποίου επιχειρήθηκε να μην υφίστανται τυχόν παρερμηνείες στη διατύπωση των ερωτήσεων ώστε η πλήρης κατανόησή τους να συνεπάγεται και την αξιοπιστία των απαντήσεων.

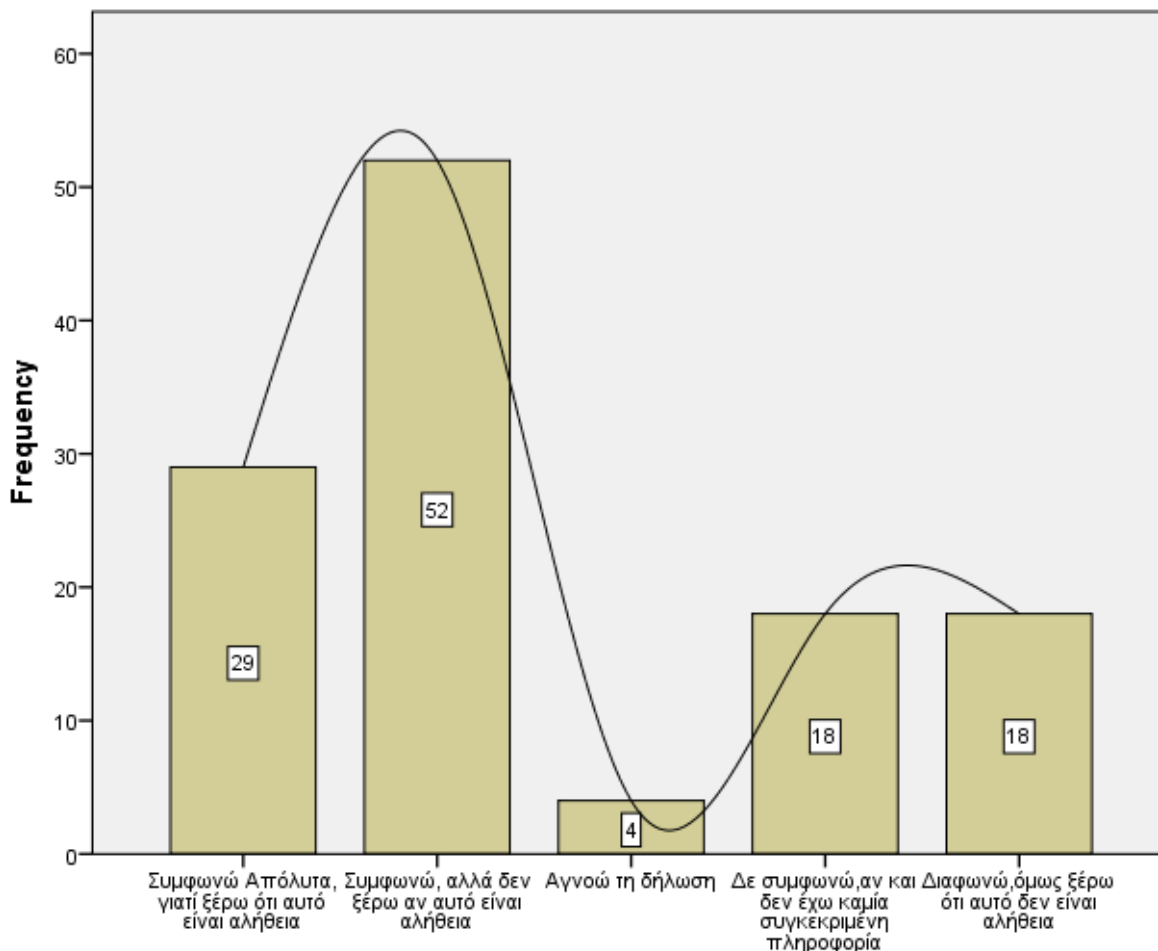
Χρησιμοποιήθηκαν ερωτήσεις κλειστού τύπου, με το συμμετέχοντα να έχει να επιλέξει από μια σειρά απαντήσεων αλλά και ερωτήσεις κλίμακας Likert (1932), στις οποίες ο ερωτώμενος να καλείται να διατυπώσει τη συμφωνία – διαφωνία του

ως προς μια δήλωση. Η έκφραση αυτής της συμφωνίας – διαφωνίας γίνεται μέσω μιας κλίμακας (άλλοτε πενταβάθμιας και άλλοτε εφταβάθμιας), με την αρχή της κλίμακας να εκφράζει την απόλυτη συμφωνία και το τέλος της κλίμακας την απόλυτη διαφωνία, ενώ οι ενδιάμεσες βαθμολογίες εκφράζουν λιγότερο απόλυτες απόψεις. Στους περιορισμούς της έρευνας συμπεριλαμβάνονται το μέγεθος του δείγματος αλλά και ο χρόνος συμμετοχής – διεξαγωγής της έρευνας (Αγγελής 2006, Τσίτου 2014)

4.2 Ευρήματα

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται τα ευρήματα της έρευνας η οποία υλοποιήθηκε με την προαναφερόμενη μεθοδολογία. Οι απαντήσεις απεικονίζονται σε διάγραμμα, με αντίστοιχη καμπύλη παρεμβολής για να παρουσιάζει παραστατικότερα το συσχετισμό του αριθμού των διαφορετικών απαντήσεων. Στη συνέχεια ακολουθεί σχολιασμός των απαντήσεων σχετικά με τα ποσοστά των απαντήσεων καθώς και ερμηνεία τους ως προς τα ερωτήματα που απασχολούν την παρούσα εργασία.

Ερ. 1: Το επίπεδο της εγκληματικότητας στην κοινότητά σας αυξάνεται καθώς ο αριθμός των μεταναστών στην κοινότητά σας μεγαλώνει

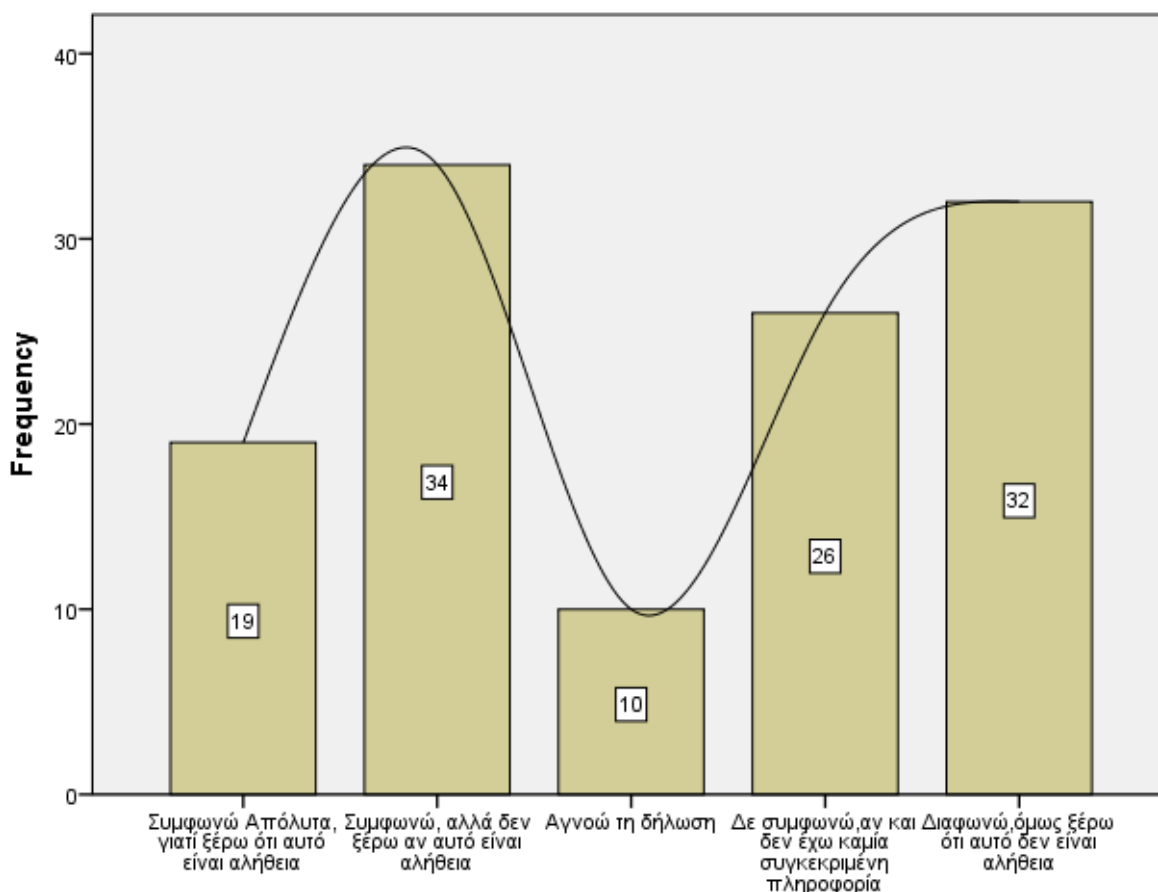

Διάγραμμα 7: Απόψη για ταυτόχρονη αύξηση της εγκληματικότητας και του αριθμού των μεταναστών

Οι απαντήσεις στη συγκεκριμένη ερώτηση αποκαλύπτουν την ύπαρξη ενός χαρακτηριστικού στερεοτύπου όσον αφορά στο μεταναστευτικό ζήτημα, αυτό της σύνδεσης των μεταναστών με εγκληματικές συμπεριφορές, με αποτέλεσμα να γίνεται αντιληπτή αναλογία μεταναστευτικού πληθυσμού και εγκληματικότητας. Το ποσοστό της συμφωνίας με αυτή την ταυτόχρονη αύξηση των δύο μεγεθών είναι ιδιαίτερα υψηλό, αφού φτάνει το 66,9%, μέγεθος το οποίο είναι ικανό από μόνο του να καταδείξει το πρόβλημα της αρμονικής συνύπαρξης του ντόπιου και του μεταναστευτικού πληθυσμού, με την ιδιότητα του μετανάστη να υπερκαλύπτει ασφαλώς στη γενικότερη αντίληψη αυτή της ιδιότητας του νόμιμου μετανάστη,

χωρίς αυτό βέβαια να σημαίνει ότι η νομιμότητα αρκεί για να αγνοηθούν οι όποιες υφιστάμενες προκαταλήψεις.

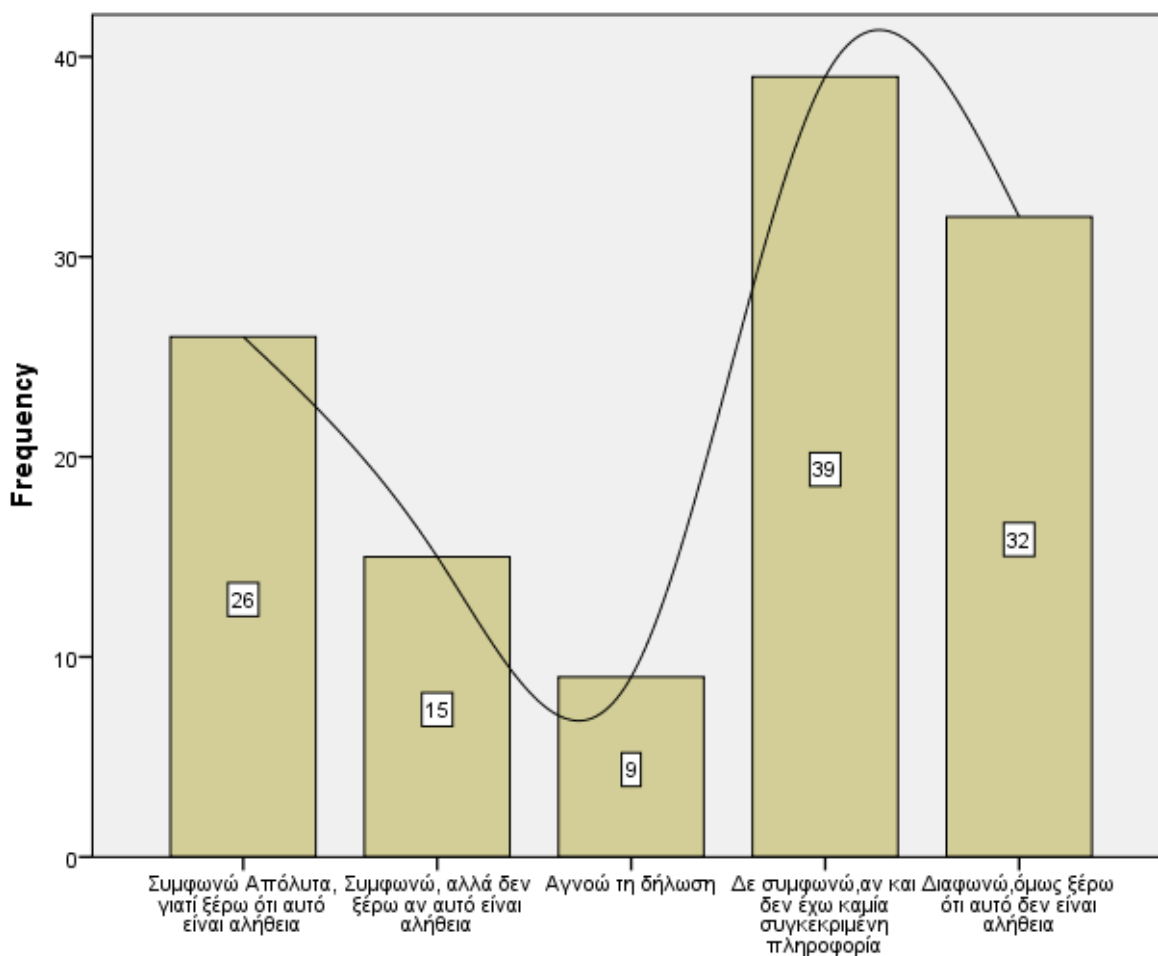
Ερ. 2: Οι μετανάστες παίρνουν τις διαθέσιμες θέσεις εργασίας αφήνοντας τον υπόλοιπο πληθυσμό άνεργο

Διάγραμμα 8: Μη διαθεσιμότητα θέσεων εργασίας εξαιτίας των μεταναστών

Οι απαντήσεις στη συγκεκριμένη ερώτηση είναι ιδιαίτερα σημαντικές γιατί ουσιαστικά ανάγουν (σε επίπεδο κοινής γνώμης) το πρόβλημα της ανεργίας στο μεταναστευτικό πληθυσμό. Όπως μπορεί να παρατηρηθεί, το αθροιστικό ποσοστό των θετικών απαντήσεων είναι 43,8%. Αντίστοιχο περίπου είναι και το ποσοστό διαφωνίας (47,9%), για το οποίο μπορεί να θεωρηθεί ότι αντιλαμβάνεται την ανεργία ως μέρος του γενικότερου προβλήματος της οικονομικής ύφεσης.

Ερ. 3: Οι μετανάστες στην κοινότητά σας επωφελούνται περισσότερο από το σύστημα κοινωνικής φροντίδας από τον υπόλοιπο πληθυσμό της πόλης

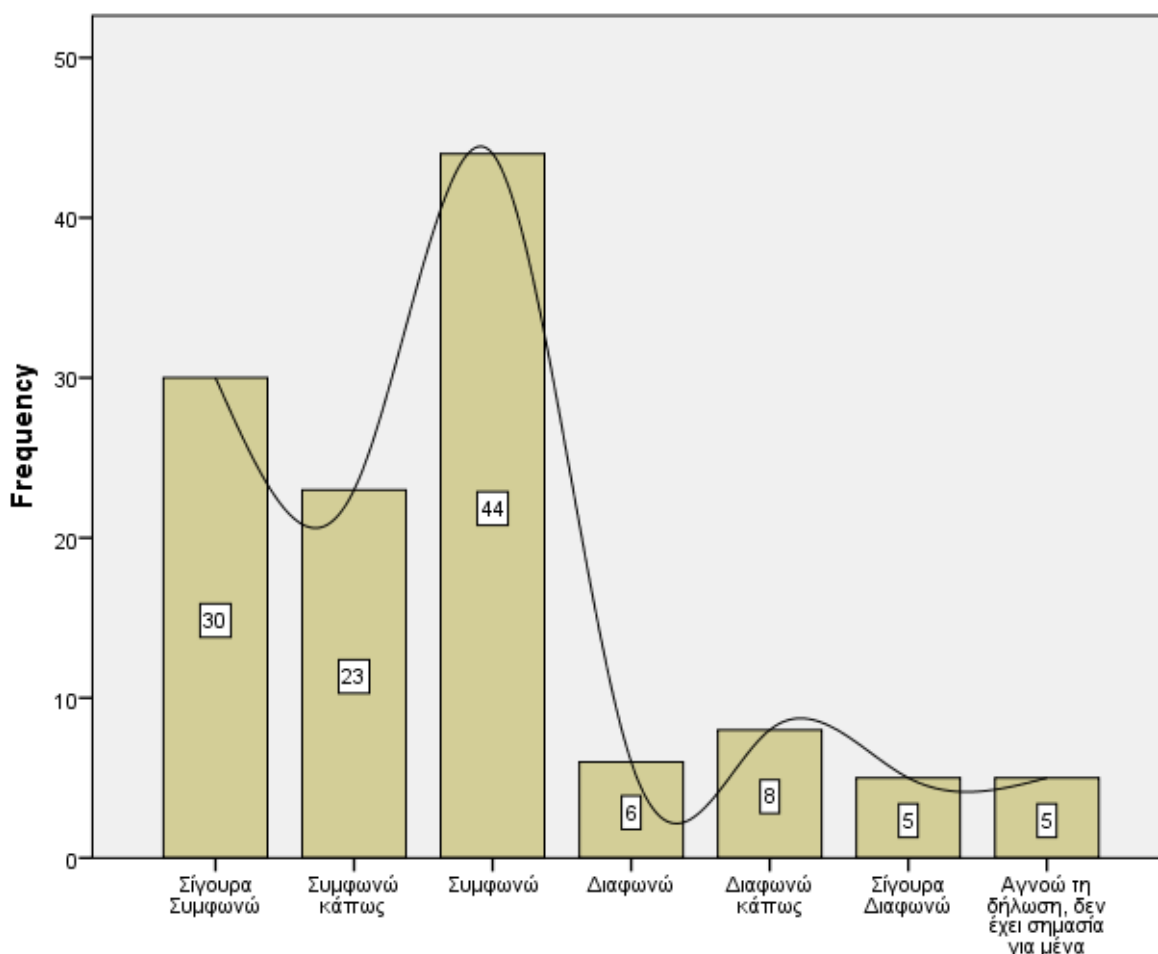

Διάγραμμα 9: Μεγαλύτερη ωφέλεια μεταναστών από το σύστημα κοινωνικής φροντίδας σε σχέση με τον εγχώριο πληθυσμό

Η συγκεκριμένη ερώτηση «αντανακλά» την ψευδαίσθηση της αδικίας όσον αφορά στα οφέλη των μεταναστών από τη χρήση του συστήματος κοινωνικής φροντίδας σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό. Η ψευδαίσθηση αυτή ταιριάζει περισσότερο με την έννοια της «εκμετάλλευσης» του συστήματος, αφού οι μετανάστες είναι εκείνοι που δε συνεισφέρουν ή δεν έχουν συνεισφέρει στη στήριξη του συστήματος (καταβολή ασφαλιστικών εισφορών). Η αντίληψη αυτή βέβαια έρχεται σε αντίθεση με αυτό που ονομάζεται κοινωνικό κράτος, εντός μιας ευρύτερα ανθρώπινης κοινωνίας, άποψη την οποία τελικά συμμαρτίζεται το 58,6% των συμμετεχόντων. Το

ποσοστό αυτό είναι ενθαρρυντικό, εντούτοις δε μπορεί να παραβλεφθεί το ποσοστό του 33,9% που έχει τη συγκεκριμένη ψευδαίσθηση.

Ερ. 4: Θα συμφωνούσατε να μοιράζεστε το δημόσιο χώρο με ανθρώπους διαφορετικής εθνικότητας σε καθημερινή βάση

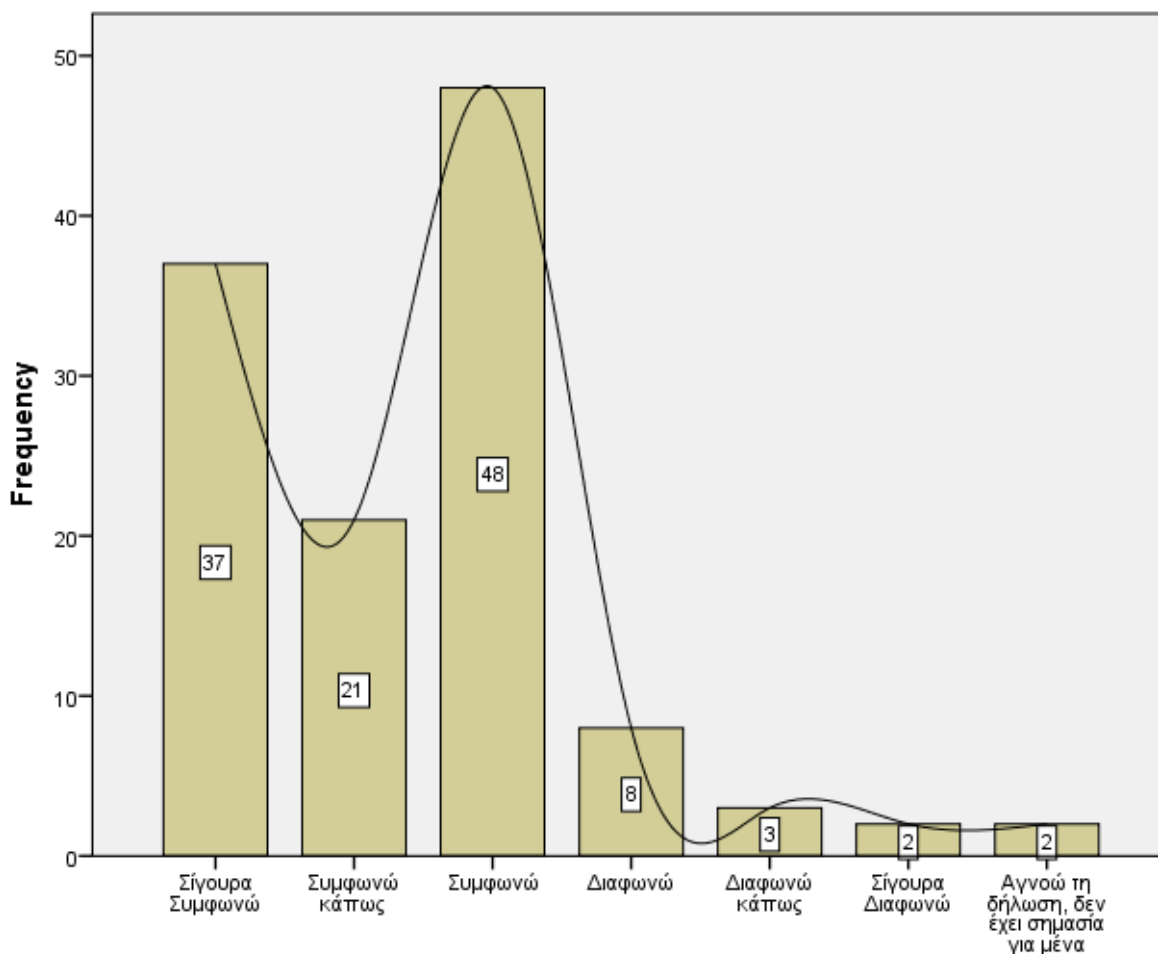

Διάγραμμα 10: Διαμοιρασμός δημόσιου χώρου με μετανάστες σε καθημερινή βάση

Η θεώρηση επί του συγκεκριμένου ερωτήματος αποτελεί τη βάση της ομαλής ένταξης των μεταναστών αφού θίγει το ζήτημα της απλής καθημερινής επαφής στους δημόσιους χώρους, όπου η «τριβή» και η συνύπαρξη με το συνάνθρωπο είναι αναπόφευκτη. Όσον αφορά λοιπόν στην αναγνώριση αυτής της βάσης και σύμφωνα με τις απαντήσεις που δόθηκαν, μπορεί να θεωρηθεί πως η συγκεκριμένη βάση είναι δομημένη σε πρώτο επίπεδο, με το 80,2% των απαντήσεων να συνηγορούν υπέρ αυτού. Στον αντίποδα, το ποσοστό των διαφωνούντων (15,1%) είναι μικρό, διατηρεί

όμως τη στατιστική και κατ' επέκταση την πρακτική του σημασία, αφού μια τέτοια διαφωνία οδηγεί αυταπόδεικτα σε απόρριψη των μεταναστών και ξεκάθαρη αρνητική στάση απέναντί τους.

Ερ. 5: Θα συμφωνούσατε να μοιραστείτε το χώρο εργασίας σας με ανθρώπους διαφορετικής εθνικότητας σε καθημερινή βάση

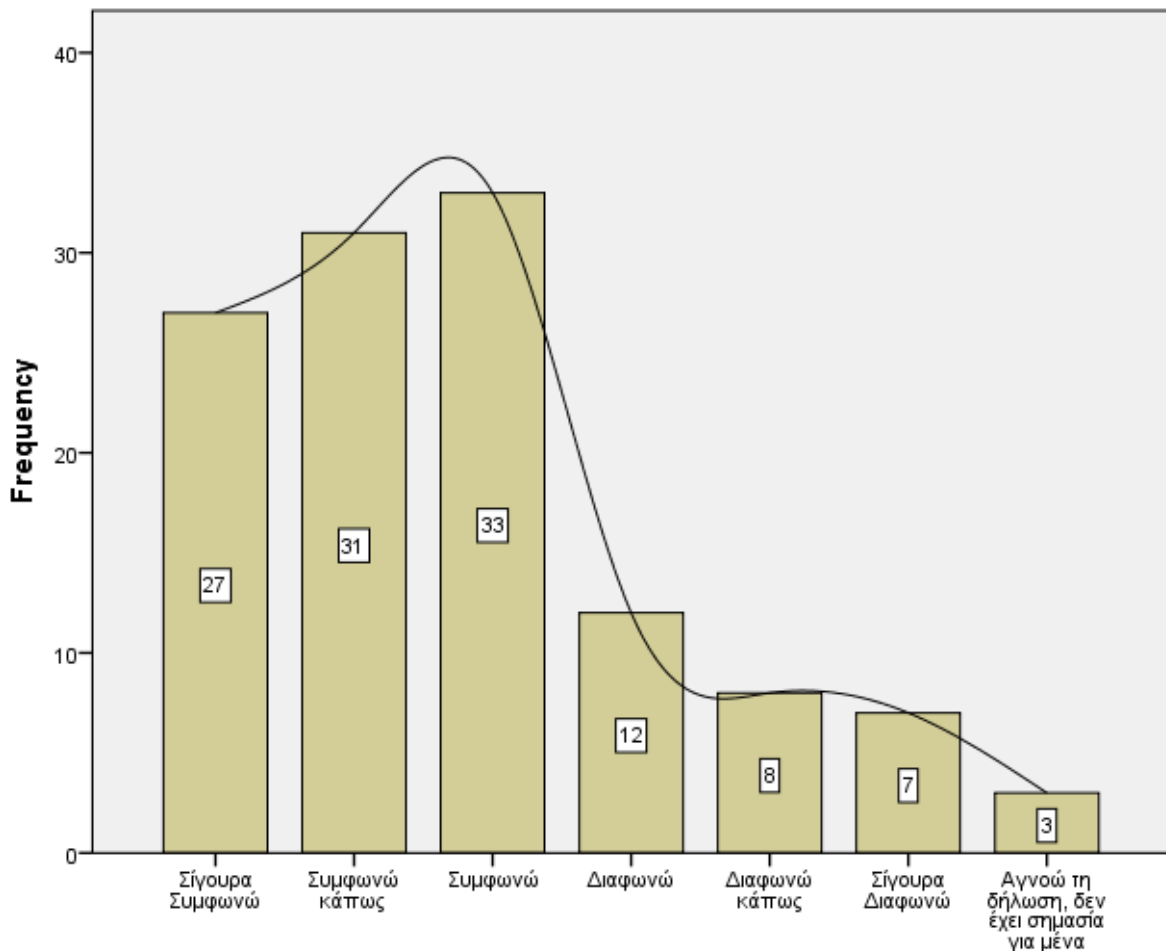

Διάγραμμα 11: Διαμοιρασμός χώρου εργασίας με μετανάστες σε καθημερινή βάση

Το συγκεκριμένο ερώτημα αποτελεί ένα παραπάνω βήμα προσέγγισης του προηγούμενου, αφού πλέον η επαφή από το δημόσιο χώρο «περνά» σε αυτόν της εργασίας και γίνεται πιο έντονη (αυξημένη επικοινωνία λόγω εργασιακού αντικειμένου και εμπλεκόμενων αρμοδιοτήτων). Τα αποτελέσματα μοιάζουν εκ πρώτης όψης αντιφατικά με τα προηγούμενα, αφού τα ποσοστά συμφωνίας είναι μεγαλύτερα (87,6% έναντι 80,2% της προηγούμενης ερώτησης). Αυτό μπορεί να αποδοθεί στο ότι η παρουσία των μεταναστών στους χώρους εργασίας είναι

συνηθισμένη – εξαναγκαστική, επομένως η ίδια η πραγματικότητα έχει «καλλιεργήσει» τη συγκεκριμένη ιδέα και επομένως την αποδοχή της.

Ερ. 6: Θα δεχόσασταν ένα άτομο διαφορετικής εθνικότητας ως ανώτερο (π.χ. ως αφεντικό σας), ή κάποιον να παίρνει σημαντικές αποφάσεις για τη ζωή ή την ευημερία σας (π.χ. ο γιατρός σας);

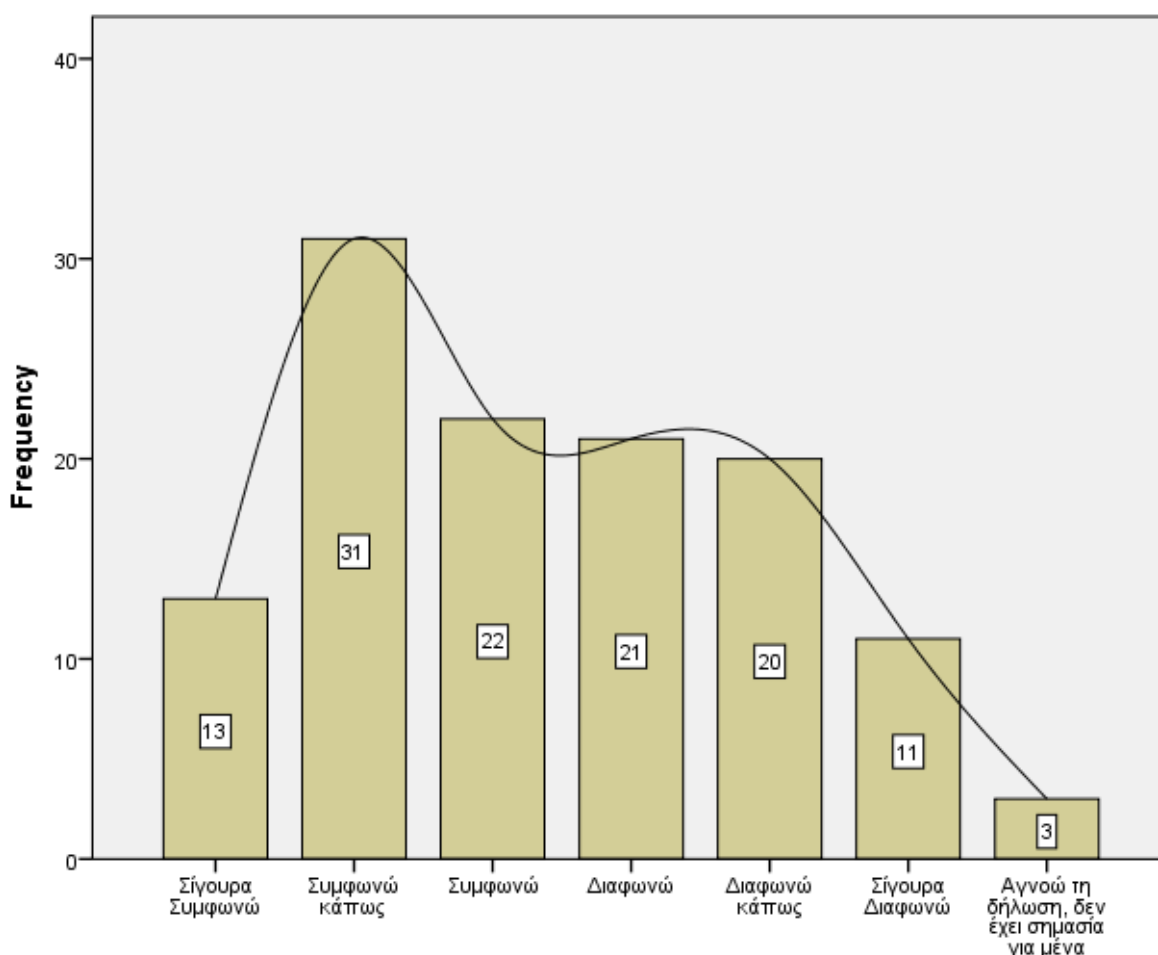

Διάγραμμα 12: Αποδοχή μετανάστη ως ανώτερου ή αποφασίζοντα

Οι απαντήσεις στη συγκεκριμένη ερώτηση συμφωνούν με αυτές της προηγούμενης εξελίσσοντας ακόμα περισσότερο το ζήτημα της επαφής, θέτοντας στο προσκήνιο το ζήτημα της ιεραρχίας. Η πραγματικότητα του εργασιακού τομέα έχει διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο όσον αφορά στη διαμόρφωση των απαντήσεων, αφού έχει «προετοιμάσει» στην ιδέα της ιεραρχίας και της στελέχωσης των ανώτερων επιπέδων από μετανάστες, όχι μόνο στον τομέα της εργασίας, αλλά στο

σύνολο πια των τομέων που συνιστούν την καθημερινή δράση - ζωή. Έτσι, το ποσοστό παραμένει σε υψηλά επίπεδα (75,2%) και αναμενόμενα μικρότερο από αυτό που αντιστοιχεί στον τομέα της εργασίας, αφού ανάγεται σε ευρύτερο σύνολο. Εντούτοις, θα πρέπει να αποδοθεί ιδιαίτερη σημασία στο ποσοστό της διαφωνίας (22,3%), το οποίο «μαρτυρά» την ύπαρξη προκατάληψης σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα (την ικανότητα δηλαδή μεταναστών στο να ανταποκριθούν σε θέσεις – αρμοδιότητες υψηλών απαιτήσεων.

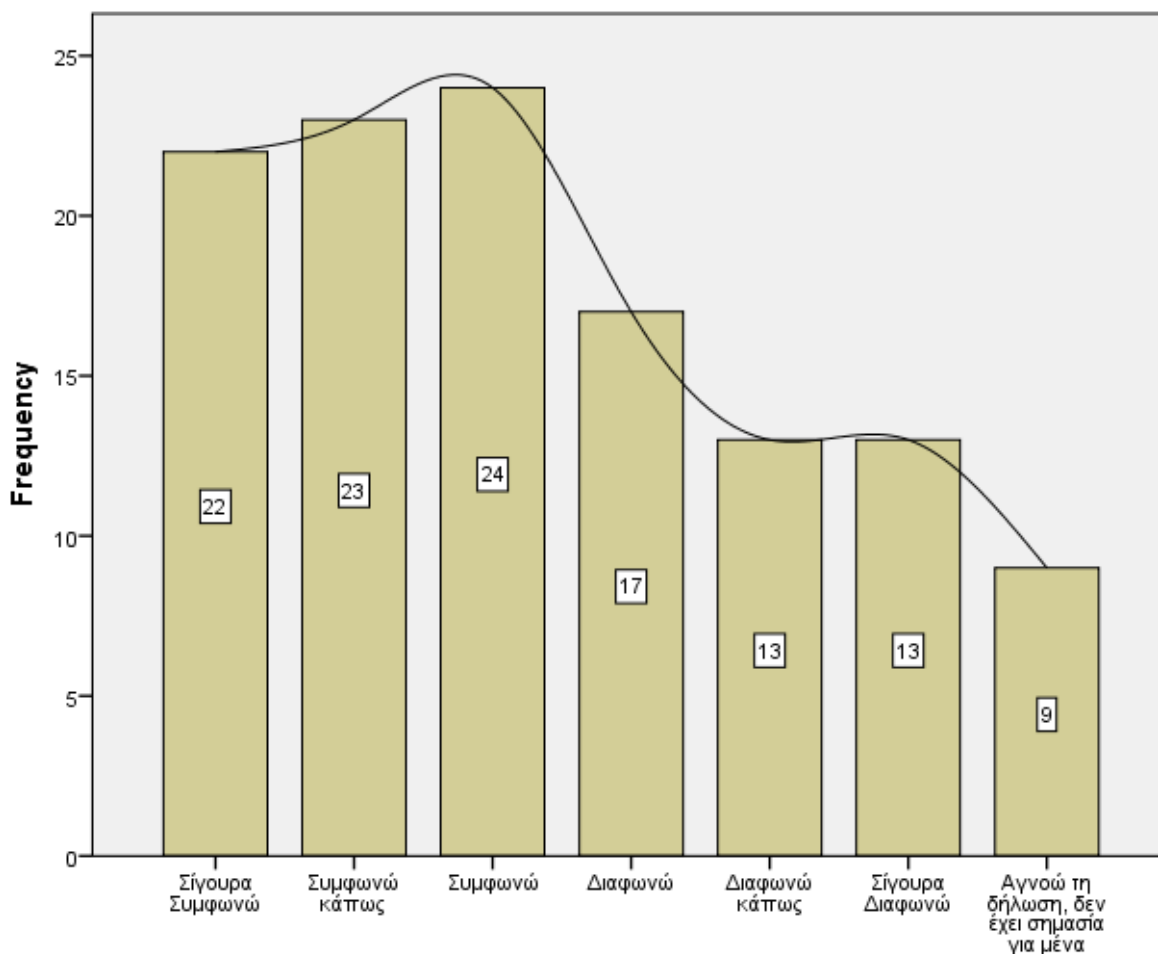
Ερ. 7: Θα βάζατε τα παιδιά σας σε ένα σχολείο όπου το 50% των μαθητών έχουν μεταναστευτική προέλευση;

Διάγραμμα 13: Αποδοχή παρουσίας μαθητών σε σχολείο όπου το 50% των μαθητών έχουν μεταναστευτική προέλευση

Οι απαντήσεις στο συγκεκριμένο ερώτημα είναι ενδεικτικές της υφιστάμενης κατάστασης σχετικά με την αποδοχή των μεταναστών και η οποία έχει ακόμα να διανύσει σημαντική απόσταση προς τον επιθυμητό στόχο. Έτσι, παρά το γεγονός ότι αναδείχθηκαν υψηλά ποσοστά όσον αφορά στη συναναστροφή με τους μετανάστες σε καθημερινή βάση σε δημόσιο χώρο, στην εργασία αλλά και σε υψηλά επίπεδα ιεραρχίας σε διάφορους τομείς και παρά το ότι το κράτος έχει θεσμοθετήσει την εκπαίδευση των μεταναστών (Ν. 2910/2001), το ποσοστό των διαφωνούντων όσον αφορά στην παρουσία ενός παιδιού σε σχολείο με πλειονότητα αλλοδαπών παιδιών «εκτοξεύεται» στο 43%. Βέβαια, το «κλειδί» για το υψηλό αυτό ποσοστό είναι το 50% της διατύπωσης της ερώτησης, προσεγγίζοντας έτσι το ζήτημα από το άλλο άκρο σε σχέση με αυτό της απλής αποδοχής (το αν δηλαδή και το κατά πόσο γίνονταν αποδεκτοί μαθητές μεταναστευτικής προέλευσης). Λαμβάνοντας λοιπόν υπόψη ότι το αίσθημα του φόβου είναι μεγαλύτερο για τα μικρά παιδιά, προκύπτει ότι ο φόβος αυτός είναι μη διαχειρίσιμος για το συγκεκριμένο ποσοστό του δείγματος, χωρίς να ισχύει κάτι τέτοιο για τους ίδιους, στην καθημερινή τους επαφή με τους μετανάστες.

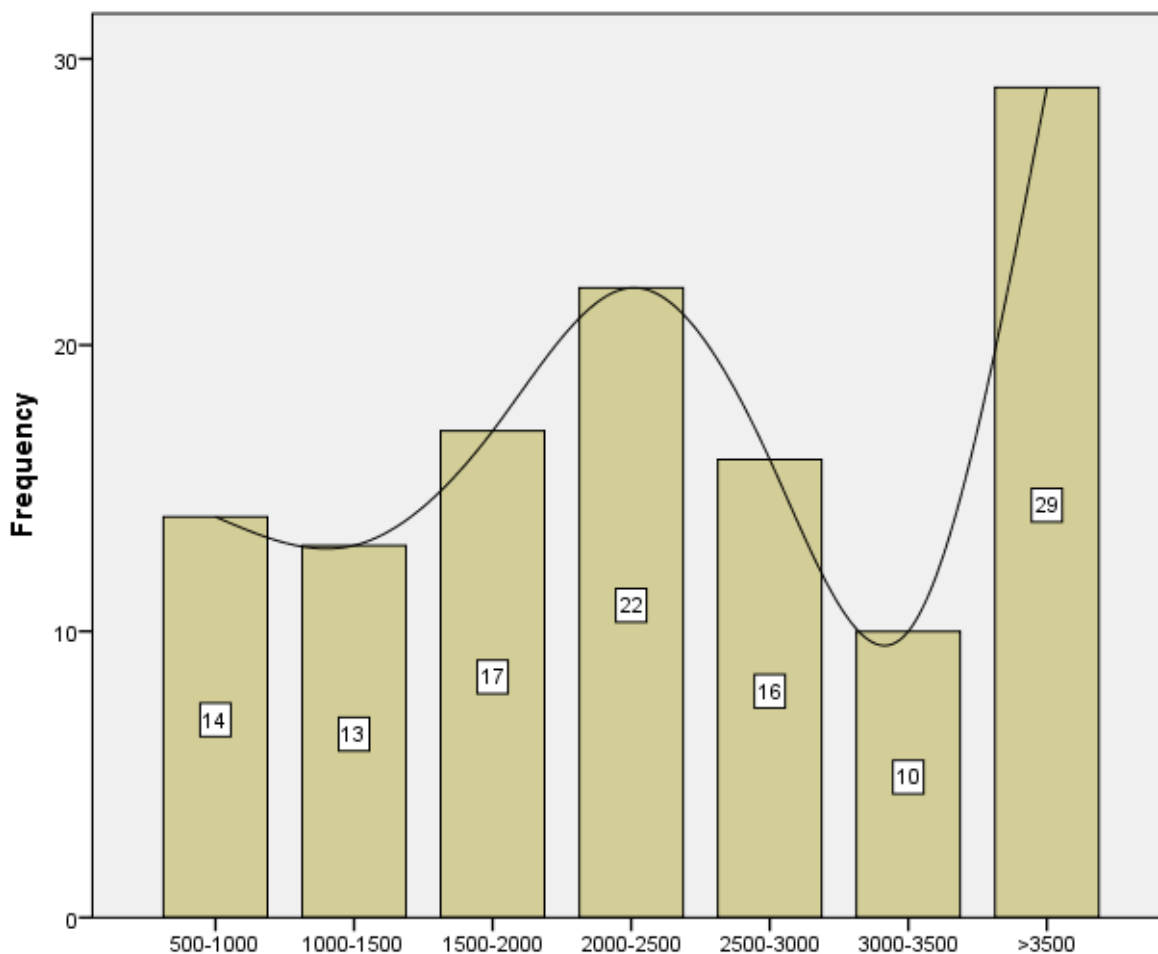
Ερ. 8: Πώς θα αντιδρούσατε αν ένα μέλος της οικογένειάς σας επρόκειτο να παντρευτεί κάποιον με διαφορετική εθνικότητα

Διάγραμμα 14: Αντίδραση σε γάμο μέλους της οικογένειας με μετανάστη

Μέσα από τη θεώρηση αυτών των συναντήσεων είναι δυνατή η αντίληψη του κατά πόσο είναι έτοιμη – «ανοιχτή» η σύγχρονη κοινωνία σε θέματα επιπολιτισμού, μιας οποιασδήποτε δηλαδή πολιτισμικής μεταβολής, με τη μεταβολή αυτή να είναι αναπόφευκτη όταν λαμβάνει χώρα ένα κοινωνικό γεγονός όπως ο γάμος. Τα συμπεράσματα είναι δυνατό να αναχθούν σε ευρύτερο πλαίσιο, αφού ακόμα και αν ένα άτομο προσωπικά συμφωνεί με τη συγκεκριμένη δήλωση, δε μπορεί να μη λάβει υπόψη του τη γνώμη του οικογενειακού του περιβάλλοντος, το οποίο μεταβατικά επηρεάζεται από την κοινή γνώμη. Η διασπορά των απαντήσεων είναι ιδιαίτερα ευρεία, με το ποσοστό των αρνητικών απαντήσεων να είναι ιδιαίτερα υψηλό (35,4%).

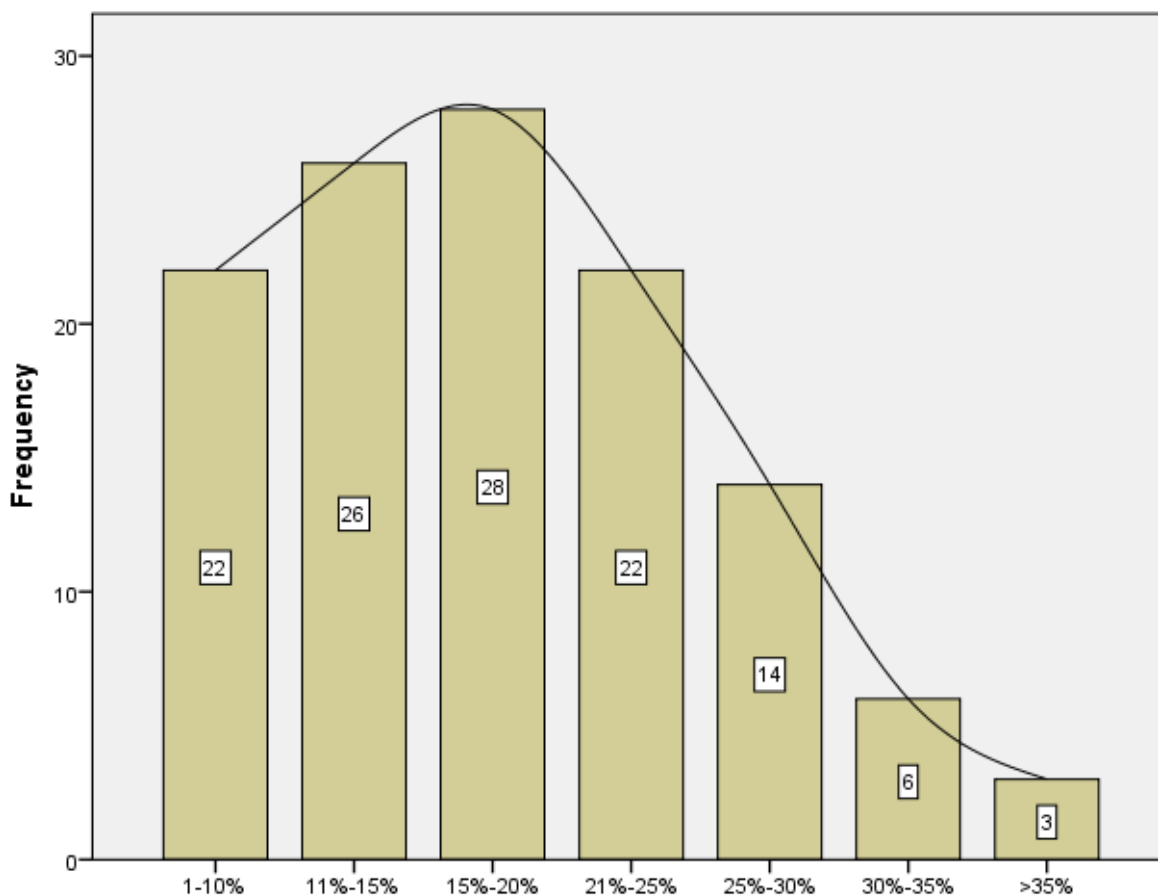
Ερ. 9: Πόσοι μετανάστες ζουν στην πόλη σας;

Διάγραμμα 15: Αντίληψη αριθμού μεταναστών στην πόλη

Το στοιχείο της διασποράς των απαντήσεων παρουσιάζεται ιδιαίτερα έντονο στη συγκεκριμένη ερώτηση, γεγονός το οποίο «μαρτυρά» το πόσο εύκολο είναι να δημιουργηθεί μια εντύπωση στο ευρύ κοινό, οδηγώντας αναπόφευκτα σε λάθος συμπεράσματα. Επίσης, το πλήθος των 500 ατόμων που συνιστούν τη διαφορά της μιας απάντησης από την άλλη δεν είναι μικρή αν συγκριθεί με τον πληθυσμό της πόλης. Η ψευδαίσθηση αυτή γίνεται ακόμα μεγαλύτερη αν συγκριθεί το εύρος των απαντήσεων (3500) με τον πληθυσμό της πόλης και σε σχέση με το πώς γίνεται αντιληπτό αυτό το μέγεθος της διακριτής κοινωνικής ομάδας των μεταναστών.

Ερ. 10: Ποιο είναι το ποσοστό % μεταναστών που ζουν στην πόλη σας;

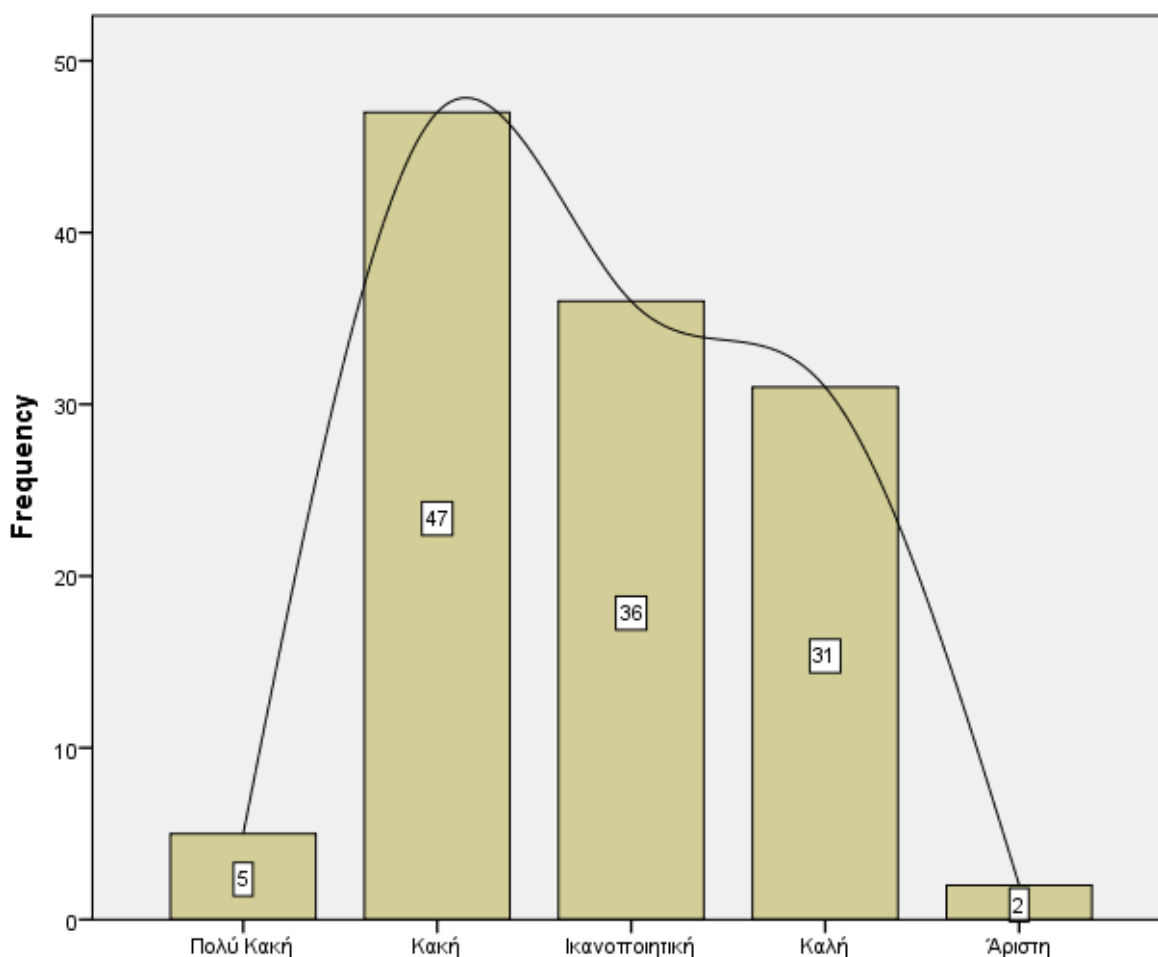
Διάγραμμα 16: Αντίληψη ποσοστού μεταναστών στην πόλη

Παρατηρείται πως η διασπορά γίνεται μικρότερη όταν η ερώτηση επαναδιατυπώνεται υπό τη μορφή ποσοστού, γεγονός το οποίο μπορεί να αποδοθεί απλά στην καλύτερη αντίληψη ενός μεγέθους σε σχέση με κάποιο άλλο. Έτσι, στο ποσοστό οι απαντήσεις περιγράφουν την αντίληψη για τον μεταναστευτικό πληθυσμό της πόλης σε σχέση με το συνολικό, ενώ στην προηγούμενη ερώτηση, η απάντηση αφορούσε σε μια συγκεκριμένη μέτρηση μιας απομονωμένης ομάδας. Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στον αριθμό των απαντήσεων (19,1%) που αντιστοιχούν στα υψηλά ποσοστά (>20%) και τα οποία αποτυπώνουν την αντίληψη ότι οι μετανάστες είναι περισσότεροι από το 1/5 του πληθυσμού της πόλης, μια αντίληψη που μπορεί και μόνο από το μέγεθός της να δικαιολογήσει τη γενικότερη άποψη περί «απειλής».

Ερ. 11: Ποια είναι η χώρα προέλευσης μεταναστών

Οι απαντήσεις στη συγκεκριμένη ερώτηση και ειδικά όσον αφορά στην ποικιλία που τις διακρίνει, δίνουν μια σαφή ένδειξη για την ψευδαίσθηση που επικρατεί σχετικά με το πλήθος αλλά και τη χώρα προέλευσης των μεταναστών. Από τις απαντήσεις που δόθηκαν ξεχωρίζουν οι ομαδοποιήσεις «Αλβανοί», «Αλβανοί – Κινέζοι» και «Αλβανοί – Βούλγαροι» με ποσοστά 14.9, 9.9 και 14% αντίστοιχα.

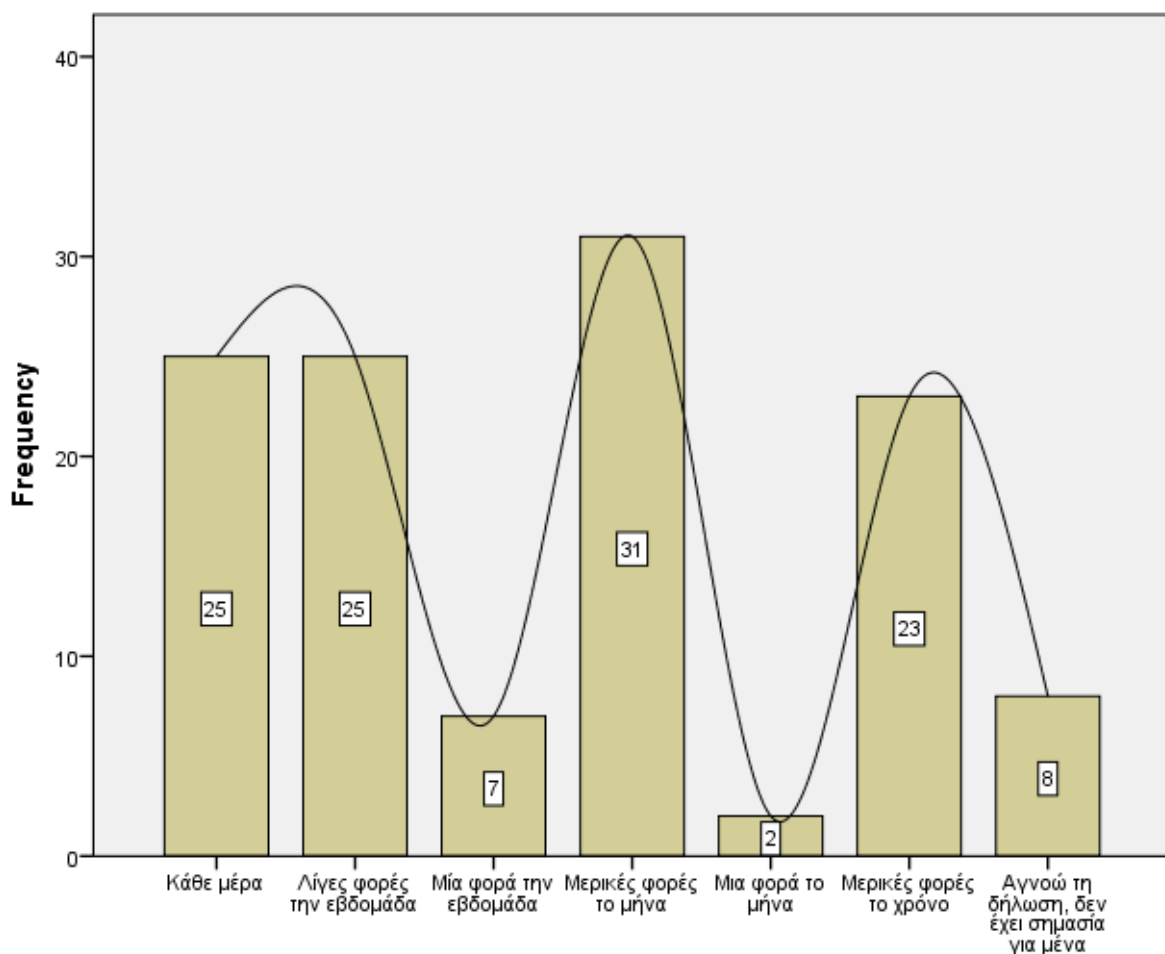
Ερ. 12: Πώς εκτιμάτε τις σχέσεις μεταξύ ντόπιων και ανθρώπων με μεταναστευτικό υπόβαθρο στην κοινότητά σας;

Διάγραμμα 17: Εκτίμηση σχέσεων ντόπιων και μεταναστών

Σε αυτή τη στατιστική προσέγγιση των απαντήσεων της συγκεκριμένης ερώτησης οδηγεί στο ότι η κορυφή του διαγράμματος βρίσκεται ανάμεσα στις απαντήσεις «Κακή – Ικανοποιητική», με τάση μάλιστα προς το «Κακή». Πρόκειται για ακόμα μια πτυχή της υφιστάμενης κατάστασης που δεν είναι ενθαρρυντική. Θα είχε ενδιαφέρον να διερευνηθεί η απάντηση στο ίδιο ερώτημα κατά την περίοδο της οικονομικής ανάπτυξης – ευημερίας (που μεταφράστηκε όπως προαναφέρθηκε με κατακόρυφη αύξηση του ΑΕΠ κατά την περίοδο 1990-2002), με αναμενόμενο διαφορετικό αποτέλεσμα. Προφανώς σε αυτή την εκτίμηση μη ικανοποιητικής σχέσης «κρύβεται» η απόδοση πολλών δεινών της σύγχρονης πραγματικότητας (κυρίως της οικονομικής κρίσης και των φαινομένων που τη συνοδεύουν) στο μεταναστευτικό πληθυσμό.

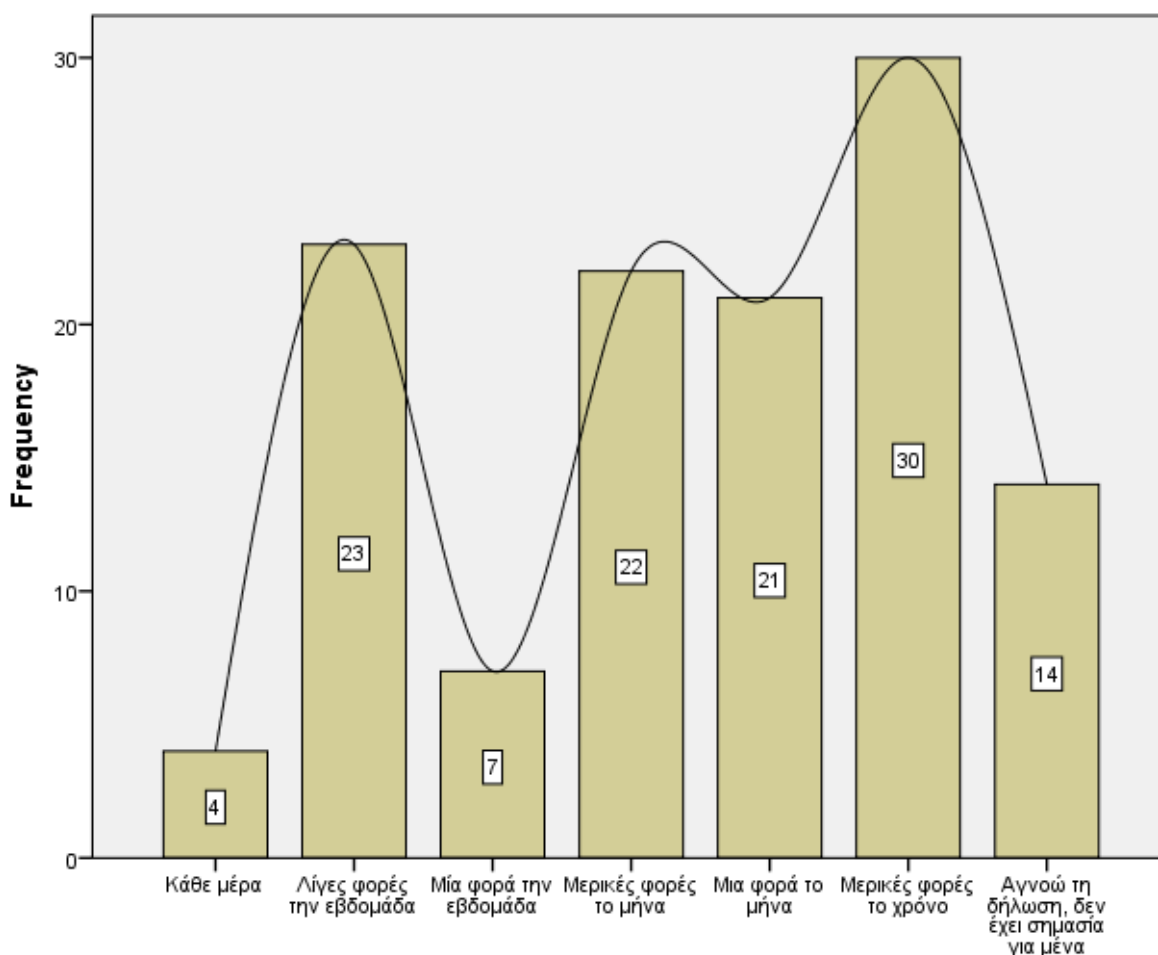
Ερ. 13: Πόσο συχνά συναναστρέφεστε με μετανάστες;

Διάγραμμα 18: Συχνότητα συναναστροφής με μετανάστες

Από τις απαντήσεις που δόθηκαν στη συγκεκριμένη ερώτηση, δύο είναι τα στοιχεία εκείνα που προκαλούν εντύπωση. Καταρχάς το υψηλό ποσοστό των συμμετεχόντων που έχουν συναναστροφή με μετανάστες μια φορά το μήνα ή λιγότερο (27,3%), το οποίο μπορεί να αποδοθεί είτε σε επιλογή είτε σε τυχαιότητα λόγω εργασίας ή γενικότερης δραστηριότητας. Το άλλο στοιχείο είναι ότι το ποσοστό συχνής συναναστροφής (72,7%) καταδεικνύει πως οι μετανάστες αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της καθημερινότητας και επομένως η απαλλαγή από τον αρνητικό χαρακτήρα που «κουβαλάει» σχετικά στερεότυπα και προκαταλήψεις να είναι μια επιτακτική ανάγκη.

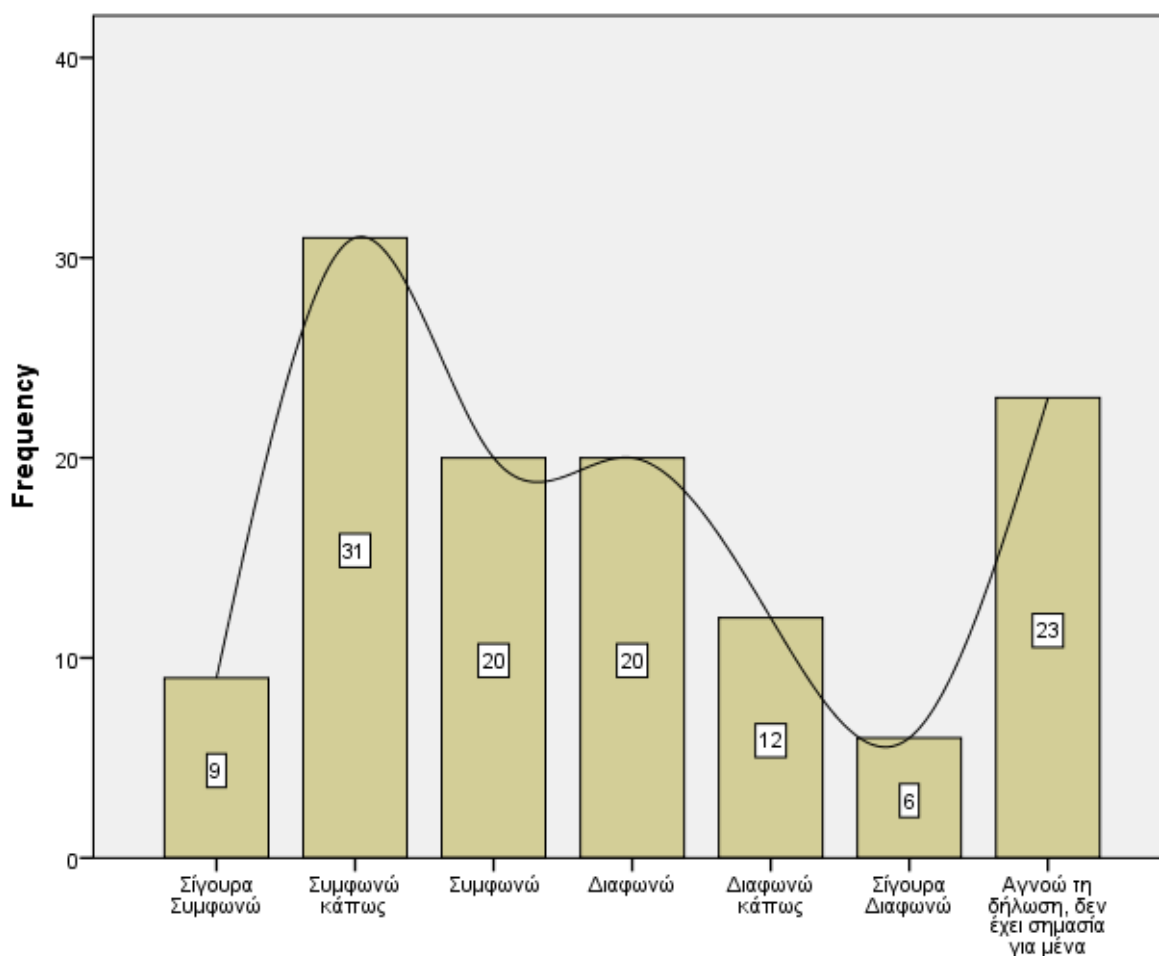
Ερ. 14: Πόσο συχνά συμμετέχετε σε παρέες ανθρώπων με θέμα συζήτησης το μεταναστευτικό;

Διάγραμμα 19: Συχνότητα συζήτησης μεταναστευτικού ζητήματος

Μέχρι τώρα, τα αποτελέσματα των απαντήσεων έχουν καταδείξει ότι υφίσταται μεταναστευτικό ζήτημα. Η συγκεκριμένη ερώτηση αναζητά το πόσο απασχολεί αυτό το ζήτημα αυτό τον ντόπιο πληθυσμό. Το ποσοστό που συμπεριλαμβάνει στις συζητήσεις του το μεταναστευτικό θέμα μερικές φορές το μήνα ή περισσότερο είναι της τάξης του 46,3%, που είναι αρκετά υψηλός αν προσεγγιστεί υπό το πρίσμα της απαιτητικής σύγχρονης καθημερινότητας και του πλήθους των θεμάτων που την χαρακτηρίζουν. Από την άλλη, υψηλό μπορεί να θεωρηθεί και το ποσοστό όσων το θέμα δεν τους απασχολεί, τουλάχιστον τόσο συχνά όσο θα αναμενόταν από τις «διαστάσεις του προβλήματος». Αυτή όμως η μη ενασχόληση – συζήτηση μπορεί να συσχετιστεί με την ύπαρξη στερεοτύπων που δεν επιδέχονται αμφισβήτηση.

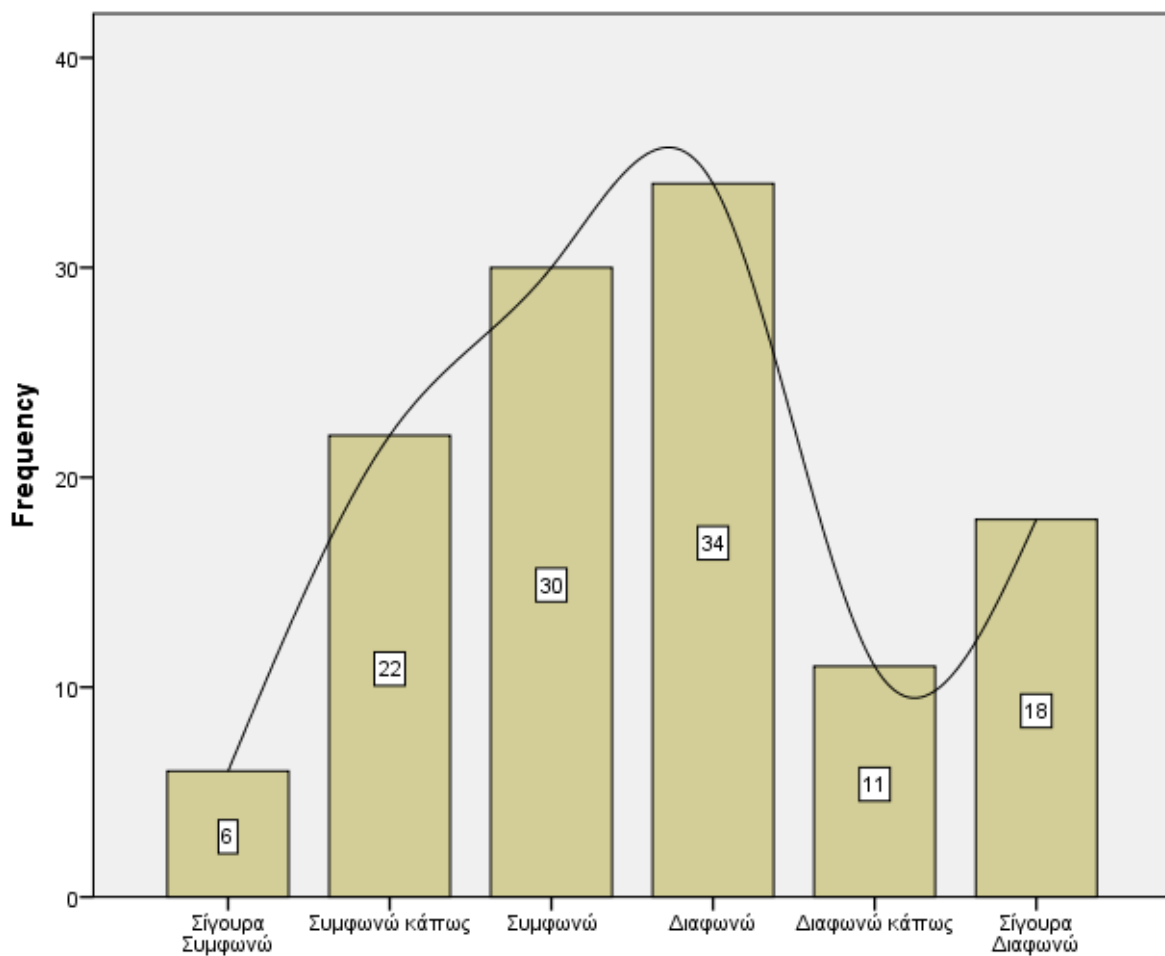
Ερ. 15: Υπάρχει μια καλή αίσθηση «αδελφοσύνης» και σεβασμού στην κοινότητά σας (γειτονιά), και είστε ευχαριστημένος που ανήκετε σε μια μεικτή κοινωνία

Διάγραμμα 20: Αίσθηση «αδελφοσύνης» σε μια μεικτή κοινωνία

Όπως μπορεί να παρατηρηθεί από τις απαντήσεις της συγκεκριμένης ερώτησης, οι απόψεις σχετικά με την αποδοχή μιας «μεικτής» κοινωνίας είναι μοιρασμένες (με το ποσοστό της συμφωνίας να φτάνει αθροιστικά το 49,6%. Στην πρώτη περίπτωση, αυτή της συμφωνίας υφίσταται η αίσθηση της «αδελφосύνης» στα πλαίσια της κοινότητας, η οποία μπορεί να ερμηνευθεί τόσο ως αποτέλεσμα αρμονικής συνύπαρξης όσο και ως αποδοχή μιας ευρύτερης πανανθρώπινης ιδέας που σέβεται το διαφορετικό. Στη δεύτερη περίπτωση, αυτή της διαφωνίας, το ποσοστό είναι σημαντικό (περίπου 30% αν δε συμπεριληφθούν αυτοί που δεν απάντησαν) αφού καταδεικνύει ένα μεγάλο μέρος της κοινότητας που επιδεικνύει όχι μόνο μια αρνητική διαπίστωση αλλά και προδιάθεση σχετικά με το συγκεκριμένο ζήτημα.

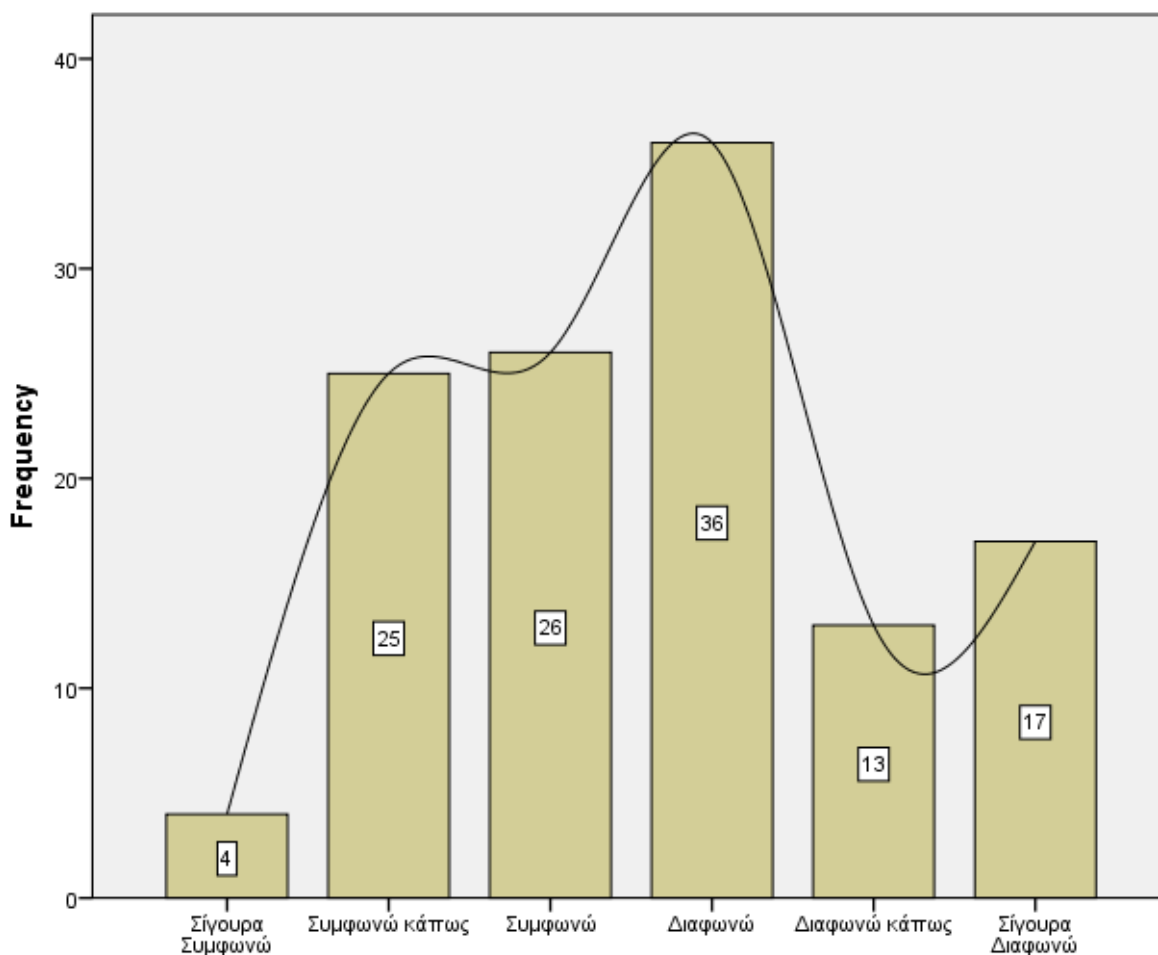
Ερ. 16: Ο τοπικός τύπος (ΜΜΕ) ακολουθεί πιστά τις γνώμες που προβλέπονται στα εθνικά μέσα ενημέρωσης σχετικά με το θέμα της μετανάστευσης

Διάγραμμα 21: Ακολουθία τοπικών και εθνικών ΜΜΕ για το μεταναστευτικό ζήτημα

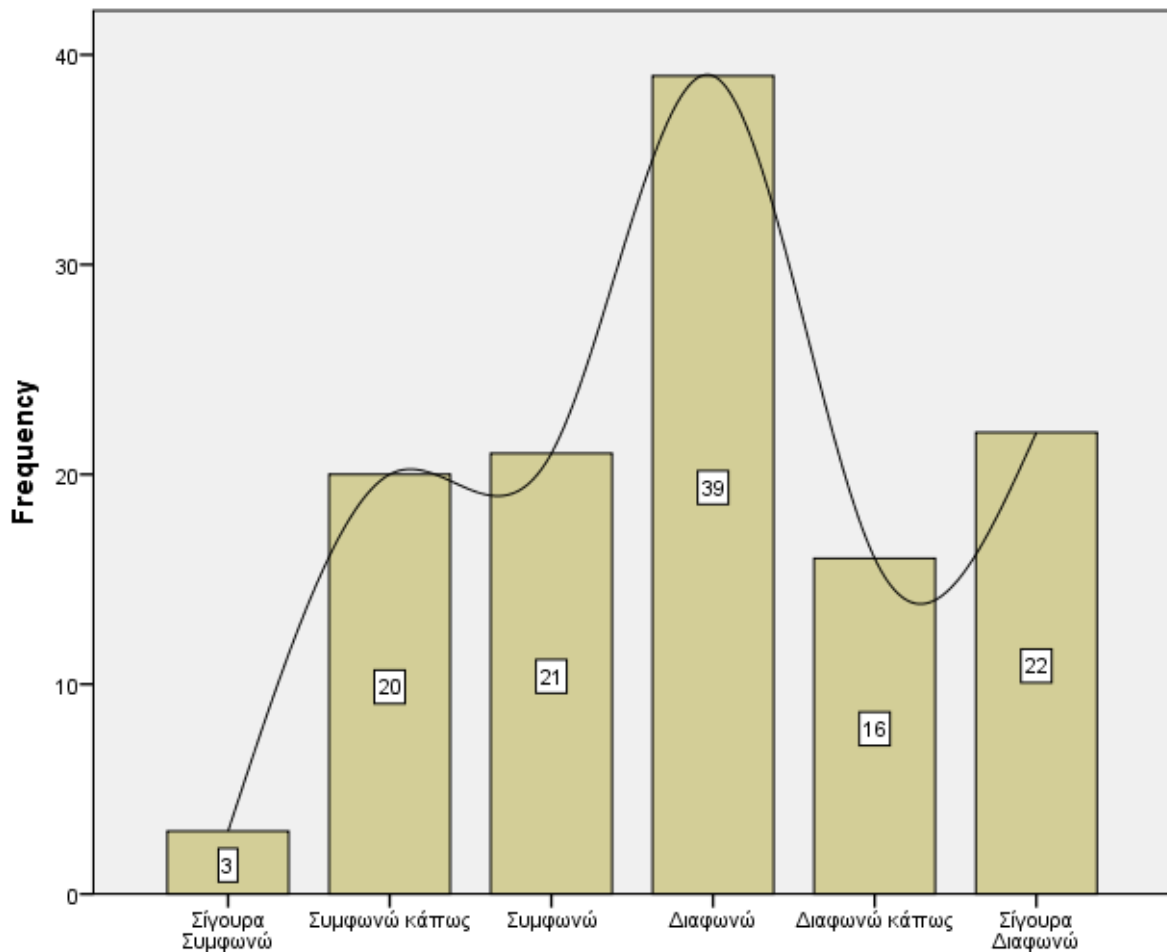
Τα μοιρασμένα ποσοστά εντοπίζονται και στη συγκεκριμένη ομάδα απαντήσεων (συμφωνία κατά 47,9% και διαφωνία κατά 52,1%). Βέβαια, η θεώρηση της ανακολουθίας του τοπικού τύπου σχετικά με τις γνώμες που προβλέπονται στα εθνικά ΜΜΕ για το θέμα της μετανάστευσης μπορεί να αναχθεί στη γενικότερη αναξιοπιστία που έχουν «χρεωθεί» τα ΜΜΕ, ειδικά όσον αφορά στην ενημέρωση που παρέχουν για την επικαιρότητα. Επίσης, η διαφωνία μπορεί να αποδοθεί στο ότι ο τοπικός τύπος είναι περισσότερο κοντά στις όποιες ιδιαιτερότητες διακρίνουν την τοπική κοινωνία.

Ερ. 17: Ο τοπικός τύπος (ΜΜΕ) παρέχει μια πιο αντικειμενική κάλυψη σε θέματα μετανάστευσης από τον αθηναϊκό τύπο

Διάγραμμα 22: Αντικειμενικότητα τοπικών ΜΜΕ σε σχέση με τα αθηναϊκά όσον αφορά στο μεταναστευτικό ζήτημα

Ερ. 18: Ο τοπικός τύπος (ΜΜΕ) προσφέρει μια πιο θετική ματιά σε θέματα μετανάστευσης από τον αθηναϊκό τύπο

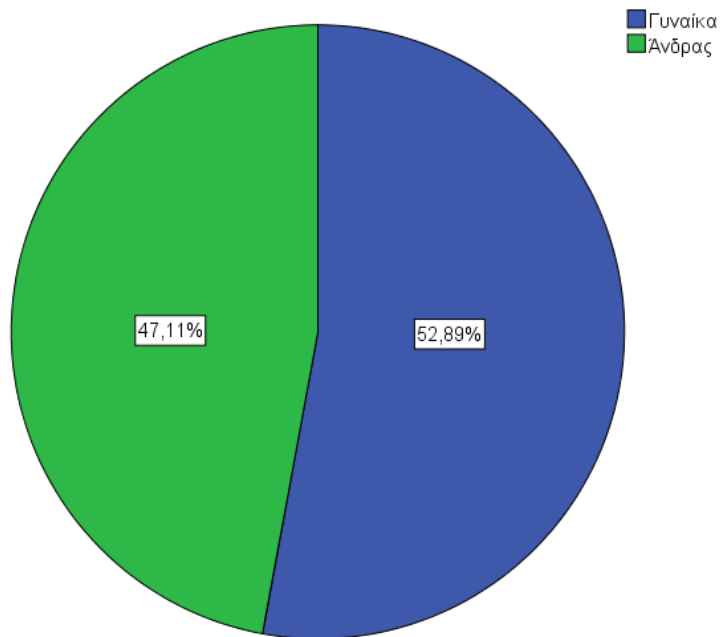

Διάγραμμα 23: Αντίληψη θετικότερης θεώρησης των τοπικών ΜΜΕ σε σχέση με τα αθηναϊκά όσον αφορά στο μεταναστευτικό ζήτημα

Ο προαναφερόμενος διαμοιρασμός των απαντήσεων παρουσιάζεται και σε αυτές τις δύο ερωτήσεις. Το ζητούμενο είναι να προσδιοριστεί το κατά πόσο ο τοπικός τύπος είναι αντικειμενικός ή «ωραιοποιεί» την επικρατούσα κατάσταση σχετικά με το μεταναστευτικό ζήτημα. Όπως μπορεί να παρατηρηθεί τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 45,5% και 36,4%, με την αντικειμενικότητα να υπερέχει. Άλλωστε, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη πως ειδικά σε τοπικές κοινωνίες, τυχόν γενικεύσεις ή θεωρητικές προσεγγίσεις δεν προτιμώνται, με την ανάδειξη του όποιου «προβλήματος» να αποτελεί τη βασική προτεραιότητα.

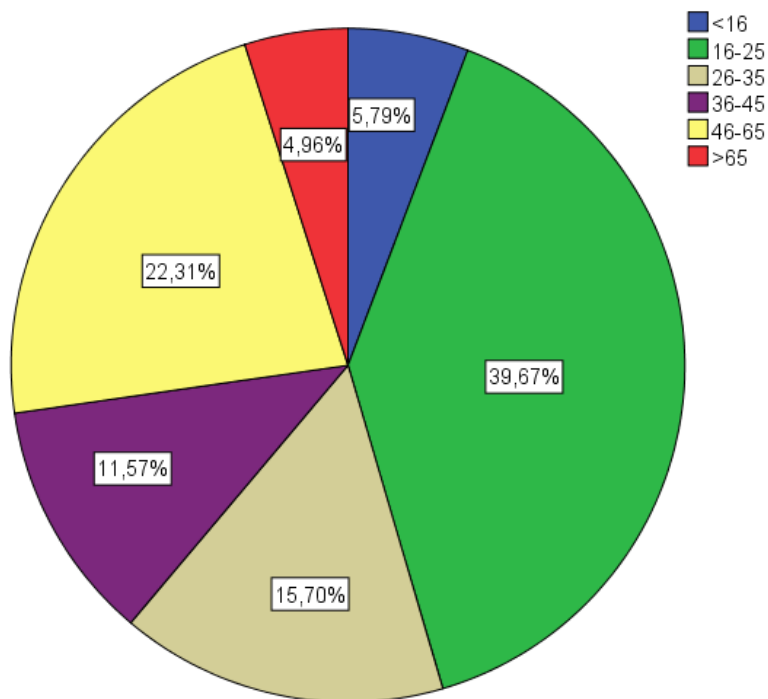
Δημογραφικά Χαρακτηριστικά Δείγματος

Ερ. 19: Φύλο

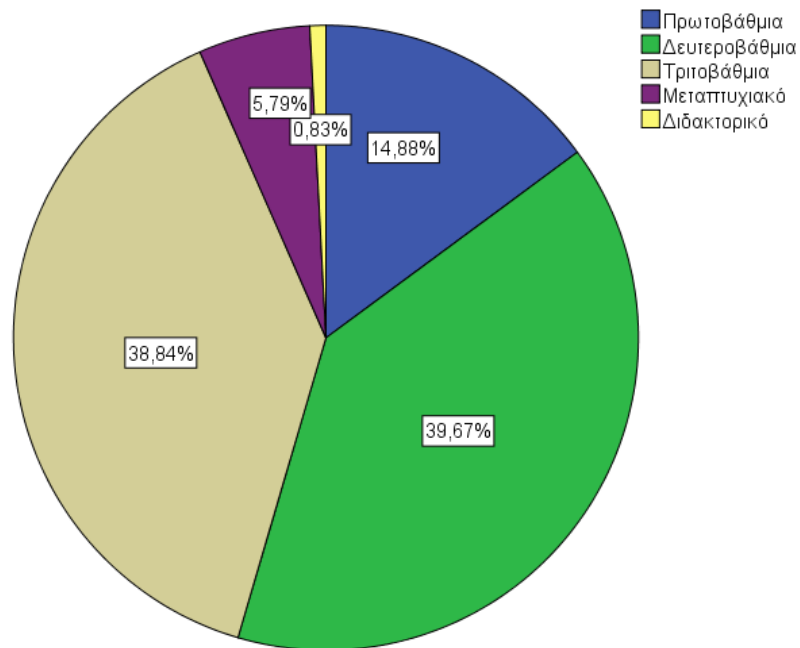
Διάγραμμα 24: Κατανομή φύλου του δείγματος

Ερ. 20: Ηλικία

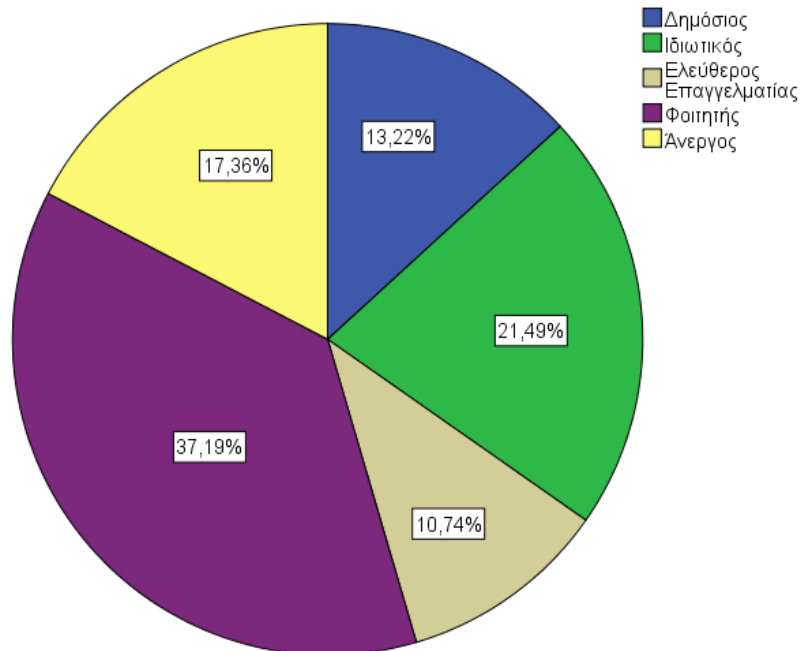

Διάγραμμα 25: Κατανομή ηλικίας του δείγματος

Ερ. 21: Μορφωτικό Επίπεδο

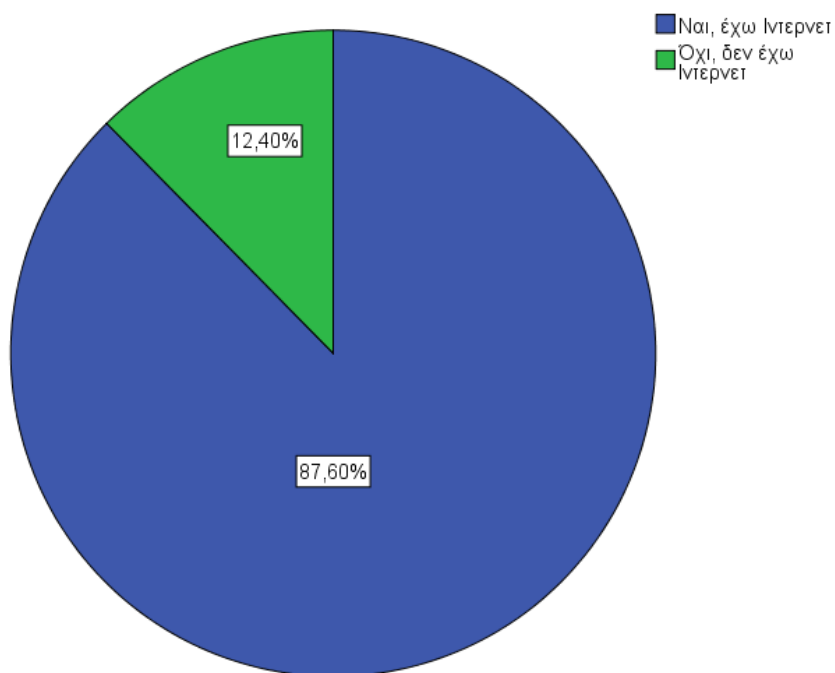

Διάγραμμα 26: Κατανομή μορφωτικού επιπέδου του δείγματος

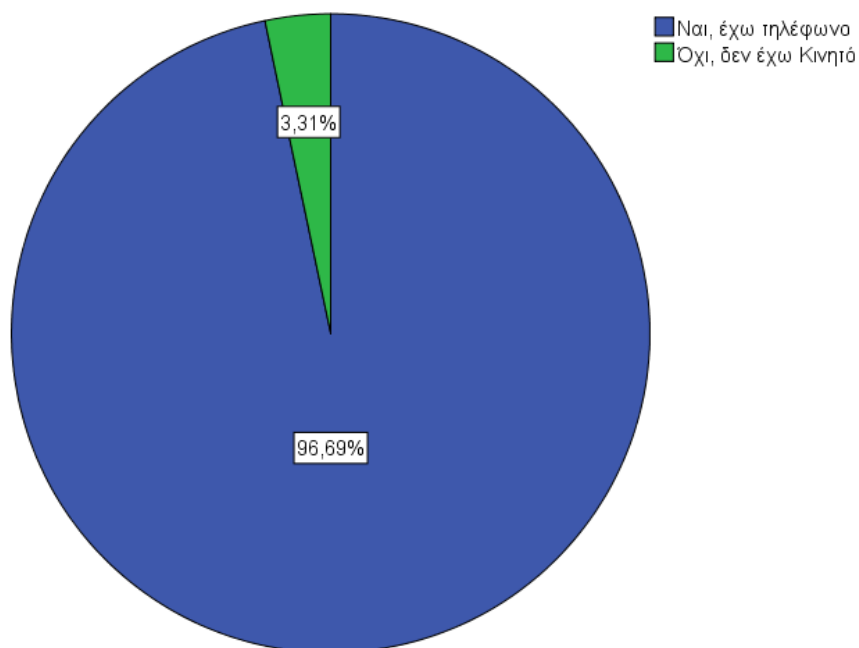
Διάγραμμα 27: Κατανομή απασχόλησης του δείγματος

Ερ. 23: *Ίντερνετ έχετε;*

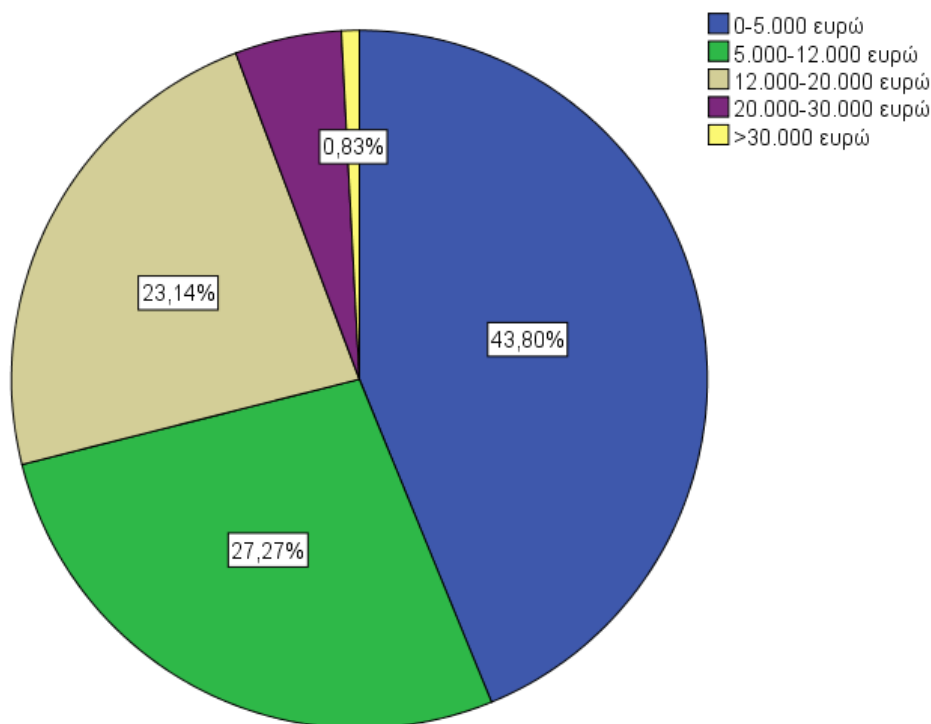
Διάγραμμα 28: Κατανομή κατοχής σύνδεσης στο διαδίκτυο του δείγματος

Ερ. 23: *Έχετε Κινητό;*

Διάγραμμα 29: Κατανομή κατοχής κινητού τηλεφώνου του δείγματος

Ερ. 24: Ετήσιο Εισόδημα

Διάγραμμα 30: Κατανομή ετήσιου εισοδήματος του δείγματος

Όσον αφορά στα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος, προκύπτει πως υφίσταται ισορροπημένο δείγμα ως προς το φύλο, ενώ ως προς την ηλικία, η πλειονότητα ανήκει στο εύρος 16-35 ετών. Το κύριο μορφωτικό επίπεδο είναι αυτό της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με μικρή όμως διαφορά συγκριτικά με αυτό της τριτοβάθμιας (39,67% και 38,84% αντίστοιχα). Η απασχόληση του δείγματος περιλαμβάνει όλα τα αντικείμενα, σε υψηλό μάλιστα ποσοστό (πάνω από 13%), με το μεγαλύτερο μέρος να αποτελείται από φοιτητές και ανέργους (αθροιστικό ποσοστό 54,55%). Άμεση συνέπεια αυτής της κατανομής είναι και η αντίστοιχη του εισοδήματος με το 71,07% να έχει εισόδημα έως 12.000 ευρώ. Τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά είναι σημαντικά γιατί εντάσσουν το δείγμα σε μια κοινωνική ομάδα που έχει πληγεί από τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης και επομένως παρουσιάζει

ενδιαφέρον το αν και κατά πόσο η κατάσταση αυτή έχει επηρεάσει την κρίση του ως προς το μεταναστευτικό ζήτημα.

4.3 Ανάλυση των Ευρημάτων

Στην παρούσα ενότητα θα αναλυθούν τα ευρήματα της παρούσας έρευνας συγκρινόμενα με αντίστοιχα άλλων ερευνών, επιβεβαιώνοντας έτσι πρακτικά την ύπαρξη σχετικών με το ζήτημα της μετανάστευσης προκαταλήψεων και στερεοτύπων.

Αρχικά θα πρέπει να επισημανθεί το σημαντικό στερεότυπο της εγκληματικής συμπεριφοράς των μεταναστών (με το ποσοστό της παρούσας έρευνας να φτάνει το 66,9% και της Public Issue (2010) το 75%). Το στερεότυπο αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τη γενικότερη αντίληψη του μεταναστευτικού πληθυσμού από τον εγχώριο, αφού η «χρέωση» μιας τέτοιας συμπεριφοράς δε μπορεί παρά να συνδέεται με αντίστοιχη «χρέωση» και πλήθους άλλων αρνητικών χαρακτηριστικών.

Ένα άλλο στερεότυπο, επίσης επιβεβαιωμένο από πολλαπλές έρευνες (45% Public Issue (2010) και 43,8% της παρούσας) είναι αυτό της σύνδεσης της παρουσίας μεταναστών και του προβλήματος της ανεργίας. Ένα σημείο που θα πρέπει να επισημανθεί είναι ότι το υψηλό ποσοστό συμφωνίας με το συγκεκριμένο στερεότυπο παραμένει, παρά το γεγονός ότι οι Έλληνες έχουν «χαμηλώσει» τις απαιτήσεις τους όσον αφορά στην «άνεση» και στην ευκολία της εργασίας που επιθυμούν να απασχοληθούν, μη επιμένοντας πια στη διαλογή των εργασιών και αναλαμβάνοντας απαιτητικές θέσεις εργασίας εξαιτίας των περιορισμένων επιλογών τους.

Λαμβάνοντας υπόψη τις απαντήσεις που δόθηκαν ως προς την αντίληψη του πλήθους των μεταναστών (κατά την αυθαίρετη εκτίμηση του συμμετέχοντα) μπορεί να επισημανθεί η επικρατούσα προκατάληψη σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα, αφού τόσο στην έρευνα της Public Issue όσο και στην παρούσα, η εκτίμηση του αριθμού των μεταναστών είναι κατά πολύ μεγαλύτερη από τον πραγματικό αριθμό. Δηλώσεις λοιπόν του τύπου «γέμισε ο τόπος μετανάστες» μοιάζουν να έχουν αυξημένη επιρροή στη διαμόρφωση τέτοιου είδους εκτιμήσεων. Σε αυτή την ψευδαίσθηση – προκατάληψη μπορεί να ενταχθεί και το γεγονός ότι μεγάλο μέρος

του πληθυσμού επιζητεί την ύπαρξη ορίου στον αριθμό των μεταναστών (88% Public Issue (2010)).

Ενθαρρυντικά είναι τα αποτελέσματα που αφορούν στην αποδοχή λήψης αποφάσεων από μετανάστες (75,2%), με τη συγκεκριμένη πτυχή να παρουσιάζει πρόοδο αφού σε παλαιότερη έρευνα (η οποία επικεντρώθηκε στο θέμα του εκλογικού δικαιώματος), ποσοστό της τάξης του 49% διαφωνούσε με την παροχή εκλογικού δικαιώματος (Public Issue 2010).

Μια γενική παραμένουσα εντύπωση σχετικά με το μεταναστευτικό ζήτημα αποτελεί το ότι η διαδικασία του επιπολιτισμού δε λειτουργεί αποδοτικά, ή τουλάχιστον τόσο σωστά όσο θα έπρεπε, αφού για μεγάλο ποσοστό των συμμετεχόντων συνδέεται με αλλοίωση – υποβάθμιση της εθνικής ταυτότητας (57% Public Issue 2010, 50,4% Ευρωπαϊκή Κοινωνική Έρευνα 2009). Στο συγκεκριμένο τομέα θα πρέπει να σημειωθούν βήματα προόδου προκειμένου να υφίσταται μια ομαλή διαδικασία ένταξης των μεταναστών στην εγχώρια καθημερινότητα.

Εκείνο το σημείο που θα πρέπει να επισημανθεί συνολικά είναι το αίσθημα απόρριψης που αναδεκνύεται στη γενικότερη θεώρηση του ζητήματος, με μια σειρά στατιστικών αποτελεσμάτων να επιβεβαιώνουν αυτό το αίσθημα (σύμφωνα με τους Αφουξενίδη, Σαρρή και Τσακηρίδη το 60,1 % δηλώνει ευθαρσώς την απόρριψη της συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας (2009), σύμφωνα με την Public Issue το 59% θεωρεί ότι η μετανάστευση βλάπτει γενικά (2010) και σύμφωνα με την παρούσα έρευνα το 50,4% αντιλαμβάνεται ένα αρνητικό κλίμα εντός μιας μεικτής κοινωνίας ανάμεσα στο ντόπιο και στο μεταναστευτικό πληθυσμό).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Επικαιρότητα του ζητήματος της μετανάστευσης

Η ενασχόληση με το ζήτημα της μετανάστευσης είναι ιδιαίτερα επίκαιρη εξαιτίας βασικών παραμέτρων, η ισχύς των οποίων έχει ενισχυθεί κατά πολύ την τρέχουσα περίοδο. Καταρχάς, η υφιστάμενη οικονομική κρίση και τα επακόλουθά της, οδηγούν στην επαναθεώρηση του ζητήματος της μετανάστευσης όχι μόνο από τους ίδιους τους μετανάστες αλλά και από τον εγχώριο πληθυσμό, κλονίζοντας τις ισορροπίες. Παράλληλα, το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη, ενισχύοντας το μεταναστευτικό φαινόμενο σε καθημερινή βάση μέσω της αυξημένης αλληλεπίδρασης που χαρακτηρίζει τη σχέση τους.

Έντονη σχέση μεταξύ εγχώριο πληθυσμού και μεταναστευτικού φαινομένου

Το μεταναστευτικό ζήτημα δεν είναι καθόλου ξένο προς την εγχώρια πραγματικότητα. Όπως προέκυψε από τη αντίστοιχη ιστορική αναδρομή, ο ελληνικός πληθυσμός είτε λειτουργώντας ως χώρα υποδοχής είτε ως μεταναστευτικό υποσύνολο, έχει κατά περιόδους συνδεθεί στενά με τη διαδικασία της μεταναστευτικής ροής και με ότι αυτή συνεπάγεται.

Η «εντύπωση» και οι αριθμοί

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία (ΕΛ.ΣΤΑΤ, 2013) και τον υψηλό δείκτη εθνικής συνοχής (92%) θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί πως το πρόβλημα δεν είναι τόσο μεγάλο όπως φαντάζει. Εντούτοις το ζήτημα τίθεται υπό νέα βάση αν ληφθούν υπόψη παράγοντες όπως το ότι πρόκειται για επίσημα στοιχεία με αποτέλεσμα να μην συνυπολογίζονται οι παράνομοι μετανάστες και το ότι η κρίση μεγεθύνει προβλήματα και καταστάσεις με λεπτή ισορροπία. Σε κάθε περίπτωση, προκύπτει το συμπέρασμα ότι στερεότυπα και προκαταλήψεις «κάνουν καλά τη δουλειά τους» αφού προσδίδουν στην πλειονότητα των μεταναστών τις ιδιότητες της αποσταθεροποίησης και της αρνητικής επιρροής.

Αναγκαιότητα απλοποίησης και επικαιροποίησης νομοθετικού πλαισίου

Προκειμένου η διευθέτηση του μεταναστευτικού ζητήματος να έχει και τη νομική υποστήριξη θα πρέπει το θεσμικό πλαίσιο της διαδικασίας να εκσυγχρονιστεί και κυρίως να απαλλαγεί από τη γραφειοκρατική δυσκινησία που χαρακτηρίζει το συγκεκριμένο πλαίσιο από την αρχή της κατάρτισής του

Η μεγέθυνση του προβλήματος στην εγχώρια διάσταση

Επιπρόσθετα αίτια στην περίπτωση της Ελλάδας είναι η γεωγραφική της θέση και η μορφή των συνόρων της, η διαχείριση των έργων που αφορούσαν στους Ο.Α του 2004 αλλά και η κουλτούρα του εγχώριου πληθυσμού είτε δραστηριοποιείται ως εργατικό δυναμικό είτε ως εργοδότης.

Πολυπλοκότητα των συνεπειών της μεταναστευτικής διαδικασίας

Οι συνέπειες – επιπτώσεις της μεταναστευτικής διαδικασίας εντοπίζονται σε διαφορετικά επίπεδα, γεγονός που επιβεβαιώνει τη σημασία και την πολυπλοκότητα του φαινομένου. Από το φαινόμενο του επιπολιτισμού και την ύπαρξη μιας διακριτής κοινωνικής και εργατικής ομάδας με ότι συνεπάγονται αυτά, προκύπτει πως το ζήτημα πρέπει να προσεγγιστεί πολύπλευρα και με αντίληψη των φαινομένων που εμφανίζονται υπό μορφή αλυσίδας και συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με τη διαδικασία.

Η εντύπωση περί μεταναστών και των επιπτώσεων του μεταναστευτικού φαινομένου στην καθημερινότητα αποτελεί τη συνισταμένη προκαταλήψεων, φημών και στερεοτύπων. Η προκατάληψη ως μια μη επαρκώς αιτιολογημένη αρνητική κρίση βασισμένη στην έμφυτη ανθρώπινη στάση για γενίκευση και κατηγοριοποίηση, η κοινωνική στάση ως ερμηνεία των αξιών που επικρατούν κατά καιρούς και το στερεότυπο ως μια «εικόνα» με σταθερή ισχύ δρουν συνδυαστικά ως προς τη δημιουργία της προαναφερόμενης εντύπωσης.

Σημασία στη διαδικασία «κατασκευής» στερεοτύπου

Η διαμόρφωση μιας κοινωνικής στάσης που δε θα διαφωνεί ή τουλάχιστον θα φιλτράρει ένα συνηθισμένο στερεότυπο, θα πρέπει κάθε φορά να λαμβάνει υπόψη το μηχανισμό κατασκευής του στερεοτύπου, συνδέοντας αυτό το μηχανισμό με τα κοινωνικά φαινόμενα που υπερτονίζονται κατά περίπτωση, με αντίληψη των βαθύτερων αιτιών του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Shariff I. (2003), Global economic integration: prospects and problems. From An International Journal of Development Economics. Development Review, τόμ.1, αρ.2: σσ. 163-178
- ΕΛΙΑΜΕΠ – Ελληνικό ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (08/06/2013) Κείμενο Εργασίας του IRMA: «Παγκοσμιοποίηση και παράτυπη μετανάστευση»
- Εφημερίδα Καθημερινή (02/01/13), Άρθρο με τίτλο «Η Παγκοσμιοποίηση αλλάζει» διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.kathimerini.gr/477095/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/h-pagkosmioiroidhsh-allazei> [Πρόσβαση 04/12/14]
- Ελληνική Στατιστική Αρχή (2013), Μεταναστευτική κίνηση πληθυσμού κατά υπηκοότητα και φύλο (Έτους 2012), διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-themes?p_param=A1605&r_param=SPO15&y_param=2012_00&mytabs=0 [Πρόσβαση 05/12/14]
- ΙΜΕΠΟ - Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής (2005), «Οικονομικές Διαστάσεις της Μετανάστευσης. Επιπτώσεις στον Αγροτικό Τομέα», Αθήνα
- Σούλης Σ. (1993), «Το ξένο παράνομο εργατικό δυναμικό στην Ελλάδα» στο Διαστάσεις της κοινωνικής πολιτικής σήμερα, Αθήνα, σ. 443
- Κουνενάκη Π. (1998), Αφιέρωμα «Η Μετανάστευση στη Γερμανία» Εφημερίδα Καθημερινή Τεύχος 13/12/98, διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://wwk.kathimerini.gr/kath/7days/1998/12/13121998.pdf> [Πρόσβαση 06/12/14]
- Psimmenos I. and Georgoulas S. (2001), 'Immigration Pathways: the case of Greece', in Triantafyllidou, A. and Bo Strath, Immigration Pathways: A historic, demographic and social policy perspective, Brussels: EU/IEU
- Καλοφωλιάς Κ.Π. (2011), "Το Μεταναστευτικό ζήτημα στην Μεσόγειο - Ισπανία - Ιταλία - Ελλάδα", Εκδόσεις Μιχάλη Σιδέρη, ISBN 978-960-468-031-3, σ. 33

- Becatoros E. (2010-11-04), Article «Greece: Europe's gateway for illegal immigration», The Washington Post, available at <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/11/04/AR2010110403590.html> [Retrieved on 06/12/14]
- Δελαστίκ Γ. (2013), Άρθρο με τίτλο «Μια ακτινογραφία του πληθυσμού της σημερινής Ελλάδας» Εφημερίδα Το Έθνος, Τεύχος 16/09/13
- Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών – ΕΚΚΕ (2005), Το Κοινωνικό Πορτραίτο της Ελλάδας 2003 -2004, Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα
- Ινστιτούτο Εργασίας / Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος – Ανώτατη Διοίκηση Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων (ΙΝΕ / ΓΣΕΕ– ΑΔΕΔΥ) (2003) Μεταναστευτικές τάσεις και ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική, Αθήνα
- Ζολώτα Ι. (2010), Διπλωματική Εργασία με τίτλο «Ο ρόλος της γλώσσας της χώρας υποδοχής στη διαδικασία ένταξης των μεταναστών: έρευνα σε μετανάστες στην Πάτρα» Πανεπιστήμιο Πατρών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, ΜΠΣ Σχολική Αποτυχία και Κοινωνικός Αποκλεισμός, Πάτρα
- Μουσούρου Λ. Μ. (2003), Μετανάστευση και μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη, Gutenberg, Αθήνα
- Παυλόπουλος Β. (2007), Παρουσίαση με τίτλο «Μετανάστευση: Κοινωνικοψυχολογική- διαπολιτισμική προσέγγιση, Διατμηματικό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Κοινωνικο-Πολιτισμική Εκπαίδευση και Κατάρτιση Εμπνηχτών, διαθέσιμη στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://old.psych.uoa.gr/~vpravlop/index.files/pdf/ddpms%20lectures%202007.pdf> [Πρόσβαση 07/12/14]
- Ναζάκης Χ., Χλέτσος Μ. (2003), Μετανάστες και μετανάστευση, Πατάκης, Αθήνα
- Μαρβάκης Α., Παρσάνογλου Δ., Παύλου Μ. (2001), Μετανάστες στην Ελλάδα, Εταιρεία Πολιτικού Προβληματισμού Νίκος Πουλαντζάς, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα
- Βαρβιτσιώτης Ι.Μ. και Καμπούρογλου Γ. (2006), Η μεταναστευτική πολιτική της Ευρώπης, Έκδοση της Κοινοβουλευτικής Ομάδας του ΕΛΚ-ΕΔ στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

- Οικονόμου Β. (2007), Ερώτηση στη Βουλή των Ελλήνων, Αρ. Πρωτ. 1636
- E-Learning Platform Slideboom, Παρουσίαση Ελλάδα – Μορφή Σχήμα και Θέση, διαθέσιμη στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.slideboom.com/presentations/466035/%CE%95%CE%9B%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%91---%CE%9C%CE%9F%CE%A1%CE%A6%CE%97,-%CE%A3%CE%A7%CE%97%CE%9C%CE%91-%26-%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97> [Πρόσβαση 05/01/15]
- Εμκε-Πουλοπούλου Η. (1986), Προβλήματα Μετανάστευσης Παλινοόστησης, Ελληνική Εταιρία Δημογραφικών Μελετών ΕΔΗΜ-Εργαστήρια Επιστημονικών Ερευνών ΙΜΕΟ, Αθήνα
- Astor, A., Akhtar, T., Matallana, M. A., Muthuswamy, M., Olowu, F. A., Tallo, V., et al. (2005). Physician migration: views from professionals in Colombia, Nigeria, India, Pakistan and the Philippines. *Social Science & Medicine*, 61, 2492–2500
- Okeke E.N. (2013). Brain drain: Do economic conditions “push” doctors out of developing countries?, *Social Science & Medicine* 98, 169-178
- Awases, M., Gbary, A., Nyoni, J., & Chatora, R. (2004). Migration of health professionals in six countries: A synthesis report. Technical report. World Health Organization (WHO) Regional Office for Africa
- Χαλιάπα Α. (2009), Διδακτορική Διατριβή με θέμα «Η ενσωμάτωση των μεταναστών στην Ελλάδα – Η προβληματική της δεύτερης γενιάς», Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα
- Skordas, A., Sitaropoulos, N. (2004), «Why Greece is not a safe host country for refugees», *International Journal of Refugee Law*, pp: 25-52.
- Lianos, T. (2001), «Illegal Immigrants in Greece and their choice of destination, *International Migration*», London: Frank Cass.
- Τσαρδανίδης, Χ. (1998), Η μετανάστευση και η εξωτερική πολιτική της Ελλάδας, Αθήνα: Τροχαλία.
- Κλόκας Ν. (2008), Άρθρο με τίτλο «Στηρίζουν την ελληνική οικονομία οι μετανάστες», διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.neb.gr/forum/viewtopic.php?f=7&t=2610> [Πρόσβαση 05/01/15]
- Fix, M. and Passel, S.J. (1994), *Immigration and Immigrants: Setting the Record Straight*, Washington, D.C.: The Urban Institute.

- Σωτηρόπουλος Δ.Α. (2003), «Στερεότυπα: όροι ύπαρξης και παρεμβάσεις για την αναίρεσή τους», Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών, Τόμος Ι, Τεύχος 36
- Βεντούρα Λ. (1997), "Τα βιβλία γεωγραφίας: αντιφάσεις στο ανθρωπιστικό και εκσυγχρονιστικό μήνυμα", στο Φραγκουδάκη Α. και Δραγώνα Θ. (επιμ.), "Τι είν' η πατρίδα μας;», Εθνοκεντρισμός στην εκπαίδευση. Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα
- Παστρικού Ε. (2012), Άρθρο με τίτλο «Ρατσιστικά στερεότυπα στην Ευρώπη της κρίσης- Η πολιτική και η αλληλεγγύη απειλούνται να αντικατασταθούν από ιδεοληψία και κραυγές, Εφημερίδα το Βήμα, Τεύχος 17/06/2012
- Φίγγου Ε. (2009), Παρουσίαση Διομαδικές Σχέσεις, Τμήμα Ψυχολογίας Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- Allport G.A. (1954), The Nature of Prejudice Unabridged, 25th Anniversary Edition, Addison-Wesley Publishing Company
- Lippman W. (1921), Public Opinion, available at <http://wps.pearsoncustom.com/wps/media/objects/2429/2487430/pdfs/lippmann.pdf> [Retrieved on 10/01/15]
- Wikipedia, Walter Lippmann available at http://en.wikipedia.org/wiki/Walter_Lippmann [Retrieved on 10/01/15]
- Public Issue, (Ιανουάριος 2010), Έρευνα με τίτλο «Οι Έλληνες απέναντι στη Μετανάστευση - Στάσεις απέναντι στη μετανάστευση και το νέο νομοθετικό πλαίσιο, Μεταβολές 2008-2010», Πραγματοποιήθηκε για λογαριασμό της ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ
- Αφουξενίδης Α., Σαρρής Ν. και Τσακηρίδη Ο. (2012), Ένταξη των Μεταναστών: Αντιλήψεις, Πολιτικές, Πρακτικές, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα
- Ευρωπαϊκή Κοινωνική Έρευνα (ΕΚΕ): 4ος γύρος 2008/2009, 2ος γύρος 2004/2005, 1ος γύρος 2002/2003), European Social Survey Data, Rounds 1-4
- European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia (EUMC), 2005, Majorities' Attitudes Towards Minorities: Key Findings from the Eurobarometer and the European Social Survey, Summary

- Βούλγαρης Ι. κ.ά., 1995, «Η πρόσληψη και η αντιμετώπιση του ‘Άλλου’ στη σημερινή Ελλάδα. Πορίσματα εμπειρικής έρευνας» στην Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, Τεύχος 5
- Yin, R. K. (2009), “Case Study Research: Design and Methods (Applied Social Research Methods) Sage Publications, Inc.
- Αγγελής, Ε. (2006), Παρουσίαση με τίτλο «Είδη Δεδομένων, Συλλογή, Κωδικοποίηση και Εισαγωγή» Τμήμα Πληροφορικής Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
- Likert, R. (1932). "A Technique for the Measurement of Attitudes". Archives of Psychology 140: 1–55
- Τσίτου Στ. (2014), Ηγεσία και Διοίκηση Υγείας: Η Διαχείριση της Αλληλεπίδρασης των διαφορετικών επαγγελματιών των υπηρεσιών υγείας, MASTER OF SCIENCE in Health Management, UTIU

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: Ερωτηματολόγιο Έρευνας

Το παρόν ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο. Τα στοιχεία που θα προκύψουν θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για τους σκοπούς ερευνητικής μελέτης και είναι αυστηρά εμπιστευτικά. Λαμβάνοντας υπόψη τη συμβολή σας στην επιτυχή διεκπεραίωση της μελέτης αυτής, αναμένουμε την ειλικρινή κατάθεση των απόψεων σας. Εκφράζουμε εκ των προτέρων τις ευχαριστίες μας.

ΕΚΘΕΣΗ ΦΗΜΟΛΟΓΙΑΣ

Ερ. 1. Τι πιστεύεται όταν ακούτε την παρακάτω άποψη : "Το επίπεδο της εγκληματικότητας στην κοινότητά σας αυξάνεται καθώς ο αριθμός των μεταναστών στην κοινότητά σας μεγαλώνει"

<i>Συμφωνώ απόλυτα, γιατί ξέρω ότι αυτό είναι αλήθεια</i>	<i>1</i>
<i>Συμφωνώ, αλλά δεν ξέρω αν αυτό είναι αλήθεια (ή είναι εν μέρει αλήθεια)</i>	<i>2</i>
<i>Αγνοώ τη δήλωση, δεν έχει σημασία για μένα</i>	<i>3</i>
<i>Δεν συμφωνώ, αν και δεν έχω καμία συγκεκριμένη πληροφορία</i>	<i>4</i>
<i>Διαφωνώ, όμως ξέρω ότι αυτό δεν είναι αλήθεια</i>	<i>5</i>

Ερ. 2. Τι πιστεύεται όταν ακούτε την παρακάτω άποψη: "Οι μετανάστες παίρνουν διαθέσιμες θέσεις εργασίας στερώντας από τον υπόλοιπο πληθυσμό, με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζει προβλήματα ανεργίας"

<i>Συμφωνώ απόλυτα, γιατί ξέρω ότι αυτό είναι αλήθεια</i>	<i>1</i>
<i>Συμφωνώ, αλλά δεν ξέρω αν αυτό είναι αλήθεια (ή είναι εν μέρει αλήθεια)</i>	<i>2</i>
<i>Αγνοώ τη δήλωση, δεν έχει σημασία για μένα</i>	<i>3</i>
<i>Δεν συμφωνώ, αν και δεν έχω καμία συγκεκριμένη πληροφορία</i>	<i>4</i>
<i>Διαφωνώ, όμως ξέρω ότι αυτό δεν είναι αλήθεια</i>	<i>5</i>

Ερ. 3. Τι πιστεύεται όταν ακούτε την παρακάτω άποψη: "Οι μετανάστες στην κοινότητά σας επωφελούνται περισσότερο από το σύστημα κοινωνικής φροντίδας από τον υπόλοιπο πληθυσμό της πόλης"

<i>Συμφωνώ απόλυτα, γιατί ξέρω ότι αυτό είναι αλήθεια</i>	<i>1</i>
<i>Συμφωνώ, αλλά δεν ξέρω αν αυτό είναι αλήθεια (ή είναι εν μέρει αλήθεια)</i>	<i>2</i>
<i>Αγνοώ τη δήλωση, δεν έχει σημασία για μένα</i>	<i>3</i>
<i>Δεν συμφωνώ, αν και δεν έχω καμία συγκεκριμένη πληροφορία</i>	<i>4</i>
<i>Διαφωνώ, όμως ξέρω ότι αυτό δεν είναι αλήθεια</i>	<i>5</i>

Δημόσιος χώρος / Σχέσεις

Ερ. 4. Θα συμφωνούσατε να μοιράζεστε το δημόσιο χώρο με ανθρώπους διαφορετικής εθνικότητας σε καθημερινή βάση (π.χ. η βιβλιοθήκη, το νοσοκομείο, το λεωφορείο, το σχολείο, πλατεία της πόλης, το πάρκο, κλπ.);

Σίγουρα συμφωνώ	1
Συμφωνώ κάπως	2
Συμφωνώ	3
Διαφωνώ	4
Διαφωνώ κάπως	5
Σίγουρα διαφωνώ	6
Αγνώω τη δήλωση, δεν έχει σημασία για μένα	7

Ερ. 5. Θα συμφωνούσατε να μοιραστείτε το χώρο εργασίας σας με ανθρώπους διαφορετικής εθνικότητας σε καθημερινή βάση (γραφείο, εργαστήριο, μηχανήματα, εξοπλισμός);
Κυκλώστε ανάλογα

Σίγουρα συμφωνώ	1
Συμφωνώ κάπως	2
Συμφωνώ	3
Διαφωνώ	4
Διαφωνώ κάπως	5
Σίγουρα διαφωνώ	6
Αγνώω τη δήλωση, δεν έχει σημασία για μένα	7

Ερ. 6. Θα δεχόσασταν ένα άτομο διαφορετικής εθνικότητας ως ανώτερο (π.χ. ως αφεντικό σας), ή κάποιον να παίρνει σημαντικές αποφάσεις για τη ζωή ή την ευημερία σας (π.χ. ο γιατρός σας); *Κυκλώστε ανάλογα*

Σίγουρα συμφωνώ	1
Συμφωνώ κάπως	2
Συμφωνώ	3
Διαφωνώ	4
Διαφωνώ κάπως	5
Σίγουρα διαφωνώ	6
Αγνώω τη δήλωση, δεν έχει σημασία για μένα	7

Ερ. 7. Θα βάζατε τα παιδιά σας σε ένα σχολείο όπου το 50% των μαθητών έχουν μεταναστευτική προέλευση; *Κυκλώστε ανάλογα*

Σίγουρα συμφωνώ	1
Συμφωνώ κάπως	2
Συμφωνώ	3
Διαφωνώ	4

Διαφωνώ κάπως	5
Σίγουρα διαφωνώ	6
Αγνοώ τη δήλωση, δεν έχει σημασία για μένα	7

Ερ. 8. Πώς θα αντιδρούσατε αν ένα μέλος της οικογένειάς σας επρόκειτο να παντρευτεί κάποιον με διαφορετική εθνικότητα;

Κυκλώστε ανάλογα

Σίγουρα συμφωνώ	1
Συμφωνώ κάπως	2
Συμφωνώ	3
Διαφωνώ	4
Διαφωνώ κάπως	5
Σίγουρα διαφωνώ	6
Αγνοώ τη δήλωση, δεν έχει σημασία για μένα	7

ΣΥΝΥΠΑΡΞΗ ΜΕΤΑΝΑΝΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΛΥΘΥΣΜΟΥ

Ερ. 9. Κατά τη γνώμη σας, πόσοι μετανάστες ζουν στην πόλη σας; (αριθμός)

Σημειώστε ένα αριθμό

.....άτομα

Ερ. 10. Κατά τη γνώμη σας, ποιο είναι το ποσοστό % μεταναστών που ζουν στην πόλη σας; (% σε σχέση με το συνολικό αριθμό κατοίκων)

Κυκλώστε το σωστό

1% έως 10%	1
11%-15%	2
15%-20%	3
21%-25%	4
25%-30%	5
30%-35%	6
>35%	7

Ερ. 11. Ποια είναι, σύμφωνα με όσα γνωρίζεται, η χώρα προέλευσης των μεταναστών στην πόλη σας, με σειρά μεγέθους;

Αναφέρετε εθνικότητες πρώτα την επικρατέστερη

1.....
2.....
3.....
4.....
ΆΛΛΟ.....

Ερ. 12. Πώς εκτιμάτε τις σχέσεις μεταξύ ντόπιων και ανθρώπων με μεταναστευτικό υπόβαθρο στην κοινότητά σας;

Παρακαλώ δώστε μια βαθμολογία από το 1 (πολύ κακή) έως 5 (άριστη) με βάση την ακόλουθη κλίμακα:

Πολύ Κακή	Κακή	Ικανοποιητική	Καλή	Άριστη
1	2	3	4	5

Σχόλια:

ΣΥΝΑΝΑΣΤΡΟΦΗ - ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ

Ερ. 13. Πόσο συχνά συναναστρέφεστε με μετανάστες; (δηλαδή επικοινωνείτε, εργάζεστε, μοιράζεστε τον ελεύθερο χρόνο σας)

Κάθε μέρα	1
Λίγες φορές την εβδομάδα	2
Μία φορά την εβδομάδα	3
Μερικές φορές το μήνα	4
Μια φορά το μήνα	5
Μερικές φορές το χρόνο	6
Αγνώω τη δήλωση, δεν έχει σημασία για μένα	7

Ερ. 14. Πόσο συχνά συμμετέχετε σε παρέες ανθρώπων με θέμα συζήτησης το μεταναστευτικό;

Κάθε μέρα	1
Λίγες φορές την εβδομάδα	2
Μία φορά την εβδομάδα	3
Μερικές φορές το μήνα	4
Μια φορά το μήνα	5
Μερικές φορές το χρόνο	6
Αγνώω τη δήλωση, δεν έχει σημασία για μένα	7

ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Ερ. 15. Συμφωνείτε με τη έκφραση: "Υπάρχει μια καλή αίσθηση «συνύπαρξης» και σεβασμού μεταξύ ντόπιων και μεταναστών στην κοινότητά σας (γειτονιά), και είστε ευχαριστημένος που ανήκετε σε μια μεικτή κοινωνία";
Κυκλώστε το σωστό

Σίγουρα συμφωνώ	1
Συμφωνώ κάπως	2
Συμφωνώ	3
Διαφωνώ	4

Διαφωνώ κάπως	5
Σίγουρα διαφωνώ	6
Αγνοώ τη δήλωση, δεν έχει σημασία για μένα	7

ΤΟΠΙΚΑ ΜΕΣΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Ερ. 16. Συμφωνείτε με τη δήλωση: "Ο τοπικός τύπος (ΜΜΕ) ακολουθεί πιστά τις απόψεις που υπάρχουν στα εθνικά μέσα ενημέρωσης σχετικά με το θέμα της μετανάστευσης"

Κυκλώστε το σωστό

Σίγουρα συμφωνώ	1
Συμφωνώ κάπως	2
Συμφωνώ	3
Διαφωνώ	4
Διαφωνώ κάπως	5
Σίγουρα διαφωνώ	6

Ερ. 17. Συμφωνείτε με τη δήλωση: "Ο τοπικός τύπος (ΜΜΕ) παρέχει μια πιο αντικειμενική κάλυψη σε θέματα μετανάστευσης από τον αθηναϊκό τύπο"

Κυκλώστε το σωστό

Σίγουρα συμφωνώ	1
Συμφωνώ κάπως	2
Συμφωνώ	3
Διαφωνώ	4
Διαφωνώ κάπως	5
Σίγουρα διαφωνώ	6

Ερ. 18. Συμφωνείτε με τη δήλωση: "Ο τοπικός τύπος (ΜΜΕ) προσφέρει μια πιο θετική ματιά σε θέματα μετανάστευσης από τον αθηναϊκό τύπο"

Κυκλώστε το σωστό

Σίγουρα συμφωνώ	1
Συμφωνώ κάπως	2
Συμφωνώ	3
Διαφωνώ	4
Διαφωνώ κάπως	5
Σίγουρα διαφωνώ	6

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ**Ερ. 19. Το φύλο σας**

Γυναίκα

Άνδρας

Ερ. 20. Ηλικία

<16	16-25	26-35	36-45	46-65	>65

Ερ. 21. Το Μορφωτικό σας επίπεδο*Επιλέξτε μια μόνο απάντηση. Σημειώστε με X*

☐	Απόφοιτος πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης
☐	Απόφοιτος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
☐	Απόφοιτος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
☐	Κάτοχος Μεταπτυχιακού
☐	Κάτοχος Διδακτορικού

Ερ. 22. Είδος Απασχόλησης*Επιλέξτε μια μόνο απάντηση. Σημειώστε με X*

☐	Δημόσιος Υπάλληλος
☐	Ιδιωτικός Υπάλληλος
☐	Ελεύθερος επαγγελματίας
☐	Φοιτητής
☐	Άνεργος

Ερ. 23. Πρόσβαση στη τεχνολογία.*Σημειώστε με X*

	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Έχετε Ιντερνέτ στο σπίτι;		
Έχετε Κινητό τηλέφωνο;		

Ερ. 24. Το ετήσιο εισόδημα*Επιλέξτε μια μόνο απάντηση*

☐	0-5.000 ευρώ
☐	5.000-12.000 ευρώ
☐	12.000-20.000 ευρώ
☐	20.000-30.000 ευρώ
☐	>30.000 ευρώ

Ευχαριστούμε για τη πολύτιμη βοήθειά σας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: Πίνακες απαντήσεων

Το επίπεδο της εγκληματικότητας στην κοινότητά σας αυξάνεται καθώς ο αριθμός των μεταναστών στην κοινότητά σας μεγαλώνει

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Συμφωνώ Απόλυτα, γιατί ξέρω ότι αυτό είναι αλήθεια	29	24,0	24,0	24,0
Συμφωνώ, αλλά δεν ξέρω αν αυτό είναι αλήθεια	52	43,0	43,0	66,9
Αγνοώ τη δήλωση	4	3,3	3,3	70,2
Δε συμφωνώ, αν και δεν έχω καμία συγκεκριμένη πληροφορία	18	14,9	14,9	85,1
Διαφωνώ, όμως ξέρω ότι αυτό δεν είναι αλήθεια	18	14,9	14,9	100,0
Total	121	100,0	100,0	

Οι μετανάστες στην κοινότητά σας επωφελούνται περισσότερο από το σύστημα κοινωνικής φροντίδας από τον υπόλοιπο πληθυσμό της πόλης

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Συμφωνώ Απόλυτα, γιατί ξέρω ότι αυτό είναι αλήθεια	26	21,5	21,5	21,5
Συμφωνώ, αλλά δεν ξέρω αν αυτό είναι αλήθεια	15	12,4	12,4	33,9
Αγνοώ τη δήλωση	9	7,4	7,4	41,3
Δε συμφωνώ, αν και δεν έχω καμία συγκεκριμένη πληροφορία	39	32,2	32,2	73,6
Διαφωνώ, όμως ξέρω ότι αυτό δεν είναι αλήθεια	32	26,4	26,4	100,0
Total	121	100,0	100,0	

**Θα συμφωνούσατε να μοιράζεστε το δημόσιο χώρο με ανθρώπους διαφορετικής
εθνικότητας σε καθημερινή βάση**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Σίγουρα Συμφωνώ	30	24,8	24,8	24,8
Συμφωνώ κάπως	23	19,0	19,0	43,8
Συμφωνώ	44	36,4	36,4	80,2
Διαφωνώ	6	5,0	5,0	85,1
Valid Διαφωνώ κάπως	8	6,6	6,6	91,7
Σίγουρα Διαφωνώ	5	4,1	4,1	95,9
Αγνώω τη δήλωση, δεν έχει σημασία για μένα	5	4,1	4,1	100,0
Total	121	100,0	100,0	

**Θα συμφωνούσατε να μοιραστείτε το χώρο εργασίας σας με ανθρώπους διαφορετικής
εθνικότητας σε καθημερινή βάση**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Σίγουρα Συμφωνώ	37	30,6	30,6	30,6
Συμφωνώ κάπως	21	17,4	17,4	47,9
Συμφωνώ	48	39,7	39,7	87,6
Διαφωνώ	8	6,6	6,6	94,2
Valid Διαφωνώ κάπως	3	2,5	2,5	96,7
Σίγουρα Διαφωνώ	2	1,7	1,7	98,3
Αγνώω τη δήλωση, δεν έχει σημασία για μένα	2	1,7	1,7	100,0
Total	121	100,0	100,0	

Θα βάζατε τα παιδιά σας σε ένα σχολείο όπου το 50% των μαθητών έχουν μεταναστευτική προέλευση;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Σίγουρα Συμφωνώ	13	10,7	10,7	10,7
Συμφωνώ κάπως	31	25,6	25,6	36,4
Συμφωνώ	22	18,2	18,2	54,5
Διαφωνώ	21	17,4	17,4	71,9
Valid Διαφωνώ κάπως	20	16,5	16,5	88,4
Σίγουρα Διαφωνώ	11	9,1	9,1	97,5
Αγνώω τη δήλωση, δεν έχει σημασία για μένα	3	2,5	2,5	100,0
Total	121	100,0	100,0	

Πώς θα αντιδρούσατε αν ένα μέλος της οικογένειάς σας επρόκειτο να παντρευτεί κάποιον με διαφορετική εθνικότητα

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Σίγουρα Συμφωνώ	22	18,2	18,2	18,2
Συμφωνώ κάπως	23	19,0	19,0	37,2
Συμφωνώ	24	19,8	19,8	57,0
Διαφωνώ	17	14,0	14,0	71,1
Valid Διαφωνώ κάπως	13	10,7	10,7	81,8
Σίγουρα Διαφωνώ	13	10,7	10,7	92,6
Αγνώω τη δήλωση, δεν έχει σημασία για μένα	9	7,4	7,4	100,0
Total	121	100,0	100,0	

Πόσοι μετανάστες ζουν στην πόλη σας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 500-1000	14	11,6	11,6	11,6
1000-1500	13	10,7	10,7	22,3
1500-2000	17	14,0	14,0	36,4
2000-2500	22	18,2	18,2	54,5
2500-3000	16	13,2	13,2	67,8
3000-3500	10	8,3	8,3	76,0
>3500	29	24,0	24,0	100,0
Total	121	100,0	100,0	

Ποιο είναι το ποσοστό % μεταναστών που ζουν στην πόλη σας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1-10%	22	18,2	18,2	18,2
11%-15%	26	21,5	21,5	39,7
15%-20%	28	23,1	23,1	62,8
21%-25%	22	18,2	18,2	81,0
25%-30%	14	11,6	11,6	92,6
30%-35%	6	5,0	5,0	97,5
>35%	3	2,5	2,5	100,0
Total	121	100,0	100,0	

Ποια είναι η χώρα προέλευσης μεταναστών

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	8	6,6	6,6	6,6
αθίγκανοι,αλβανοί,ρουμάνοι, βούλγαρ	1	,8	,8	7,4
αλβανοί	18	14,9	14,9	22,3
αλβανοί,αιγύπτιοι,ιταλοί,ρώσ οι,αφρ	1	,8	,8	23,1
αλβανοί,αφρικανοί,βούλγαρο ι	1	,8	,8	24,0
αλβανοί,αφρικανοί,πακισταν οί	1	,8	,8	24,8
αλβανοί,βούλγαροι	17	14,0	14,0	38,8
αλβανοί,βούλγαροι,αφρικανο ί	1	,8	,8	39,7
αλβανοί,βούλγαροι,αφρικανο ί,ρουμάν	1	,8	,8	40,5
αλβανοί,βούλγαροι,ιταλοί,αφ γανοί,ι	1	,8	,8	41,3
αλβανοί,βούλγαροι,κινέζοι	2	1,7	1,7	43,0
αλβανοί,βούλγαροι,ρωσοι,π ακιστано	1	,8	,8	43,8
αλβανοί,βούλγαροι,ρουμάνοι ,ινδίοι,	1	,8	,8	44,6
αλβανοί,βούλγαροι,ρουμάνοι ,ρώσοι	1	,8	,8	45,5
αλβανοί,γερμανοί	2	1,7	1,7	47,1
αλβανοί,γερμανοί,ρουμάνοι, πακισταν	1	,8	,8	47,9
αλβανοί,γύφτοι,ρουμάνοι,βο ύλγαροι	1	,8	,8	48,8
αλβανοί,ιταλοί,βούλγαροι,ρο υμάνοι	1	,8	,8	49,6
αλβανοί,κινέζοι	12	9,9	9,9	59,5
αλβανοί,κινέζοι,αφρικανοί	1	,8	,8	60,3
αλβανοί,κινέζοι,βούλγαροι	2	1,7	1,7	62,0
αλβανοί,κούρδοι,αφγανοί,πα κιστανοί	1	,8	,8	62,8

αλβανοί,πακιστανοί	1	,8	,8	63,6
αλβανοί,πακιστανοί,αφγανισ τανοί	1	,8	,8	64,5
αλβανοί,πακιστανοί,αφγανοί	1	,8	,8	65,3
αλβανοί,πακιστανοί,αφρικαν οί	1	,8	,8	66,1
αλβανοί,πακιστανοί,βούλγαρ οι	2	1,7	1,7	67,8
αλβανοί,πακιστανοί,βούλγαρ οι,γεωργ	1	,8	,8	68,6
αλβανοί,πακιστανοί,νιγηριαν οί,κούρ	1	,8	,8	69,4
αλβανοί,ρουμάνοι,αφγανοί,σ ωμάλοι	1	,8	,8	70,2
αλβανοί,ρουμάνοι,βούλγαροι ,γεωργια	1	,8	,8	71,1
αλβανοί,ρουμάνοι,βούλγαροι ,πακιστα	1	,8	,8	71,9
αλβανοί,ρουμάνοι,βούλγαροι ,ρώσοι	1	,8	,8	72,7
αλβανοί,ρουμάνοι,βούλγαροι ,σομαλοί	1	,8	,8	73,6
αλβανοί,ρώσοι,πακιστανοί,α φγανιστα	1	,8	,8	74,4
αλβανοί,σομαλοί,βούλγαροι	1	,8	,8	75,2
αλβανοί,σύριοι,αφρικανοί,ου κρανοί	1	,8	,8	76,0
αλβανοί,τούρκοι	1	,8	,8	76,9
αλβανοί,τούρκοι,ρωσοπόντι οι,βούλγα	1	,8	,8	77,7
αλβανοί,χώρες πρ.ανατ.ευρώπης	1	,8	,8	78,5
ασιάτες,αφρικανοί	1	,8	,8	79,3
αφγανιστανοί,νιγηριανοί,συρ ιανοί	1	,8	,8	80,2
αφγανοί,αλβανοί,βούλγαροι	1	,8	,8	81,0
αφγανοί,κούρδοι,σομαλοί,αλ βανοί,ρο	1	,8	,8	81,8
αφγανοί,νιγηριανοί,αλβανοί, πακιστα	1	,8	,8	82,6

αφγανοί,πακιστανοί,σουδαν οί,αλβανο	1	,8	,8	83,5
αφρικανοί,αλβανοί,πακισταν οί,ρουμά	1	,8	,8	84,3
αφρικανοί,ασιάτες	1	,8	,8	85,1
αφρικανοί,πακιστανοί,βούλγ αροι,ρου	1	,8	,8	86,0
αφρικανοί,πακιστανοί,ιρανοί βούλγαροι,αλβανοί	1	,8	,8	86,8
ιταλοί,αφγανοί,αλβανοί	1	,8	,8	87,6
κινέζοι,αλβανοί,πακιστανοί,κ ούρδοι	1	,8	,8	88,4
κινέζοι,αλβανοί,ρώσοι	1	,8	,8	89,3
πακιστανοί,αιγύπτιοι,ινδοί,μ παγλαν	1	,8	,8	90,1
πακιστανοί,αλβανοί	2	1,7	1,7	90,9
πακιστανοί,αλβανοί,ρουμάνο ι,μέση α	1	,8	,8	92,6
πακιστανοί,αφγανοί	1	,8	,8	93,4
πακιστανοί,αφγανοί,νιγηριαν οί,κινέ	1	,8	,8	94,2
πακιστανοί,αφγανοί,νιγηριαν οί,συρι	1	,8	,8	95,0
πακιστανοί,αφρικανοί,μπαγκ λαντεζια	1	,8	,8	95,9
πακιστανοί,ιρανοί,σύριοι,αιγ ύπτιοι	1	,8	,8	96,7
πακιστανοί,ισλαμιστές,ιρανοί	1	,8	,8	97,5
παλαιστινιοί,ισραλινιοί,σομα λοί,κο	1	,8	,8	98,3
ρωσοπόντιοι,αλβανοί,ασιάτε ς,αφρικα	1	,8	,8	99,2
Total	121	100,0	100,0	100,0

Πώς εκτιμάτε τις σχέσεις μεταξύ ντόπιων και ανθρώπων με μεταναστευτικό υπόβαθρο στην κοινότητά σας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Πολύ Κακή	5	4,1	4,1	4,1
Κακή	47	38,8	38,8	43,0
Ικανοποιητική	36	29,8	29,8	72,7
Καλή	31	25,6	25,6	98,3
Άριστη	2	1,7	1,7	100,0
Total	121	100,0	100,0	

Πόσο συχνά συμμετέχετε σε παρέες ανθρώπων με θέμα συζήτησης το μεταναστευτικό;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Κάθε μέρα	4	3,3	3,3	3,3
Λίγες φορές την εβδομάδα	23	19,0	19,0	22,3
Μία φορά την εβδομάδα	7	5,8	5,8	28,1
Μερικές φορές το μήνα	22	18,2	18,2	46,3
Μια φορά το μήνα	21	17,4	17,4	63,6
Μερικές φορές το χρόνο	30	24,8	24,8	88,4
Αγνώω τη δήλωση, δεν έχει σημασία για μένα	14	11,6	11,6	100,0
Total	121	100,0	100,0	

Υπάρχει μια καλή αίσθηση «αδελφοσύνης» και σεβασμού στην κοινότητά σας (γειτονιά), και είστε ευχαριστημένοι που ανήκετε σε μια μεικτή κοινωνία

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Σίγουρα Συμφωνώ	9	7,4	7,4	7,4
Συμφωνώ κάπως	31	25,6	25,6	33,1
Συμφωνώ	20	16,5	16,5	49,6
Διαφωνώ	20	16,5	16,5	66,1
Διαφωνώ κάπως	12	9,9	9,9	76,0
Σίγουρα Διαφωνώ	6	5,0	5,0	81,0
Αγνώω τη δήλωση, δεν έχει σημασία για μένα	23	19,0	19,0	100,0
Total	121	100,0	100,0	

Ο τοπικός τύπος (ΜΜΕ) ακολουθεί πιστά τις γνώμες που προβλέπονται στα εθνικά μέσα ενημέρωσης σχετικά με το θέμα της μετανάστευσης

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Σίγουρα Συμφωνώ	6	5,0	5,0	5,0
Συμφωνώ κάπως	22	18,2	18,2	23,1
Συμφωνώ	30	24,8	24,8	47,9
Valid Διαφωνώ	34	28,1	28,1	76,0
Διαφωνώ κάπως	11	9,1	9,1	85,1
Σίγουρα Διαφωνώ	18	14,9	14,9	100,0
Total	121	100,0	100,0	

Ο τοπικός τύπος (ΜΜΕ) ακολουθεί πιστά τις γνώμες που προβλέπονται στα εθνικά μέσα ενημέρωσης σχετικά με το θέμα της μετανάστευσης

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Σίγουρα Συμφωνώ	6	5,0	5,0	5,0
Συμφωνώ κάπως	22	18,2	18,2	23,1
Συμφωνώ	30	24,8	24,8	47,9
Valid Διαφωνώ	34	28,1	28,1	76,0
Διαφωνώ κάπως	11	9,1	9,1	85,1
Σίγουρα Διαφωνώ	18	14,9	14,9	100,0
Total	121	100,0	100,0	

Ο τοπικός τύπος (ΜΜΕ) παρέχει μια πιο αντικειμενική κάλυψη σε θέματα μετανάστευσης από τον αθηναϊκό τύπο

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Σίγουρα Συμφωνώ	4	3,3	3,3	3,3
Συμφωνώ κάπως	25	20,7	20,7	24,0
Συμφωνώ	26	21,5	21,5	45,5
Valid Διαφωνώ	36	29,8	29,8	75,2
Διαφωνώ κάπως	13	10,7	10,7	86,0
Σίγουρα Διαφωνώ	17	14,0	14,0	100,0
Total	121	100,0	100,0	

**Ο τοπικός τύπος (ΜΜΕ) προσφέρει μια πιο θετική ματιά σε θέματα μετανάστευσης
από τον αθηναϊκό τύπο**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Σίγουρα Συμφωνώ	3	2,5	2,5	2,5
Συμφωνώ κάπως	20	16,5	16,5	19,0
Συμφωνώ	21	17,4	17,4	36,4
Valid Διαφωνώ	39	32,2	32,2	68,6
Διαφωνώ κάπως	16	13,2	13,2	81,8
Σίγουρα Διαφωνώ	22	18,2	18,2	100,0
Total	121	100,0	100,0	